

ОДБРАНА

Војска Србије на међународним вежбама

Поуздан партнер

Изложба слика Саве Шумановића
у Дому Војске Србије

ИЗЛОЖБА СЛИКА САВЕ ШУМАНОВИЋА

ПУТ ДО СЛИКЕ

ВЕЛИКА ГАЛЕРИЈА ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ОТВОРЕНА ДО
29. ЈАНУАРА 2011.

ВОЈСКА СРБИЈЕ

КО СМЕ ТАЈ МОЖЕ...
БУДИ ПРОФЕСИОНАЛАЦ

Пријави се! ☎ 011 20 63 432

www.mod.gov.rs

www.budiprofesionalac.rs

Najbolji deo dana

**BEOGRADE
DOBRO JUTRO**

www.studiob.rs

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, чији је први број изашао 24. јануара 1879.

„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, првог војног листа у Србији, чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, мајор

Уредници

Мира Шведић

Душан Глишић

Александар Петровић, поручник

Стални сарадници

Станислав Арсић, мр Себастиан Балаш,
мр Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,
Владислава Крстић, др Милан Мијалковски,
мр Зоран Милодиновић, мр Миљан Милкић,
Крсман Милошевић, др Милан Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Иштван Пољанац,
Будимир М. Попадић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски,
Марија Марић и Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Даримир Банда (уредник)

Гаран Станковић и Јово Мамула (фоторепортери)

Језички редактор

Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

Internet

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-49849-58 за МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 160 динара.

За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

Македонска 29

ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења војних новинара

Снимио Саша ЂОРЂЕВИЋ

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

- 6 Новогодишњи и божићни пријем министра одбране и начелника Генералштаба

УСПЕШНА ГОДИНА

- 8 Министар Шутановац у посети Бугарској

ПОЛИГОНИ ДОБРОСУСЕДСТВА

- 10 Заклетва последње генерације војника на редовном одслужењу војног рока

РАЧУНАМО НА ДОБРОВОЉЦЕ

- 12 Нови погон ваљевског „Крушика“

КОВАЧНИЦА НОВОГ ИЗВОЗА

- 13 Официри из Алжира завршили постдипломске студије

ЗНАЊЕ УЧВРШЋУЈЕ ПРИЈАТЕЉСТВО

■ ПОГЛЕДИ

- 14 Др Тања Мишчевић

Србија у процесу европске интеграције

КЉУЧ ЈЕ У НАШИМ РУКАМА

Преговоре за чланство, као и читав процес интеграције у Европску унију не треба посматрати само као циљ сам по себи, већ и као средство за остваривање унутрашњег мира и стабилности, јачања демократије и владавине права те економског просперитета и свеукупног напретка у држави

■ ДОГАЂАЈИ

- 18 Министарство одбране награђено за кампању „Буди професионалац“

КОРАК НАПРЕД

■ ОДБРАНА

- 22 Војска Србије на међународним вежбама

ПОУЗДАН ПАРТНЕР

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ

Српски кандидати
за листу
светске баштине

ЗАШТИЂЕНО ТРАЈАЊЕ

29 **Нова мировна мисија**
ПРВИ ТИМ ЗА ЛИБАН

30 **Снаге за мировне операције**
ОДГОВОР НА РЕАЛНОСТ

32

Тактичка вежба
јединица Четврте
бригаде

ТЕНКИСТИ НА СНЕГУ

34 **Са административне линије**
према Косову и Метохији
КРАЈОЛИК СЛИКАН
СНЕГОМ

Базе обилазим да бих видео како у њима живе и раде војници, посебно у зимским условима. Са једном од патрола обавезно обилазим један правац којим се патролира дуж административне линије – истиче пуковник Чедомир Бранковић, командант Треће бригаде.

■ СВЕТ

40 **Пуковник Чедомир Војнов, изасланик одбране**
Румуније

САРАДЊОМ ДО БЕЗБЕДНОСТИ

■ КУЛТУРА

46 **Изложба слика Саве Шумановића**
у Дому Војске Србије

ПУТ ДО СЛИКЕ

48 **Велимир Бата Живојиновић о прошлом**
и садашњем времену

ЖИВОТ НА ВЕЛИКОМ ПЛАТНУ

реч уредника

РЕЗУЛТАТИ

5

Економска криза у 2010. години погодила је све делатности, али су у систему одбране настављени започети реформски процеси и послови. На крају године учинак изгледа овако.

Завршен је процес професионализације Војске Србије. На конкурсе за пријем 5.646 професионалних војника јавило се преко 15.000 кандидата. Републички парламент усвојио је Одлуку о обустави обавезе служења војног рока, а од 1. јануара ове године у војску се може ићи, али добровољно.

Усвојена су стратегијско-доктринарна документа: Стратегија националне безбедности, Стратегија одбране и Доктрина Војске Србије.

У оквиру садржајне међународне активности Министарства одбране и Војске Србије реализовано је 20 министарских посета, остварена сарадња са 55 земаља и потписано је 40 међународних уговора.

Број припадника Министарства одбране и Војске Србије који су ове године учествовали у шест мировних мисијама под окриљем Уједињених нација повећан је на 47.

Одбрамбена индустрија отворила је нове просторе на страна тржишта, а вредност уговорених послова од 2007. до сада достигао је цифру од 1,2 милијарде долара.

На 240 места у Војној академији конкурисало је 1.259 кандидата, а за 120 места у Војној гимназији пријавило се 1.029 кандидата.

Популарности је допринела и акредитација Војне академије за пет студијских програма на основним студијама и четири студијска програма на мастер студијама.

Према резултатима Балкан Монитор истраживања, Војска Србије заменила је цркву на првом месту која је, као државна институција, уживала највише поверења у претходне три године.

У стамбеној проблематици током године решено је 1.200 случајева, а за касарну „Степа Степановић“ Министарство одбране добиће око 1.100 станова.

Због свега тога заслужили смо тих око 13.000 прилога у медијима, и то са најмање негативних извештаја у последњих пет година (2,4 посто), а на редирајнираном веб сајту Министарства одбране просечан дневни број посета је 5.000.

Улазимо у нову годину. Иако неће бити лака, пожељимо срећну Нову 2011. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Новогодишњи и божићни пријем министра одбране и начелника Генералштаба

Успешна година

Министар одбране Драган Шутановац и начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић приредили су 21. децембра у Великој ратној сали Старог Генералштаба пријем поводом новогодишњих и божићних празника. Пријему су присуствовали председник Владе Србије Мирко Цветковић, министри, представници законодавне, извршне и судске власти, дипломатски и војни представници акредитовани у нашој земљи, представници верских заједница, познате личности из културног и јавног живота и представници медија.

Министар Шутановац рекао је да ће 2010. година остати упамћена по томе што смо добили новог патријарха, Његову светост господина Иринеја, по великој победи тениске репрезентације у Дејвис купу, по изузетним резултатима у области одбрамбене индустрије са највећим уговором оствареним од 1985. године, по обележавању 160. годишњице војног школства и 180 година постојања Гарде.

Шутановац је рекао да је 2010. значајна и у томе што су добијена и два признања.

– Иако је на тим признањима моје име, она припадају и свима онима који

су помогли да ја будем реформатор године, управо зато што смо сви заједно реформисали Војску Србије, као и да имамо најбољу некомерцијалну медијску кампању „Буди професионалац“ – рекао је министар и додао да управо због тога Војска данас ужива и највеће поверење грађана Србије. Он је констатовао да систем завршава једну веома успешну годину која је испунила све што је менаџмент обећао, а да од 1. јануара почиње писање нове историје Војске Србије која ће бити потпуно професионализована.

Министар је честитајући свим гостима предстојеће празнике изразио жељу да се и догодине окупе у истом и већем броју, прослављајући још веће и боље резултате.

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић изразио је задовољство због присуства личности које су током 2010. године радиле на јачању угледа Војске Србије.

– Припадници Војске Србије, годину за нама цене као врло успешну и остаће запамћена, првенствено што је то година у којој смо извршили професионализацију наше војске – истакао је генерал Милетић додајући да је реч о процесу који је значајан за безбедност наше земље и свих њених грађана. Он

је, том приликом, изразио захвалност свим министарствима, државним органима и институцијама, невладиним организацијама, пријатељима из културног и јавног живота и свима који су несегичном подршком допринели стварању професионалне, модерне и јаке Војске Србије. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Снимли фоторепортери
магазина „Одбрана“

Честитка министра Шутановца поводом Новогодишњих и Божићних празника

Поводом Новогодишњих и Божићних празника свим припадницима Министарства одбране и Војске Србије упућујем срдчане честитке.

Текућа 2010. година остаће забележена као година у којој смо остварили значајне реформске резултате, добили престижна признања и обележили значајне јубилеје. То је резултат залагања и професионалног рада свих припадника Министарства одбране и Војске Србије и на томе вам посебно честитам.

Војска Србије је постала професионална и институција од највећег поверења грађана Србије, што су први кораци ка достизању највиших европских и светских стандарда у области одбране.

У уверењу да ће и наредна година бити успешна честитам вам празнике, желим вам успехе у раду и да радост празничног весеља поделите у здрављу и весељу са својим најближима. ■

Сусрет начелника Генералштабова Србије и Чешке

Начелник Генералштаба генерал-потпуковник Милоје Милетић састао се 15. децембра са начелником Генералштаба Оружаних снага Републике Чешке генералом Властимилом Пицеком. Током сусрета размењене су информације о организацији и задацима армија Чешке и Србије, реформи оружаних снага две државе и динамици њиховог спровођења.

Снимио Ј.МАМУЛА

Заједнички је закључено да је сарадња у области одбране добра, али да има простора за њено даље унапређење. Као приоритетна област будућих заједничких активности препозната је област атомско-биолошко-хемијске одбране. ■

Министар Шутановац у посети Бугарској

ПОЛИГОНИ ДОБРО

Сарадња две земље у области одбране је на веома високом нивоу и постоји интересовање за размену официра на војним академијама две земље, за школовање бугарских војних лекара на Војномедицинској академији у Београду као и за обуку будућих припадника мировних мисија из Србије у бази „Југ“ код Бујановца, коју би изводили бугарски и инструктори из других земаља, истакао је министар Шутановац у Софији

Током посете Софији, 14. децембра, министар Шутановац састао се са премијером Бугарске Бојком Борисовим, председником парламента Цецком Цачевом, а са бугарским министром одбране Ањом Ангеловим разговарао је о унапређењу сарадње у области одбрамбене индустрије, војне медицине и заједничке обуке. Након разговора, Шутановац је новинарима рекао да је домаћинима захвалио на подршци коју та земља пружа Србији у процесу европских и регионалних интеграција.

Шутановац је подсетио да су припадници 250. ракетне бригаде Војске Србије у септембру извели бојево гађање на полигону „Шабла“ у Бугарској и додао да је Војска Србије за-

Евроатлантски форум Праг–Београд

Подршка ИНТЕГРАЦИЈАМА

9

Државна секретарка Министарства одбране проф. др Тања Мишчевић говорила је 16. децембра на Евроатлантском форуму Праг–Београд, који је организовала Амбасада Чешке Републике у Београду.

На скупу, на коме се дискутовало о искуствима интеграција Србије и Чешке, са посебним освртом на реформе система одбране тих земаља, говорили су и амбасадорка Чешке у Србији Хана Хубачкова, представник Министарства одбране Чешке, Иван Дворжак и директор Асоцијације за евроатлантску сарадњу „Јагело 2000“ Збигњев Плавчик.

СУСЕДСТВА

Софтвер за кодификацију

Армија Бугарске поклонила је оружаним снагама Србије софтвер за кодификацију војске по НАТО стандардима.

“То је изузетно важан софтвер, који Србија до сада није имала, а који нам омогућује да нашу војску стандардизујемо по највишим стандардима”, оценио је министар Шутановац.

интересована да поново користи услуге тог полигона, као и полигона за обуку “Ново Село”. Он је понудио да се припадници бугарске војске обучавају заједно са припадницима Војске Србије у бази “Југ” код Бујановца, као и да Бугарска пошаље своје припаднике на школовање у Војну академију у Београд.

Иако је бугарска одбрамбена индустрија приватизована, постоји жеља да се капитал инвестира у заједничке пројекте са Србијом који би омогућили да се наоружање и војна опрема пласирају на тржишта других земаља.

На конференцији за новинаре након сусрета са Ангеловим, Шутановац је рекао да је делегацију Министарства одбране Бугарске позвао да наредног лета посети Србију, како би се на Сајму наоружања и војне опреме “Партнер” упознали са капацитетима српске одбрамбене индустрије.

Министар Шутановац је домаћине обавестио да је Војска Србије окончала процес професионализације и изразио жељу да се размене искуства из тог процеса са Армијом Бугарске, која је то обавила пре неколико година.

На почетку посете министар Шутановац је положио венчац на споменик Незнаоком војнику.

Присутнима се најпре обратила амбасадорка Хубачкова наглашавајући да је претходна година била изузетно успешна за Србију када је реч евроатлантским интеграцијама, истичући да од Чешке Републике има пуну подршку у тим настојањима.

Током излагања о перспективи Србије у погледу даљих интеграција, државна секретарка Мишчевић нагласила је да је у току одговарање на Упитник Европске комисије, званичног инструмента којим ЕУ процењује спремност државе да започне процес приступања. Она је такође указала на значај остварене регионалне сарадње, као и на сарадњу са НАТО-ом у циљу постизања пуне интероперабилности, истовремено наглашавајући да је за приступање тој организацији неопходан политички консензус.

Представник Министарства одбране Чешке Републике Иван Дворжак говорио је о искуствима професионализације чешке војске.

Говорећи о односу државног и невладиног сектора у процесу евроатлантских интеграција, директор Асоцијације за евроатлантску сарадњу „Јагело 2000“ Збигњев Плавчик нагласио је да међу њима, у циљу напретка на том путу, мора да постоји међусобна сарадња. ■

Б. МИЉИЋ

БЕТА

Заклетва последње генерације војника на редовн Рачунамо на доб

Војници децембарске генерације положили су свечану заклетву у центрима за обуку Војске Србије у Сомбору, Ваљево, Јакову, Лесковцу и Зајечару. То је последња генерација војника која ће служити војни рок по старим законским одредбама, након што је републички парламент 15. децембра усвојио *Одлуку о обустави обавезе служења војног рока*.

Професионализацијом Војске Србије обуставља се обавеза одласка у војску када војни рок заврше регрути који су га започели током 2010. године. Одлука ће почети да се примењује од 1. јануара 2011. када је предвиђено и да се упућивање на служење војног рока у Војску Србије обавља по принципу добровољности, у складу са законом.

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић присуствовао је, 18. децембра, централној свечаности полагања војничке заклетве војника децембарске класе и професионалних војника у Трећем центру за обуку у Јакову.

Честитајући дату заклетву војницима, генерал Милетић истакао је да ће овај дан остати упамћен у новијој историји српске војске, подсећајући да су војничку заклетву полагали српски војници од памтивека, заклинајући се на верност и оданост отаџбини.

„Одбрана отаџбине за наш народ увек је представљала израз части и била више од обавезе, а да је војничка униформа дубоко уткана у традицију нашег народа говори и чињеница да је и у овој, последњој генерацији војника који имају законску обавезу служења војног рока, одзив био скоро стопостотан“, истакао је генерал Милетић. Он је младим војницима поручио да буду поносни и да памте часни завет који су дали својој отаџбини, пред заставом Републике Србије, пред својим родитељима, старешинама, родбином и пријатељима.

ОМ ОД СЛУЖЕЊУ ВОЈНОГ РОКА

РОВОЉЦЕ

Војска остаје отворена

Усвајањем Одлуке о *обустави служења војног рока*, Војска Србије ће од почетка наредне године и званично постати професионална, што мења традицију служења војног рока. Али то не значи да и убудуће нећемо имати прилике да чујемо речи војничке заклетве и видимо овакав строј врлине и младости, поручио је начелник Генералштаба генерал-потпуковник Милоје Милетић. Војска Србије, додао је он, биће увек отворена за све младе људе Србије који желе да добровољно служе војни рок.

Он је изразио уверење да ће неки од тих младих људи пожелети да постану професионални војници Војске Србије и да је то прави избор за оне који желе да се баве одговорним и динамичним послом, да се непрекидно усавршавају и напредују у служби.

„У току је завршна фаза професионализације, унапређујемо систем обуке, имамо добру сарадњу са међународним безбедносним организацијама, институцијама и оружаним снагама земаља региона и света које нас препознају као поузданог партнера“, нагласио је генерал Милетић.

Свечаностима у центрима за обуку присуствовали су представници Министарства одбране и Војске Србије, родитељи, родбина и пријатељи младих војника, представници локалне самоуправе, Српске православне цркве као и удружења која негују традиције ослободилачких ратова и бројни грађани. ■

Биљана МИЉИЋ

У Центру за обуку у Панчеву

Свечана промоција нових подофицира

Прва генерација професионалних војника школованих по новом моделу, промовисана је у подофицире Војске Србије. У чин водника унапређена су 52 професионална војника који су завршили основни курс за подофицире.

Свечаном дефилеу у касарни „Стевица Јовановић“ у Панчеву, 23. децембра, присуствовали су командант Команде за обуку генерал-мајор Александар Живковић, високе старешине Генералштаба и јединица Војске Србије, представници МУП, локалне самоуправе, Српске православне цркве и родбина нових водника.

Први у рангу је водник Горан Милићевић, други је водник Срђан Стајић, а трећи најуспешнији полазник основног курса за подофицире је водник Гроздан Илић.

СНИМИО Ј. МАМУЛА

Генерал-мајор Александар Живковић честитао је водницима прве подофицирске чинове и истакао да ће се подофицири Војске Србије школовати према новом моделу – избором међу најбољим професионалним војницима.

Генерал Живковић рекао је да професионална војска намеће потребу развоја новог концепта обуке и професионалног развоја подофицира. Будућа каријера подофицира зависиће искључиво од резултата њиховог рада у јединицама, а предуслов за напредовање биће завршетак одговарајућих курсева и усавршавања.

Командант Команде за обуку поручио је новим водницима да ће од њиховог рада зависити обученост војника и ниво дисциплине у јединицама. Он је подвукао да сви они личним примером и бригом за потчињене морају обезбедити да сви задаци буду извршени успешно. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Нови погон
ваљевског
„Крушика“

Ковачница НОВОГ ИЗВОЗА

СНИМИО Г. СТАНКОВИЋ

Нова фабрика ће у пуном капацитету производити робе у вредности око 10 милиона долара, за колико ће бити смањен увоз, а тиме се заокружује ланац производње у фабрикама наше наменске индустрије, истакао је министар Шутановац на свечаности отварања „Ковачког центра“

Министар одбране Драган Шутановац отворио је 16. децембра у Ваљеву „Ковачки центар“ који је заједничка инвестиција компаније „Крушик“ и јавног предузећа „Југоимпорт – СДПР“. Пуштању у рад новог погона, који ће упослити око 100 радника, од чега 10 инжењера, присуствовали су директори „Крушика“ и „Југоимпорта“ Јован Давидовић и Стеван Никчевић, представници Министарства одбране и локалне самоуправе, као и бројни привредници.

Министар Шутановац је изразио задовољство што присуствује отварању фабрике каква није грађена више од 20 година и која омогућава производњу артиљеријских кошуљица до калибра 155 милиметара. Он је истакао да је договор две компаније око улагања подржало Министарство одбране и да је резултат запошљавање радника и бољи квалитет. „Ковачки центар“ радиће и за

потребе чачанске „Слободе“, као и за цивилно-војни сектор.

Министар Шутановац је захвалио граду Ваљеву јер је веома брзо издао све потребне дозволе за изградњу нове фабрике.

Јован Давидовић, директор „Крушика“, рекао је да би ракета „бумбар“ која је недавно промовисана могла бити први производ новог погона чије се отварање планира за следећу годину. Давидовић је подсетио да је 1999. године уништено 92 посто капацитета „Крушика“, а да је фабрика стала на ноге корак по корак. У 2010. години, како је рекао, „Крушик“ је остварио промет роба и услуга у вредности од око 3,5 милијарди динара, у чему је учешће извоза око 87 одсто.

Стеван Никчевић је рекао да је „Југоимпорт“ ушао у посао са „Крушиком“ не само јер је то била воља државе, него што је то стратешко опредељење те компаније. Он је подсетио да се извоз тог јавног предузећа 2000. године мерио десетинама милиона, а данас стотинама милиона долара, што је, како је рекао и заслуга коопераната.

Изградња погона „Ковачки центар“ резултат је заједничке инвестиције вредне око 3,2 милиона евра. Југоимпорт је уложио 1,54 милиона евра новчаног капитала и тако стекао 51 посто удела, док је „Крушик“ инвестирао 1,48 милиона евра. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

РАКЕТНИ ПРОГРАМ

Министар Шутановац је подсетио да је Министарство одбране 2009. године обећало помоћ за изградњу „Ковачког центра“, а сада обећава подршку за отварање новог погона за ракетни програм. Он је изразио очекивање да ће Војска Србије тиме добити квалитетно

ракетно наоружање, а да ће бити прилике и за извоз, будући да постоји велико занимање за производње наше наменске индустрије.

Комплетна производња „Крушика“ за 2011. годину већ је уговорена, а у претходном периоду запошлено је око 800 младих радника.

Официри из Алжира завршили постдипломске студије

13

СНИМИО Ј. МАМУЛА

Знање учвршћује пријатељство

Током двоипогодишњих студија алжирски официри одслушали су око 2.500 наставних часова, које је држало око 70 реномираних предавача из Војне академије, Војнотехничког института и цивилних факултета

На свечаности у Великој ратној сали министар одбране Драган Шутановац уручио је дипломе магистра техничких наука двадесеторици официра Народне армије Алжира, које су то звање стекли на заједничком студијском програму Војне академије и Војнотехничког института.

Свечаности која је одржана 17. децембра присуствовао је и министар спољних послова Демократске Народне Републике Алжир Моурад Меделци.

Министар Шутановац је честитао новим магистрима, изразивши задовољство резултатима које су постигли током студија. Он је изразио уверење да ће млади официри служити свом народу на најбољи могу-

ПРИЈАТЕЉСТВО ЗА БУДУЋНОСТ

Најбољи студент постдипломских студија поручник Кијар Мулуд који је магистрирао са просечном оценом 10, захвалио је Министарству одбране Србије и научним институцијама система на стицању нових академских звања, али и на односу који је допринео да се осећају као да су део њихо-

вог колектива. Он је рекао да су атмосфера за учење, смештај и сви остали услови били веома добри. Поручник Мулуд је рекао да су током школовања он и његове колеге стекли веома добра и практична и теоријска знања која ће им користити у реализацији будућих пројеката.

ћи начин, градећи добре односе између Србије и Алжира дуги низ година. Он је подсетио да је пројекат њиховог школовања почео пре више од три године договором двојице министара одбране који су подржали шефови држава Србије и Алжира. Шутановац је нагласио да је ово само почетак развоја односа две земље и да ће у Србију убрзо доћи нове групе кадета и официра из те афричке земље.

Министар Шутановац захвалио је министру спољних послова Алжира Меделцију што је његова земља Србији указала поверење и част да школује њихове младе официре. Он је истакао да је то велика обавеза за систем одбране који ће улагати напоре да у оквирима будуће сарадње

алжирске старешине буду задовољни, а њихова војска и држава оплемењени новим знањима.

Министар Меделци изразио је задовољство због, како је рекао, ретке прилике да присуствује церемонији која обележава у исто време и сарадњу и пријатељство између две земље. Он је подсетио и на снажне историјске везе Алжира и наше земље. Министар је рекао да су му нови магистри официри пренели изузетно задовољство пријемом и условима током боравка у Београду. Он је, као званични представник Владе Алжира изразио захвалност за све што је Србија учинила за образовање младих официра, али и за напоре које две земље заједнички чине на плану заједничке сарадње. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Проф. др Тања Мишчевић,
државна секретарка Министарства одбране

Србија у процесу
европске интеграције

Кључ је у нашим рукама

Преговоре за чланство, као и читав процес интеграције у Европску унију не треба посматрати само као циљ сам по себи, већ и као средство за остваривање унутрашњег мира и стабилности, јачања демократије и владавине права те економског просперитета и свеукупног напретка у држави. Чланство у ЕУ треба да буде тек потврда да је Србија урадила свој посао и постала напредна и стабилна европска држава, за шта, чини се, постоји политички консензус.

Након што је 22. децембра 2009. године Република Србија поднела молбу за чланство у Европској унији, у октобру 2010. Савет министара наложио је Европској комисији израду упитника за давање статуса кандидата.

Упитник је, врло брзо након тога, већ 24. новембра стигао у Србију и на њему се већ веома активно ради. Давања одговора на овај преглед стања у Србији, што Упитник заправо јесте, значи представљање стања у економији, правном систему, демократском уређењу и реформама које су до сада спроведене, током десет година процеса европске интеграције.

Да подсетимо, после октобарских промена 2000. Србија је постала део тек насталог Процеса стабилизације и придруживања, нове политике ЕУ према државама региона западног Балкана. Овај приступ је требало најпре да омогући Унији да се упозна са државама које су тек нешто пре тога изашле из ратних сукоба, грађанских немира и међународних интервенција, а затим да им помогне да се стабилизују, крену у процесе реформи и једнога дана постану чланице ЕУ.

Управо је суштина процеса европске интеграције Србије постизање унутрашњих реформи које треба да промене економију, право и друштво, и тако доведу до стања нормалне, развијене, стабилне и напредне државе која може без проблема да функционише унутар ЕУ. Наиме, из стања тоталитарног режима, уништене економије и ниског стандарда, процесом европске интеграције требало би Србију претворити у друштво у коме постоје стабилне демократске институције које почивају на начелу владавине права, са тржишном економијом у којој је основни постулат конкуренција. Истовремено, то су услови које треба испунити за чланство у ЕУ, познати као критеријуми из Копенхагена.

То се постиже најпре стварањем законодавног, правног оквира, потом спровођењем (ступањем на снагу) и применом усвојених закона (могућност да пред судовима физичка и правна лица заштите право које законски оквир гарантује) – што је процес усклађивања, односно хармонизације са правом ЕУ. Овај процес је у Србији почео још 2003. године као добровољан, јер заправо обавеза настаје тек када држава почне да примењује Споразум о стабилизацији и придруживању (да подсетимо, то се догодило тек фебруара 2009!). Реч је о системским законима, као што су закони о спољној трговини (неопходан због укључивања у светске трговинске токове), о конкуренцији (борба против монопола), о путној исправи (неопходан због укидања виза), о Омбудсману (заштита људских права), а наравно, не треба заборавити да је Србија добила и нови Устав 2006. године, који је био неопходан за њену конституционализацију.

Како би био поправљен учинак у усвајању закона и тако убрзано усклађивање нашег права са правом ЕУ, 2007. године усвојен је Национални програм интеграције, као дугорочни план како до 2012. испунити све обавезе према процесу европске интеграције. Његово спровођење је и план активности на имплементацији Споразума о стабилизацији и придруживању, који је потписан априла 2008, а ступио на снагу у новембру 2009. године. Тако овај план садржи јасан списак потребних закона, подељених по годинама, неопходне институције које треба створити за њихово спровођење, као и средства која треба за све то издвојити. И почело је јако добро са његовим спровођењем – проценат испуњености у прве две године није био никада испод 60 процената, а добили смо и неке од веома важних закона и институција.

Садржај Упитника

Тако у одговарању на Упитник Европске комисије, који садржи око 2.500 питања, Србија има доста тога да представи и покаже свој напредак. Такође, први пут се тај унутрашњи аналитички преглед прави за области као што је здравство, образовање, енергетика, екологија, безбедност. То је од велике користи како за државу, тако и за ЕУ.

Узмимо као пример питање реформе сектора безбедности. Тема која је најконкретније посматрана у овој области је питање цивилне и демократске контроле овог сектора, као једног од услова опште демократизације друштва. Према оцени Европске комисије који је дат у годишњем Извештају о напретку из новембра 2010. године, констатовано је да је у овом питању заокружен законодавни оквир према европским стандардима, и да је потребно јачање капацитета надлежног скупштинског одбора како би оваква контрола била заиста и остварена.

Поред тога, констатовано је да реформа сектора безбедности бележи непрестани напредак, у складу са европским стандардима, што ствара могућност за укључивање Србије у Заједничку безбедносну и одбрамбену политику ЕУ. Заправо, то је вид проактивног укључивања у процес европске интеграције, који је прихватило Министарство одбране. Знајући шта је потребно урадити, а схватајући потребу промене, у неопходне реформе је кренуло одмах, примењујући европске стандарде. Зато не изненађује да су стигле тако добре оцене успеха.

Наравно, посао тек почиње након давања одговора на упитник. Ови одговори се упућују Европској комисији, која даје своје мишљење о држави (avis) и предлаже Савету министара да размотри могућност да држави додели статус кандидата за чланство. Тај статус, после разматрања у Савету министара, може дати само Европски савет (шефови држава или влада држава чланица ЕУ).

Циљ Србије је да статус кандидата за чланство у ЕУ добије до краја 2011. године, заједно са датумом за отварање приступних преговора. Сами преговори о чланству су кључни и суштински метод за остваривање циља – по-

Суштина процеса европске интеграције Србије је постизање унутрашњих реформи које треба да промене економију, право и друштво, и тако доведу до стицања нормалне, развијене, стабилне и најпредне државе која може без проблема да функционише унутар ЕУ.

Циљ Србије је да статус кандидата за чланство у ЕУ добије до краја 2011. године. Сами преговори о чланству су кључни и суштински метод за остваривање циља – постизања европских вредности.

стицања европских вредности. Преговарачки процес држава оне који унутар државе желе да од владавине права и људских права направе свакодневну реалност у свим областима живота и свим деловима државе. То је једини метод који ЕУ даје озбиљну снагу у правцу реформи у земљи.

Зато је процес исто тако важан као и резултат: он је дуготрајан и тежак, где су сами преговори – или реформа државе – заправо исто тако важни као и крајњи циљ, бити пуноправна чланица Уније. Међутим, ово је процес за који се не зна када ће бити завршен, без аутоматског или гарантованог резултата. Колико ће дуго трајати само преговарање највише зависи од саме државе и њених реформи.

С друге стране, колико ће преговори бити тешки зависи од заједничког разумевања – унутар ЕУ о томе колико је заиста држава кандидат постала модерна; у држави кандидату о томе шта заиста подразумева чланство у ЕУ. Зато је суштински важна комуникација унутар државе кандидата и између те државе и ЕУ, а посебно значајно место у читавом процесу има укључивање грађанског друштва.

Прилагођавање вредностима

Током преговора о чланству у ЕУ се заправо не преговара о приступању. ЕУ не преговара о суштини нити о условима приступања, већ се уместо тога држава кандидат, кроз процес преговарања, прилагођава на вредности, право и политике ЕУ. Оно што може бити предмет преговора није да ли, већ како и када ће се држава прилагодити на *acquis communautaire* – правну баштину ЕУ – чијих 90 посто не може бити предмет преговора. Само одређени прелазни периоди (на пример, који се односе на слободно кретање радне снаге) и финансијске одредбе (на пример, које се односе на структурне фондове и пољопривреду) могу бити предмет преговора.

И док је у случају ранијих приступања било довољно да држава кандидат у довољној мери оствари услове за приступање да би отворила преговоре о приступању, нови модел преговора са државама западног Балкана сасвим ја-

Процес је истио њако важан као и резултати: он је дуготрајајан и тежак, где су сами преговори – или реформа државе – заправо истио њако важни као и крајњи циљ, битии јуноуравна чланица Уније.

Према оцени Европске комисије коју је даиу у годишњем Извештају о напрећку из новембра 2010. године констатиовано је да реформа сектора безбедности бележи неиреситани напредак, у складу са европским стандардима, што ствара могућност за укључивање Србије у Заједничку безбедносну и одбрамбену политику ЕУ.

сно показује да држава кандидат за чланство мора да у потпуности оствари услове пре него што ЕУ може успешно да затвори преговоре. То, дакле, подразумева и виши ниво спремности и дуже време самог преговарања.

Преговоре за чланство, као и читав процес интеграције у Европску унију не треба посматрати само као циљ сам по себи, већ и као средство за остваривање унутрашњег мира и стабилности, јачања демократије и владавине права те економског просперитета и свеукупног напретка у држави.

Чланство у ЕУ треба да буде тек потврда да је Србија урадила свој посао и постала напредна и стабилна европска држава, за шта, чини се, постоји политички консензус. Тако, заправо, оно што је Србији неопходно јесте убрзавање процеса европске интеграције, а тиме и убрзавање процеса унутрашњих реформи и промена.

Но, чак и тако посматрано, ни једног момента не мислимо да ће то убрзавање реформи, односно процеса европске интеграције Србије бити лако – и даље ће бити предмет политичког преговарања и различитих концепција, неразумевања и проблема, како с наше стране, тако и са стране ЕУ. Досадашња искуства држава које су пре нас прошле овај пут показују да је одлука о ступању у чланство увек политичка одлука, а питање је и да ли ће Унија увек позитивно одговорити и бити отворена према оној држави која добро ради свој унутрашњи посао на испуњавању критеријума.

Државе које спремније ућу у ЕУ на најбољи могући начин искористиће то своје место да заштите сопствене интересе, што не могу оне које тек морају да се привикавају на окружење развијених држава. Такве поруке се непрестано упућују и од европских званичника, али заправо је најважније да схватимо да је процес европеизације, промене Србије, само у нашим рукама. ■

Нови скенер на ВМА

Институт за радиологију ВМА, као и здравство Србије у целини, од данас су богатији за још један апарат најновије генерације, чија ће употреба значајно унапредити квалитет, прецизност и брзину радиолошке дијагностике

Снимио Ј. МАМУЛА

Иако ће година за нама бити упамћена по економској кризи, за систем одбране и за војно здравство она ће остати упамћена као једна од успешнијих у протеклој деценији – истакао је министар Шутановац приликом пуштања у рад новог 128-слајсног скенера на Војномедицинској академији. И Војне болнице у Нишу и Новом Саду су у функцији цивилног здравства. Из тих војномедицинских центара, као и са ВМА, нагласио је министар, наши мировњаци су се вратили из успешно извршене мировне мисије у Чаду.

– Од тренутка када је ВМА отворена за цивилно здравство, сваке године бележи велики раст у прихвату цивилних пацијента, па смо ове године имали око 20 хиљада хируршких интервенција, а 100 хиљада цивилних пацијената је амбулантно збринуто. Такође, обављено је 18 хиљада операција, од којих 13 веома тешких трансплантација јетре и 21 трансплантација бубрега – рекао је министар Шутановац.

Институт за радиологију ВМА, као и здравство Србије у целини, од данас су богатији за још један апарат најновије генерације, чија ће употреба значајно унапредити квалитет, прецизност и брзину радиолошке дијагностике. Овај „рендген 21. века“ даје веома детаљне и прецизне приказе меких ткива, крвних судова и костију и може да направи чак 128 пресека ткива, што уз велику прецизност и информативност омогућава извођење квалитетне радиолошке дијагностике и детаљан преглед целог тела за само неколико секунди.

За пацијенте ВМА куповина овог скенера значи скраћење листе чекања, као и бржу и поузданију дијагностику. Процењује се да ће на овом апарату моћи да се уради годишње 20 одсто више прегледа него на постојећем 64-слајсном скенеру на коме се у току једне године обави око 11.000 снимања.

Током посете овој институцији, министар је обишао Високу школу ВМА и разговарао са кадетима, студентима медицине, прве и друге године. ■

Б. МИЉИЋ

Војномедицинска академија најбоља у 2010.

17

За најбољи медицински тим у 2010. изабран је Центар за трансплантацију бубрега Клиничког центра Србије

Војномедицинска академија добитник је награде „Сунчани сат“ за најбољу здравствену установу у 2010. години. Начелнику ВМА генерал-мајору проф. др Миодрагу Јевтићу, признање, које већ 15 година додељују Клинички центар Србије и часопис „Вива“, уручио је директор КБЦ др Ђорђе Бајец.

Додели признања присуствовао је и државни секретар у Министарству одбране др Зоран Весић.

Генерал Јевтић том приликом истакао је да ће и у наредном периоду ВМА настојати да буде партнер другим здравственим установама и да побољшава однос како би здравство било још јаче.

Војномедицинска академија сматра да је Клинички центар централни стуб српског здравства. Надам се да

и ви у нама препознајете стратешког партнера, због чега верујем да ће се наш однос у наредном периоду продубити и на институционалном нивоу. Циљ је да терцијарни ниво здравствене заштите осавременимо и подигнемо на степен више – рекао је генерал Јевтић. Он је запосленима у Клиничком центру Србије честитао 28 година успешног рада.

За најбољи медицински тим у 2010. изабран је Центар за трансплантацију бубрега Клиничког центра Србије, док је добитник признања за најбољег појединца у раду установе др Љиљана Беслаћ-Бубмаширевић, са Клинике за неурологију КЦС. ■

А. ЈОКСИЋ

Снимио З. МИЛОВАНОВИЋ

Министарство одбране награђено за кампању „Буди професионалац”

На традиционално манифестацији посвећено свету реклама „Ноћ рекламождера” која је одржана 18. децембра у Београдској арени, Министарству одбране Републике Србије и министру одбране Драгану Шутановцу додељено је посебно признање „Корак напред” за иновативну употребу рекламе и медија у кампањи „Буди професионалац”, у оквиру промоције Војске Србије и система одбране

Добродошли у свет професионалаца – поручио је министар Шутановац приликом доделе награде, изражавајући захвалност за додељено признање у име Војске Србије.

Посебно одушевљење присутних у Београдској арени изазвао је атрактивни перформанс који су извели припадници Специјалне бригаде „Соколови”. Они су се, на изненађење свих, на бину спустили ужадима, образујући формацију са осталима који су, са светлуцајућим нишанима, у мраку, неочекивано протрчали поред публике у првим редовима.

Још веће овације гледалаца уследиле су у тренутку када су се на бини, испод неколико заштитних маски

„соколова”, појавила лица атрактивних, дугокосих младих дама.

Током вечери, љубитељи реклама могли су да уживају у шесточасовном програму, рекламама из целог света, доброј музици и проглашењу „Најпопуларније рекламе” у Србији за ову годину.

Тема овогодишње „Ноћи рекламождера” била је „За мој град” којом се промовише Београд и његове космополитске вредности.

Ове године први пут је додељена награда „Нај грађанин”, која је припала припаднику МУП-а Саша Чодрићу, за учињено значајно дело за Београд којим је дао пример друштву. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

напред

Министар Шутановац разговарао са Кацином

Министар одбране Драган Шутановац разговарао је 20. децембра са известиоцем Европског парламента за Србију Јелком Кацином о европским интеграцијама Србије и реформи система одбране.

Шутановац је нагласио да Србија чини све како би се процес европских интеграција максимално убрзао. Он је изразио спремност за укључивање припадника Војске Србије у мултинационалне операције ЕУ, након закључивања оквирног споразума о цивилним и војним мисијама ЕУ.

Кацин је поздравио успешно спроведен процес професионализације Војске Србије и оценио да је стандардизација ВС изузетно важна и са аспекта даљег приступања Србије ЕУ. Он је најавио и усвајање позитивне резолуције Европског парламента о Србији у другој половини јануара следеће године. ■

Министарство одбране одговорило на Упитник Европске комисије

Министарство одбране завршило је одговоре на питања из Упитника Европске комисије из своје надлежности. Тиме ће први пут Европској комисији бити достављена детаљна анализа о систему одбране Републике Србије.

Рад на одговорима на Упитник ЕК обављао се кроз подгрупе Стручне групе Координационог тела за приступање Републике Србије Европској унији, у којима су учествовали и представници Министарства одбране.

Министарство одбране одређено је као надлежно за седам питања из Упитника ЕК, а доставило је своје прилоге за 46 питања која су се односила на ангажовање у одбрамбеној политици ЕУ, регионалној сарадњи, одбрамбеној индустрији, борби против тероризма, сарадњи у ванредним ситуацијама, положају запослених и систему одбране, процесу јавних набавки и слично.

Цео процес израде одговора координира Канцеларија за европске интеграције Владе Републике Србије по унапред дефинисаној динамици. Предвиђено је да одговоре на комплетан Упитник, Влада усвоји 31. јануара 2011. године и преда Европској комисији. На основу одговора на 2500 питања из Упитника, Европска комисија ће израдити мишљење о спремности Србије да добије статус кандидата за чланство у ЕУ. ■

Визионарски ПОДУХВОТ

У Команди Ваздухопловства и противваздухопловне одбране у Земуну одржана је свечаност поводом дана тог вида. Свечаности су присуствовали начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић, државни секретари Министарства одбране др Тања Мишчевић и Игор Јовичић, високе старешине Војске Србије, представници команди и јединица ВиПВО и бројни гости из културног и јавног живота.

– За нама је 98 година постојања и развоја вида ваздухопловства, чији је настанак био визионарски подухват тадашњег министра војног војводе Радомира Путника, 24. децембра 1912. године, неколико година након првих летова браће Рајт – истакао је у обраћању командант Ваздухопловства и ПВО бри-

Подсећање на херојска дела

Поводом 24. децембра – Дана Ваздухопловства и ПВО, у 204. ваздухопловној бригади у Батајници одржана је свечаност којој су присуствовали начелник штаба Команде ВиПВО бригадни генерал Јовица Драганић, командант 204. ваздухопловне бригаде бригадни генерал Мирко Вранић и друге званице Војске Србије.

Честитајући празник, генерал Драганић истакао је да је данашњи дан прилика да се подсетимо на херојска дела припадника ВиПВО.

Драганић је подсетио на развојну фазу вида ВиПВО и нагласио да се на бази обновљених пројектних, ремонтних, производних, медицинских и образовних капацитета заснива развој и опстанак вида ВиПВО.

Пријем поводом Дана ВиПВО

Поводом 24. децембра – Дана Ваздухопловства и противваздухопловне одбране, начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић примио је делегацију Ваздухопловства и ПВО.

У делегацији су били командант ВиПВО бригадни генерал Ранко Живак, пуковник Лазар Јонел и пуковник Жељко Грујић. ■

бригадни генерал Ранко Живак, подсјећајући да је исте године у Нишу основана прва ваздухопловна команда у Србији.

У наставку свечаности, присутни су имали прилику да уживају у пригодном програму Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“ и солиста Екстра Нене и Оливера Њега.

У Команди ВиПВО представљена је изложба „Век авијације“ посвећена животу и делу Ивана Сарића, првог Србина који је полетео авионом који је сам конструисао и израдио. ■ Б. М.

Снимио Д. АТЛАГИЋ

– У току 2011. године биће настављен рад на постојећим пројектима са акцентом на економски аспект опремања и изнајмања оптималног модела набавке – подвукао је генерал Драганић. ■ Н. Д.

Донација ваздухопловству

Командант Ваздухопловства и ПВО бригадни генерал Ранко Живак и амбасадорка Краљевине Данске у Републици Србији, Мете Кјуел Нилсен, потписали су 22. децембра Протокол о донацији.

Донација је део ширег Програма о развоју безбедности летења којим се безбедност летења у војном ваздухопловству поставља на највиши ниво. ■ Н. Д.

Информисање припадника система одбране

На већ традиционалном информисању припадника система одбране министар одбране Драган Шутановац указао је на главне резултате у 2010. и на основне задатке у овој години.

Министар Шутановац је у први план ставио реформе система одбране, које, како је рекао, никада не могу бити у потпуности завршене. Истакао је значај нових закона и подзаконских аката, професионализацију Војске и нову и ефикаснију организацију Министарства одбране. Министар је представио и структуру буџета одбране и перспективе његовог развоја.

Шутановац је истакао значај међународне војне сарадње са аспекта Европске Уније, сарадње са НАТО-ом у оквиру *Партнерства за мир*, регионалних иницијатива, међународних уговора и учешћа наших припадника у мировним мисијама.

Он је навео и главне резултате у области људских и материјалних ресурса које је постигло Министарство током 2010 године, а осврнуо се и на питања истраживања и развоја, војног школства и здравства, реализације *Мастер плана* и односа са јавношћу, то јест промоције војске међу грађанима.

Министар Шутановац је указао и на главне захтеве и задатке који систем очекују током 2011. године, где је, између осталог, навео и ефикасније располагање буџетом, опремање новим униформама и осталим борбеним средствима и веће ангажовање у мировним мисијама. ■ А. П.

Исти положај војних обвезника

Министар одбране Драган Шутановац покренуо је иницијативу за одустајање од кривичног гоњења регрута због избегавања војне обавезе и обустављање кривичних поступака који се по том основу воде.

У допису упућеном Министарству правде и Вишом савету судства, министар Шутановац наводи да је основни повод за иницијативу стављање свих војних обвезника у равноправан положај, а да су се услови за то стекли доношењем одређених законских одредаби.

У периоду од 3. априла 2010. године (када је ступио на снагу *Закон о амнестији*) до данас, територијални органи Министарства одбране поднели су укупно 46 кривичних пријава против регрута који се нису одазвали на позив за извршење регрутне обавезе и обавезе служења војног рока, а у току је 41 кривични поступак пред надлежним судовима. ■

Војска Србије на међународним вежбама

Поуздан
партнер

У години која је за нама, припадници Војске Србије учествовали су у планирању, организовању и реализацији девет међународних вежби, у оквиру којих су сарађивали са старешинама и војницима из 40 земаља света. Комбиновање командно-штабног и практичног рада на терену, за припаднике наше војске, најважнији су аспекти учешћа на међународним вежбама.

Учешће наше војске на војним вежбама у протеклој години, према речима начелника Управе за обуку и доктрину Генералштаба Војске Србије генерал-мајора Петра Ђорнакова, обележило је интензивније ангажовање, како по броју тако и по сложености вежби на којима су припадници Војске учествовали, као и континуитет који је остварен у њиховом организовању са суседима и партнерским земљама у региону.

„Без обзира да ли је вежба националног или међународног карактера, основни циљеви њеног спровођења су оспособљавање јединица за примену прописаних поступака и процедура, односно обучавање за употребу нове опреме и наоружања. Понекад вежбе су незамењиво средство за тражење решења за одређене оперативне проблеме и проверу доктринарних решења. Годину која је већ за нама карактерише да смо учествовали на вежбама на којима су, у различитој мери, у за-

висности од врсте вежбе и учесника, реализовани претходно наведени циљеви“, оценио је генерал Ђорнаков.

Непосредно након вежбе „Cyber down 2010“ у Румунији, на којој су учествовали припадници наше, румунске и америчке војске, генерал Ђорнаков наводи изразио позитивне утиске и оцене, као и конкретна запажања која су војници из САД понели са вежбе, а која су се односила на то шта су научили од наших војника које је пренео заменик команданта Петог корпуса америчке војске, током посете Београду.

На полигону „Шабла“ у Бугарској такође смо имали прилику да са колегама из бугарске армије успешно изведемо тактичку вежбу са бојевим гађањем која је била потврда вишегодишњег рада, а који је било могуће проверити само на вежби таквог типа.

„Смисао међународних вежби лежи управо у томе,“ нагласио је генерал Ђорнаков, „да вежбајући заједно, актери пренесе своја искуства, али и уче једни од других“.

Када је реч о вежбама са суседи-ма или земљама у региону, постоји још једна димензија међународних вежби која се огледа у регионалном приступу решавању безбедносних и оперативних проблема, која се успешно могу решавати у оквиру билатералне или регионалне сарадње у области одбране. Такав циљ има ваздухопловна вежба „Air solution“ коју су два пута извеле српске и румунске јединице авијације у ваздушном простору две земље, са циљем решавања кризних ситуација у подручју заједничке границе.

Ове године први пут Србија је учествовала на међународној вежби „SEESIM 2010“ која је подржана симулацијом, окупила је припаднике 13 земаља који су заједнички усаглашавали оперативне процедуре и тражили решења за реаговање приликом природних несрећа у земљама југоисточне Европе. Ове вежба показала је да земље у региону имају могућности да у реалном времену веома ефикасно сарађују у пружању помоћи приликом отклањања последица природних или технолошких несрећа у земљама региона.

Вежба „Тиса“ изражава континуитет у сарадњи мађарске и српске војске на увежбавају процедура у реаговању на заједничке проблеме спречавања и отклањања последица изазва-

Генерал-мајор Пећар Ђорнаков, начелник Управе за обуку и докџрину (Ј-7)

них поплавама на простору Војводине. Изводи се наизменично у Србији и Мађарској у последње четири година.

Развој интероперабилности

„Веома је важно да је у 2010. остварен континуитет учешћа на међународним војним вежбама“, истакао је генерал Ђорнаков, додајући да, с обзиром на то да се вежбе сматрају веома важним инструментом подизања способности јединица војске, ова-

кав тренд омогућава да будемо у додиру са актуелним токовима у обуци партнерских земаља.

Међународне војне вежбе су и незаменљив инструмент у грађењу интероперабилности јединица наше војске. Међународне вежбе на којима учествује Војска

Србије у највећој мери се реализују у оквиру Индивидуалног Програма Партнерства за мир. Поред њих, један број вежби се реализује у оквиру билатералне војне сарадње Србије са земљама са којима Војска Србије има развијенију војно-војну сарадњу.

Изградња интероперабилности Војске Србије са страним армијама је један од најзначајнијих циљева реформе Војске. Он се у највећој мери реализује кроз циљеве Партнерства за 2010. годину који су дефинисани у оквиру Процеса планирања и ђрегледа ПЗМ за 2010. годину. Пакећ циљева Партнерства у 2010. години садржи 24 општа циља од којих су 14 нова у односу на 2009. годину. Они покривају

ПРИПАДНИЦИ ВИПВО У МЕЃУНАРОДНИМ ВЕЖБАМА

Према речима помоћника Команданта ВиПВО за операције пуковника Душка Жарковића, припадници Ваздухопловства и противваздухопловне одбране учествовали су на две ваздухопловне међународне вежбе у којима су били носиоци активности. Реч је о вежбама „Interceptor“, касније преименовани у „Air solution“ које су 2008. и 2009. године организоване са Ваздухопловством Оружаних снага Румуније, а које ће се у наредном периоду организовати сваке друге године.

Пуковник Жарковић је истакао да је прве године у вежби акценат био на контроли и заштити ваздушног простора две земље од евентуалних терористичких претњи. Циљ вежбе био је подизање нивоа способности ВиПВО за контролу и заштиту суверенитета ваздушног простора.

Наредне године, сценарио вежбе биће знатно сложенији, објаснио је пуковник Жарковић, јер ће подразумевати и извођење операција ваздухопловне ватрене подршке.

У току су припреме за вежбу „Air solution 2011“ која ће се, како је планирано, одржати у априлу.

Бојево гађање ракетних јединица за противваздухопловна дејства на полигону „Шабла“ у Бугарској, у септембру ове године, још једна је од међународних вежби у којој су учествовале наше снаге, нагласио је пуковник Жарковић. То је била прилика да, после више од две деценије, припадници ових јединица изведу бојево гађање, и то, како се показало, веома успешно.

Учешће наших јединица у међународним вежбама вишеструко је значајно, оцењује пуковник Жарковић, а првенствено се огледа у подизању нивоа оспособљености за извођење операција. То је прилика да припадници наших ваздухопловних снага током вежби примењују међународне стандарде и процедуре које су, земље партнери у вежбама, већ усвојиле. На тај начин подиже се ниво интероперабилности наших састава. Осим тога, учешћем на вежбама стиче се искуство неопходно за оспособљавање припадника ВиПВО пошто партнери у међународним вежбама учествују у мултинационалним операцијама широм света.

различите области, међутим највећи број циљева има заједничку основу која се односи на потребу развоја способности јединица Војске Србије за извршавање различитих задатака у савременом окружењу Посебно значајна је активност развој Концепта оперативних способности (ОСС) који је овим документом прихваћена и која се реализује формирањем декларисаних јединица, њиховом обуком и коначно евалуације њихове оперативне способности за учешће у мултинационалним операцијама.

„Тај Концепт подразумева да се до 2011. године доврши обука и опремање и изврши национална евалуација оспособљености ових јединица, а до краја 2012. да се изврши спољашна НАТО евалуација оперативних способности ових јединица, што би значило да ћемо после овог процеса имати оперативне јединице које ће поседовати способности према стандардима ПЗМ/НАТО, а које смо декларисали да ће у оквиру Програма *Партнерсџива за мир* бити спремне за евентуално ангажовање у мултинационалним операцијама, у складу са одлукама надлежних органа Републике Србије“, наглашава генерал Ђорнаков. Он наглашава да је учење енглеског језика и његова сертификација према прихваћеном НАТО STANAG 6001 стандарду, коју је до сада стекло око 1.100 припадника Војске, изузетно важан корак ка постизању циља да наше команде и јединице буду интероперабилне са партнерским војскама. Познавање енглеског језика налази се у оквиру скоро сваког партнерског циља, јер без знања енглеског језика припадници Војске Србије не могу да функционишу у мултинационалном окружењу, упркос добром познавању процедура и стандарда.

Важан елемент постизања интероперабилности Војске Србије је улазак у систем научених лекција који као веома користан и ефикасан систем постоји у оквиру НАТО, а који је доступан и земљама које су чланице ПЗМ. Он омогућује да партнерске земље деле оперативна сазнања и искуства и на основу тога траже најбоља решења за проблеме који се јављају током планирања и извођења заједничких операција. Војска Србије у овој години је разви-

ИСКУСТВА ПРВЕ БРИГАДЕ КОПНЕНЕ ВОЈСКЕ

Четворогодишњи период постојања Прве бригаде КоВ карактеришу и различити облици сарадње њених припадника са припадницима других армија, посебно земаља у окружењу, истиче мајор Драган Радаковић, референт у оргу за извиђање у Команди Прве бригаде.

У оквиру помоћи цивилним властима у околностима природних непогода, технолошко-техничких и других несрећа, а то су захтеви треће мисије Војске Србије, припадници бригаде су са припадницима 37. инжењеријског батаљона Оружаних снага Мађарске успешно извели вежбе под називом „Велика река – Big River“. То су вежбе на Сави у Шапцу и на Тиси у мађарском месту Сентеш, у коју су биле укључени и припадници Оружаних снага Румуније.

На вежби „Eurad 2010“, одржаној у аустријском месту Аленштајг, нова искуства о операцијама реаговања на кризе и управљању кризама, поред припадника оружаних снага осам европских земаља, стицала су и три припадника Прве бригаде.

Почетком новембра 2010. у касарни „Бачка“ у Бачкој Тополи изведена је заједничка вежба припадника 5. бригаде ОС Мађарске и Прве бригаде Војске Србије на којој је приказано заједничко деловање у извршавању задатака подршке миру по процедурама УН.

ла свој Концепт научених лекција који је комплементаран са НАТО системом, и у мери у којој припадници Војске Србије буду ангажовани на различитим вежбама и операцијама, ова сазнања ће бити нераскидиво део обуке и доградње постојећих тактика, техника и процедура јединица Војске Србије.

Савремена доктринарна решења

Искуства прикупљена у оквиру међународне сарадње, посебно она која су стечена у заједничкој обуци и вежбама са страним армијама, била су од изузетног значаја за дефинисање националних решења која су своје место нашла у функционалним доктринама и упутствима која су у току 2010. године донета. У том смислу она су од неизмерне користи да националне стандарде приближимо страним, посебно оних који владају у професионалним војскама партнерских земаља.

„На том путу, имали смо упориште у доношењу нових стратегијских докумената која су на нов начин разматрала питање националних и одбрамбених ризика, изазова и претњи. Имајући у виду промену природе савремених оружаних сукоба, ако и промењену улогу војске у одговору на савремене безбедносне изазове и претње, дефинисали смо нову војну доктрину која одговара времену у којем живимо“, наводи генерал Ђорнаков. Реч је о са-

временим решењима у *Доктрини Војске Србије*, на који се ослања девет функционалних доктрина. Први пут се национална војна доктрина анализирајуће кроз функционалне доктрине, у чијем средишту је здружени оперативни концепт, а које разрађују начине на који би се одређене функције и делатности војске реализовале у савременим операцијама.

У доктрини је, према речима генерала Ђорнакова, такође изграђен један потпуно нови приступ операцијама, које се после више деценија дефинишу на нов и савремени начин, стављајући у средиште здружену операцију и уводећи појам кампање, као сложене операције у оквиру које се могу изводити различите врста операције. Нови доктринарни оквир отвара простор за ново промишљање војне делатности и развој делатне праксе Војске Србије на знатно савременијим основама.

„Изузетно важно је да је на основама нове *Доктрине Војске Србије*, у току 2010. године рађено на сету нових упутстава у области управљања обуком, евалуације обуке, оцене оперативних и функционалних способности, физичке обуке са новим стандардима физичке оспособљености, развоја, изградње, коришћења и одржавања непокретности за обуку. Сва наведена упутства и многа друга су у функцији реформе Војске и стварања нормативних оквира за функционисање профе-

сионалне војске“, подвукао је генерал Ђорнаков. Професионализација војске не значи само пријем и замену војника на редовном одслужењу војног рока професионалним војницима. То је фаза коју је потребно спровести у датом времену, у складу са опредељењима друштва. Њу следи неупоредиво значајнији процес промене менталног склопа свих припадника Војске, разумевању специфичности ангажовања професионалних војника, као и измењеног односа других категорија професионалних припадника Војске према својим функционалним надлежностима.

Оперативне способности

„Време цикличних промена војника на редовном одслужењу војног рока је завршено, а постојање јединица састављених искључиво од професионалних војника у јединици захтева потпуно нови однос у планирању и извођењу обуке, одређивању циљева и мета обучености јединице, методима провере обучености и начину ангажовања јединице. У пракси, то значи знатно више стандарде оспособљености, који ће од подофицира и официера захтевати знатно веће и озбиљније ангажовање на својим формацијским дужностима“, наглашава генерал Ђорнаков и подсећа да иако је организација војске у последњих неколико година ишла у сусрет томе, у времену који следи Војска са још више енергије и

одлучности мора да се у овом правцу мења и дограђује.

„Од изузетне важности за сваку команду и јединицу је успостављање циклуса обуке, цији је циљ постизање задатих оперативних способности, које ће се на крајње објективан начин мерити и валоризовати. То значи да ће свака јединица имати свој циклус *животи*а који се састоји од интензивног периода обуке, ангажовања и дезангажовања. Тај циклус ће се понављати углавном са стабилним саставом људства, са истом или промењеном мисијом“, објашњава Ђорнаков, напомињући да због свега тога, јединица мора да буде посвећена мисији, а командант у највећој мери самосталан у одређивању начина остваривања циљева мисије. Истовремено то наглашава и његову одговорност за употребљивост своје јединице.

Одговор на поменута питања даје *Доктрина обуке* која се је израђена за потребе разраде новог модела обуке професионализоване Војске Србије. На основу ове *Доктрине*, први пут је написано Основе упутства за управљање обуком, које на нов начин дефинише одговорност и улогу у ланцу командовања, а на основу тога биће израђено ново *Упутство о евалуацији обучености јединица*, којим ће се оцењивати оспособљеност јединице на крају процеса интензивне обуке, у периоду који претходи њеном ангажо-

вању. Овај модел ће заменити постојећи када су оцене даване периодично, не узимајући у обзир статус јединице, већ описујући постојеће стање, које веома често није било у директној вези са оперативном способношћу јединице да изврши конкретну мисију.

Начелник Управе за обуку и доктрину оценио је да је у претходном периоду уведено више новина када је реч о обуци, које теже ка томе да се наша војска обучава за конкретну мисију.

„Уместо класичних борбених правила која ће за поједине јединице ипак остати да важе, све више ћемо развијати стандардне оперативне процедуре, којима се дефинише методолошки поступак доношења одлуке, као и поступања јединице у одређеним условима како би успешно извршила задатак. То доприноси да читав систем постане знатно флексибилнији, носиоци система много одговорнији за његову примену, а самим тим морају бити много компетентнији него што су то били раније, јер се не могу сакривати иза наређења и одлука претпостављених“, закључио је генерал Петар Ђорнаков. ■

РЕЧНА ФЛОТИЛА У ОДБРАНИ ОД ПОПЛАВА

Командир понтонирске чете 1. понтонирског батаљона Речне флотиле мајор Драган Добрић истакао је да био у могућности да током неколико протеклих година учествује на већем броју заједничких војних вежби са колегама из Речне флотиле. У протеклој години то су „Тиса 2010“ и „European advance 2010“, као и међународна командно-штабна симулациона вежба „SEESIM“ на којој су учествовали припадници оружаних снага европских земаља.

„Осим размене искустава, сагледавања начина и могућности рада у оквиру заједничких команди, најчешће приликом доношења одлука у поступању у различитим кризним ситуацијама, те преношења тако стечених искустава у праксу, био сам у прилици да својим колегама из других армија представим и богата искуства и успешно деловање јединица Војске Србије, а нарочито своје јединице када је реч о супротстављању и отклањању последица изазваних поплавама“, истиче мајор Добрић.

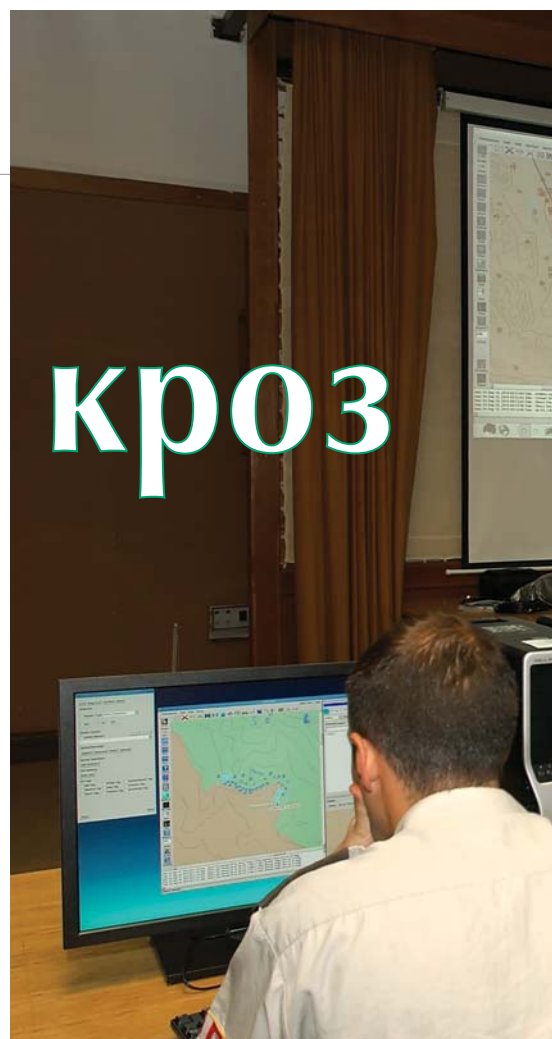
Старшине Речне флотиле боравиле су и на различитим облицима војног оспособљавања и усавршавања у Данској, Бугарској и Хрватској. Речна флотила била је домаћин бројним војним делегацијама и високим војним представницима, а том приликом успешно је презентовала оспособљеност тог састава Војске Србије.

Биљана МИЉИЋ

Унапређење обуке у Војсци Србије

О стварном кроз виртуелно

У Центру за обуку путем симулација убрзано се припремају за вежбу која ће унести нови квалитет, не само у процесу обучавања, већ и у анализи спроведеног и провери достигнутог нивоа обучености. Вежбе подржане рачунарским симулацијама омогућавају чак и одговор на чувено питање – шта би било кад би било?

Центар за обуку путем симулација, намењен за обуку команданата, командира и штабова, једном речју команди јединица, у оперативном планирању, раду на доношењу одлука и вођењу операција, изузетно је значајан у још једном сегменту сваке вежбе – евалуацији постигнутих резултата обучавања. Управо тај, завршни део сваке планиране, организоване и реализоване вежбе, односно вођење операције, недостајао је претходних година и деценија. Боље речено, изостајала је она, тако потребна објективност у процесу провере квалитета и ефикасности у извршавању постављених задатака и остваривању задатих циљева. Те вежбе завршавају се кад се заврши виртуелна операција.

Припреме команди за реализацију задатака, процес издавања наређења, извршавање задатака и касније анализа извршеног нису могли бити прецизно оцењивани, да не говоримо о томе да нису могли бити провераване на моделу који би показао све, понекад и неизбежне, грешке и слабости.

Објективна евалуација

Центар за обуку путем симулација омогућава управо то. У складу с годишњим директивама за обуку у Војсци Србије, а према исказаним потребама команди и осмишљеним сценаријима планираних вежби, припадници Центра припремају симулационе моделе, подржане рачунарским симулацијама и обезбеђују организационе, просторне и материјалне услове за реализацију вежбе.

Штавише, стручњаци Центра, оператори на рачунарима, инструктори и контролори учествују, заједно са командама јединица, у припреми и реализацији вежбе, која, и због

тога, траје знатно дуже од досадашњих вежби.

На крају, завршна фаза вежби подржаних рачунарским симулацијама подразумева објективну анализу исказаног нивоа обучености команди, команданата и командира јединица у складу са стандардима обуке и његову сертификацију.

– Центар за обуку путем симулација може да подржи далеко више од самог процеса обучавања – напомиње начелник Центра пуковник Зоран Лучић. – Границе симулационог моделовања војних операција зависе, првенствено, од степена амбиција које се постављају. Можемо да моделујемо много тога, од вежби различитог

ОБУКА РАЗЛИЧИТОГ НИВОА

У Центру за обуку путем симулација обучаваће се команде батаљона (укључујући командире чета и водова) и њима равне команде, команде бригада, привремене (модуларне) команде на тактичком, оперативном и здруженом нивоу, различите групе за оперативно планирање (полазници КШУ, ГШУ, штабови за ванредне ситуације). Ипак, основна циљна група за обуку путем симулација је команда батаљона, а основна врста операције је борбена операција.

ња путем рачунарских симулација – симулационе вежбе – рекао је пуковник Лучић.

Поштовање стандарда предуслов успеха

После успостављања симулационе рачунарске мреже JCATS и стицања базична знања у раду са софтвером, припадници Центра почели су да уносе податке о јединицама, људству, наоружању, терену (простору Србије) који представљају базу података неопходних за сваку симулациону вежбу. Истичући да је наредна година период успостављања функције Центра и достизања способности да самостално планирају и изводе симулационе вежбе, пуковник Лучић је рекао да их током 2011. године очекују две батаљонске вежбе које ће подржати тај циљ. Већ наредне године број планираних вежби повећаће се на шест, такође батаљонског нивоа. Њихов број ипак неће скратити шестомесечни процес планирања и извођења вежби.

– То је стандард свих вежби подржаних рачунарским симулацијама – каже потпуковник Предраг Прлић, начелник Одељења за симулационе вежбе, који је неопходна искуства стекао у мировним операцијама Уједињених нација и током једногодишњег школовања у САД. Предвиђено је да се прва батаљонска вежба реализује почетком јуна следеће године. То је тростепена показна симулациона вежба батаљона, односно батаљонског нивоа, што значи да ће вежбајуће елементе чинити три командна нивоа – команда батаљона с командантом на челу и командири чета и водава. Главни циљ те активности је да се успостави процес плани-

нова јединица и команди, до операција којима се проверава квалитет планова евентуалне употребе јединица, одговора на кризе, или планова изведених операција, све до моделовања курсева акција за провођење ратних игара. Одговор на питање „шта би било кад би било“ више није немогућ. Научене лекције из анализа операција, стварних, или вежбовних, какве нам омогућава обука путем симулација, могу знатно да допринесу развоју нових доктрина, тактика, техника и процедура – истиче пуковник Лучић.

Припреме за реализацију прве вежбе подржане рачунарским симулацијама у нас, почеле су, практично, набавком симулационог софтвера JCATS, августа ове године. У оквиру Програма „JCATS за Србију“ Центру је испоручен софтвер Joint Conflict and Tactical Simulation који се данас користи на више од 150 локација у свету. Амерички стручњаци успоставили су симулациону JCATS рачунарску мрежу и реализовали основну обуку припадника Центра.

– Подршка америчких експерата успостављању функције и раду нашег центра наставиће се и у 2011. години,

посебно у обуци кадра за припрему и реализацију вежби подржаних рачунарским симулацијама – рекао је пуковник Лучић. – Они ће бити поред нас и током реализације прве такве вежбе у Војсци Србије, у јуну следеће године. Припреме за ту вежбу већ су отпочеле, а њени различити сегменти одвијаће се током целе прве половине године.

У међувремену, Центар је опремљен хардвером набављеним на домаћем тржишту, попуњен одговарајућим квалитетним стручњацима, спремно да уче на српском и енглеском језику, и смештен у објекте који омогућавају реализацију круне обучава-

ФОРМИРАЊЕ ЦЕНТРА

Центар за обуку путем симулација формиран је ради унапређења процеса обуке, на основу Пројекта развоја и опремања започетог још 2008. године. После усвајања Тактичке студије и Претходне анализе, средином августа исте године Главни војнотехнички савет Генералштаба ВС усвојио је Пројект „Развој Центра за обуку путем симулација“. Почетком 2010. године набављен је хардвер, затим софтвер, да би, средином јуна, била донета и прва стална формација Центра. Добијањем симулационог софтвера JCATS Центар је објединио све неопходне ресурсе и кренуо пуним једрима напред, рекао је потпуковник Павле Варга, заменик начелника Центра.

рања и извођења вежби подржаних рачунарским симулацијама и демонстрирају капацитети и способност нашег Центра за припремају и организацију таквих вежби. Зато је реч о показној вежби. Наравно, други постављени циљ је обука командног састава вежбајуће команде батаљона и потчињених јединица – каже потпуковник Прлић.

Да би вежба која им предстоји, прва таква у Војсци Србије, протекла онако како се очекује, припадници Центра вредно раде у „позајмљеним просторијама“ Војне академије. Тренутно се реализује обука за дужности које ће обављати на симулационој вежби.

Оспособљавање JCATS оператора, аналитичара и контролора реализује представник америчког тима Програма „JCATS за Србију“ Финли Хол, чија ће искуства, према речима пуковника Лучића, помоћи да припадници ЦОПС овладају неопходним стандардима у процедури планирања, припреме, организације, извођења, анализа и извештавања о реализацији симулационих вежби и обезбеде њихов несметан ток.

– Оно што треба посебно истаћи, јесу управо стандарди који се морају испоштовати да би такве вежбе успеле, односно да би, уопште, имале смисла. Зато је веома важно да обученост оператора буде на потребном нивоу. Већи број оператора долази из једини-

ца чије се команде увежбавају. Они уносе елементе из сценарија плаве стране и противника преко тастатура и, што је битно, не смеју да злоупотребљавају своје знање, да убрзавају, али ни да успоравају процес вежбе која се одвија у реалном времену. Зато ће операторе на рачунару, оне који уносе податке о активностима на вежби, надгледати контролори који ће обезбедити да симулација буде ближа реалности – напомиње пуковник Лучић.

Од предстојеће батаљонске вежбе подржане рачунарским симулацијама, прве такве у Војсци Србије, иако показне, много се очекује у Центру за симулације али и у Управи за обуку и доктрину ГШ ВС (Ј-7) и целој Војсци. Први пут, наиме, могуће је поновити целу вежбу и све њене сег-

менте понаособ, додуше виртуелно, уочити и проанализирати грешке и пропусте и објективно оценити рад сваког појединца.

Искуство стечено на такав начин драгоцено је за планирање, организацију и реализацију наредних вежби. Лекције научене на симулационим вежбама свакако имају квалитет више, квалитет који нам, најзад, даје објективан одговор на питање шта би било кад би било. Промена карактеристика вежби, циљева и задатака обуке и сваке вежбе понаособ, па и виртуелни одговори на питање шта се дешава у тако измењеним околностима, између осталог, омогућавају подизање квалитета обучавања и нивоа обучености команди и јединица. У крајњој линији, није занемарљива ни уштеда ресурса, од финансијских, до свих других, која се остварује реализацијом симулационих вежби. Обука која доноси нови квалитет и штеди ресурсе представља прави допринос професионализацији војске. ■

Душан ГЛИШИЋ

Санитетски тим вратио се из мисије у Чаду

Испуњен задатак

Четрнаест припадника санитарског тима Министарства Одбране и Војске Србије вратили су се из мировне мисије у Чаду. Седам лекара, шест медицинских техничара и један штабни официр ангажовани су у оквиру мисије Уједињених нација MINURCAT. То је трећи медицински тим који је ангажован у тој афричкој земљи, а први који је тај задатак обављао самостално, будући да су претходна два учествовала у оквиру норвешког контингента.

На аеродрому „Никола Тесла“ српске мировњаке дочекали су бригадни генерал Вељко Тодоровић, начелник Управе за војно здравство и пуковник Јелесије Радивојевић, начелник Центра за мировне операције.

Бригадни генерал др Вељко Тодоровић рекао је да су наши лекари и техничари показали изузетан ниво професионалности у обављању задатака у сложеним условима какви владају у Чаду. Према његовим речима, наш

Снимио Г. СТАНКОВИЋ

санитетски тим имао је задатак да се брине о здрављу неколико хиљада припадника међународних снага у Чаду и Централноафричкој републици.

Генерал Тодоровић је рекао да читаво војно здравство ради према принципима добре лекарске праксе који се поклапају и са стандардима НАТО-а, па нашим припадницима није било тешко да се успешно прилагоде. Он је истакао да смо учешћем у тако сложеној мисији „стали на црту“ најбољим армијама света и показали да смо интероперабилни.

Пуковник др Небојша Ћенић, шеф медицинског тима, рекао је да се припадници наше војске здрави и безбедни враћају у земљу са испуњеним задатком. Он је нагласио да су утисци људи са којима су наши лекари сарађивали на терену веома позитивни, о чему сведоче и похвале специјалног изасланика Генералног секретара УН. Посао је, како наводи пуковник Ћенић, био тежак и професионално изазован, али су припадници српског санитарског тима оправдали углед наше војне медицине. ■

А. ПЕТРОВИЋ

29

Нова мировна мисија

Први тим за Либан

Потпуно смо опремљени и спремни за реализацију задатка. Очекујем успех мисије, да оправдамо поверење које нам је дато и да допринесемо угледу Војске Србије и Републике Србије, нагласио је вођа тима потпуковник Зоран Николић пред полетање у мировну мисију у Либану

Прва група припадника Војске Србије која ће у оквиру шпанског контингента учествовати у мировној мисији Уједињених нација UNIFIL отпутовала је 20. децембра у Либан. У мисији, која ће трајати шест месеци, ангажовано је пет штабних официра. Шеф мисије и вођа тима је потпуковник Зоран Николић, а у саставу тима су и потпуковници Ненад Сретеновић и Јадранко Јукић и мајори Ђорђе Турукало и Никола Оташевић.

– У досадашњем раду имамо богато искуство у сарадњи са припадницима оружаних снага других земаља, али углавном у нашој земљи. Очекујем да ће мисија у Либану бити сасвим ново искуство, другачији вид штабног рада у сасвим другачијем окружењу. Значај мисије UNIFIL је у проширивању знања, посебно у раду у мултинационалном окружењу и раду у страним земљама – рекао је потпуковник Ненад Сретеновић, један од чланова тима.

Припадници мисије ангажовани су у контроли прекида ватре између зараћених страна, верификацији повлачења израелских одбрамбених снага и помоћи либанској Влади да ефективно преузме власт на својој територији.

UNIFIL мисија своје задатке извршава посредовањем између страна у сукобу, осматрањем, патролирањем и извештавањем о непријатељствима. Осим ових задужења, UNIFIL помаже у нормализацији животних услова, подршком спровођења хуманитарних операција и успостављању владавине права у Либану.

Мировна мисија Уједињених нација UNIFIL успостављена је Резолуцијама Савета безбедности Уједињених нација број 425 и број 426 од 19. марта 1978. а у складу са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација број 1937 од 2010. године, мандат мисије продужен је до 31. августа 2011. године. ■

Н. ДРАЖОВИЋ

Снаге за мировне операције

Одговор на реа

Моторизована пешадијска чета 21. пешадијског батаљона Друге бригаде Копнене војске из Рашке, „ојачана“ логистичким водом и пионирским одељењем, представља „декларисану јединицу“ за учешће Војске Србије у мировним операцијама

Батаљон из Рашке баштини војничку традицију јединица које су, деценијама уназад, биле познате по одличној обучености и гвозденој дисциплини. Могло би се рећи да је то и данас плодно тле за надоградњу оперативних способности неопходних за испуњавање задатака из друге мисије Војске Србије. Одговоре на питања о специфичности обуке снага које би могле бити упућене у мировне мисије Уједињених нација потражили смо од људи који су у 21. пешадијском батаљону одговорни за тај процес.

Успешна прва фаза

Командант 21. пешадијског батаљона потпуковник Мирослав Стефановић каже да у раду са деклари-

саном четом има подршку и разумевање Команде Друге бригаде. Према његовим речима, остале активности у декларисаној јединици, сем обуке, стављене су у други план.

– Почетком године добили смо наређење да почнемо обуку чете која је планирана за мировне операције. Она се изводи у две фазе. Прва, која подразумева индивидуалну обуку, завршена је недавно и очекује нас друга, колективна фаза – објашњава потпуковник Стефановић. Он истиче да је Команда Батаљона учинила све да се обуке не изостаје, како би се планирани садржаји што боље усвојили. Евалуација је, како наводи, показала да се такав приступ показао ефикасним и да су припадници декларисане чете заиста овладали вештинама и знањима која се од њих и очекују.

Снимко Душан АТЛАГИЋ

ЛНОСТ

Богато искуство команданта 21. пешадијског батаљона у раду у Копненој зони безбедности, по свему судећи, доприноси самоувереном ставу када је реч о способност његових људи. Стефановић подвлачи да је више пута имао прилику да сарађује са припадницима страних армија из састава КФОР-а, те да су припадници Војске Србије у тим заједничким активностима, најчешће патролирању дуж административне линије, показали велику прилагодљивост. Зато не сумња да би припадници декларисане чете одговорили изазовима мисија подршке миру.

– Период између две фазе обуке користимо превасходно за учење енглеског језика. Организовали смо неколико наставних група које похађају курс језика по шест часова дневно. То је веома напорно, нарочито за војни-

Војска добар избор

Иако има универзитетску диплому графичког дизајнера, разводник Наташа Михајловић постала је професионални војник. Као припадник декларисане чете свесна је да може учествовати у мировној мисији, а за тај задатак је, како каже, мотивисана.

– За професионалну службу пријавила сам се јер готово да није било другог начина да се запослим. Данас себе и у будућности видим у улози професионалног војника – каже Наташа.

Иако њено садашње занимање нема додира са графичким дизајном и фотографијом, не намерава да у потпуности напусти и занемари основну професију.

ке који су у јединицу дошли скромног или никаквог знања енглеског – објашњава командант.

Оспособљавање уског профила

Командир чете капетан Небојша Вујанац каже да се фаза индивидуалне обуке људства које би могло бити упућено у мисију није умногоме разликовала од обуке класичне пешадије. Према његовим речима, припадници моторизоване пешадијске чете имали су појачану физичку обуку, а обрађивали су и теме које се односе на оријентацију и кретање по карти. Јединица је, истиче Вујанац, изврела и велики број гађања, која су увек била комбинована с дугим маршевима, будући да је стрелиште десетак километара удаљено од касарне.

Колективна фаза обуке, како објашњава командир декларисане чете, зависиће од тога за коју намену ће Министарство одбране одредити јединицу.

– Уколико то буде нека од операција подршке миру под патронатом Уједињених нација, вероватно ће се из обуке изоставити одређени садржаји о нападу и одбрани, борби у насељеном месту и слично. Уколико јединица, на пример, буде декларисана

за пратњу конвоја, обука ће бити усмерена на савладавање вештина и знања за тај задатак – каже капетан Вујанац.

Постоји низ задатака које би јединица могла да извршава у мировним операцијама, а интересантно је поменути да је декларисана чета презузела обавезу да се обучи за рад на екстремно ниским, односно високим температурама.

– Колективна обука обухватиће теме попут заштите снага, руковања минско-експлозивним средствима, прављење импровизованих експлозивних направа, као и НХБ заштита, прва помоћ, ескортна пратња, веза и слично. Вероватно ћемо део састава упутити на курс за преговарање и посредовање, али и за стицање комуникацијских вештина, знања из асистенција хуманитарној помоћи. Неки од тих сегмената обуке за професионалне војнике биће информативног карактера, као што је, примера ради, посредовање, јер такве задатке на терену неће извршавати – наглашава капетан Вујанац.

Према речима нашег саговорника, у чети се подједнако третирају војници оба пола. Професионализам је, како каже, принцип и законитост која и мушкарце и жене једнако обавезује. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

Тактичка вежба јединица Четврте бригаде

Тенкисти на

Снег и температуре и до минус петнаест нису спречили тенкисте тенковског и механизованог батаљона Четврте бригаде Копнене војске да на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“ изведу тактичку вежбу са бојним гађањем „Ојачана тенковска чета у одбрани“.

Мотивисаност људства за извршење задатка допринела је да приказ оспособљености и обучености јединице буду вредновани одличним оценама и представљају поуздан показатељ да састави Четврте бригаде могу извршити све задатке и у најтежим околностима.

Вежбом је командовао командант тенковског батаљона мајор Зоран Стоичков.

Начелник штаба команде Копнене војске бригадни генерал Војин Ч. Јондић после вежбе је изјавио да су тенкисти Четврте бригаде показали своју одличну оспособљеност у екстремним условима. Тенк Т72 коришћен у вежби, показао је ватрену моћ и то је оруђе кога се у будућности не треба одрицати, рекао је генерал Јондић.

Вежби је присуствовао и командант Четврте бригаде бригадни генерал Милосав Симовић. Он је истакао да је бригада, чији је главни задатак обезбеђење админи-

снегу

стративне линије са Косовом и Метохијом и контрола Копнене зоне безбедности на југу Србије, ове године посветила велику пажњу извођењу обуке. Из пешадијског наоружања изведено је 1262 гађања, из артиљеријског и оруђа оклопних јединица 26 гађања, 10 вежби на терену, 108 тактичких вежби са бојевим гађањем, више курсева и показних вежби. Команда бригаде извела је и евалуацију десет јединица ранга чета-батерија. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Снимио Саша ЂОРЂЕВИЋ

Са административне
линије према
Косову и
Метохији

Крајолик

Базе обилазим да бих видео како у њима живе и раде војници, посебно у зимским условима.

Са једном од патрола обавезно обилазим један правац којим се патролира дуж административне линије. Тако сагледам стање на маршрути, оспособљеност људства да извршава наређења у зимским условима и евентуалне недозвољене активности. Веома је важно и што смо са становницима овог краја изградили поверење и међусобно поштовање, без обзира на етничку припадност – истиче пуковник Чедомир Бранковић, командант Треће бригаде.

Планине на административној линији према Косову и Метохији сурово изгледају и преко лета, али се зими планински пејзажи претварају у готово арктичке пределе. Јак ледени ветар, снежни наноси, падавине које почињу најављено и минус некада далеко испод нуле.

Тако изгледа „радно место“ прилично броја припадника војске, полиције и жандармерије који брину да административна линија не постане пропусна за шверцере, ловокрадице, нелегалне дрвосече, и евентуално, терористе, али истовремено не ометају свакодневни живот становни-

штва у том делу, већ представљају безбедност и ослонац.

Тако преко зиме изгледа и пејзаж на територији општине Медвеђа, где о овом делу административне линије брину припадници Треће бригаде Копнене војске. Тако је изгледало и половином децембра, приликом посете команданта Треће бригаде пуковника Чедомира Бранковића бази „Врапце“, на надморској висини од готово 1.000 метара.

Патроле са КФОР-ом

У бази „Врапце“ дочекало нас је четрдесетак професионалних војника, подофицира и официра тенковског батаљона, који су само неколико дана раније преузели смену. Ово је једина војна база у околини до које води асфалтни пут. У њеној зони налазе се села Врапце, Стара бања и Свирце, са једва нешто више од 1.000 становника у махом старачким домаћинствима. До осталих база долази се путевима набијеном шљаком, које прави и одржава војска. Војници истичу да на тај начин и цивилно становништво добија проходне саобраћајнице.

Командир базе капетан Дејан Миленковић истиче да су сви припадници припремљени да поступају у складу са овлашћењима и обавезама, да су спремни да спрече свако угрожавање безбедности и да у свему имају одличну сарадњу са локалном полицијом и жандармеријом са ове и КФОР-ом са друге стране административне линије.

– Сусрете на локалном нивоу са припадницима КФОР-а обављамо на самој административној линији, према месечним плановима активности. Састанцима обавезно присуствују по један припадник Треће бригаде, официр за везу тенковског батаљона, командир базе, затим по један представник жандармерије и полиције из Медвеђе, те овлашћени органи КФОР-а – каже капетан Миленковић.

БЕЗ ПРИВИЛЕГИЈА

Командир базе „Медевце“, капетан Небојша Јовановић, не крије да је у почетку имао резерви према одлуци да девојке буду распоређене и у борбене јединице, али истиче да су оне својим радом веома брзо заслужиле пуно поверење мушких колега.

– Стварно смо се изненадили и то веома позитивно. Девојке веома одговорно приступају својим задацима, желе да науче нешто ново и брзо уче. Не жале се и не траже привилегије у односу на колеге – похвалио је своје „војничкиње“ капетан Јовановић.

Посебно је значајно што се са КФОР-ом реализују једновремене патроле, свако са своје стране линије и том приликом се такође размењују информације о стању на терену. Обе стране су припремљене за брзо реаговање у случају нарушавања безбедности.

– У случају било каквих дешавања, вођа патроле обавештава командира базе, овај дежурног оперативе у Трећој бригади, а он преко „вруће линије“ контактира КФОР, који са своје стране, шаље најближу јединицу да интервенише – објашњава мајор Горан Петровић, начелник за оперативне послове и обуку тенковског батаљона. – Често се догађа да ухватимо људе који живе на Косову и Метохији у нелегалној сечи шуме или преласку линије на местима на којима то није

дозвољено. Њих задржавамо, али само до доласка полиције, која их преузима ради даљег процесуирања.

О безбедности линије брину и два немачка овчара, Вид и Риц, а о њима брине десетар Срђан Анђелковић из Чапљинца код Дољевца, професионални војник од 2003. године. – Са псима редовно идемо у патроле, а када смо у бази, обучавамо их – каже Срђан.

Девојке на Медевцу

Пошто смо са патролом и пуковником Бранковићем прошли делом маршруте, пребацујемо се у десет ки-

ДОБРИ УСЛОВИ

Све базе Војске Србије дуж административне линије су потпуно аутономне. Снабдевају се намирницама, а у свакој смени су и кувари и пекари, тако да војници једу свеже спремљене оброке. Све базе имају и агрегате. Војници су смештени у типским контејнерима, који се добро греју.

А свака смена догради и нешто ново и војници тако себи стално поправљају услове боравка. На „Врапцу“ су направили дрвљаник, надстрешницу за возила, летњиковац, уредили грудобране.

лометара удаљену базу „Медевце“ у којој се у овој смени налази и пет девојака, професионалних војника инжењеријског батаљона, чији су припадници одговорни за ову базу и део административне линије.

Свих пет девојака обавља дужност стрелца, која овде подразумева свакодневну стражу, патроле и смене приправности. Када смо стигли на стражи је била Милица Митровић из села Речица код Житорађе.

– Завршила сам средњу економску и нижу музичку школу, свирам хармонику. Ипак сам, када је објављен конкурс за професионалне војнике, решила да се пријавим и у овој јединици сам од 16. јула ове године, а ово ми је други пут да сам у бази – прича Милица. – Недостаје ми породица, наравно, али су ми отац Часлав и момак Марко велика подршка.

Поразговарали смо и са Јеленом Челебић из Ниша и Маријаном Мијајловић из Горње Јошанице код Блаца. Њихове колегинице Ивана Барац и Јована Јовановић у то су време патролирале административном линијом.

– Колеге су коректне, али немамо привилегије, осим што смо у одвојеном смештају – каже Јелена Челебић. – У овој јединици сам од 16. августа ове године и први пут сам у бази. Завршила сам средњу медицинску школу. Отац ми је официр у пензији и он ми је велика подршка у обављању посла професионалног војника.

Маријана Мијајловић је професионални војник такође од 16. јула. Завршила је гимназију и квалификовала се за куvara. У својој јединици је и заменик командира одељења.

– На бази сам први пут. Прва два до три дана била су напорна, али сам већ навикла – каже Маријана.

База „Медевце“ налази се на надморској висини од 740 метара. Највећа насељена места на подручју које покрива су села Туларе и Медевце. На овој територији живи између 1.500 и 2.000 житеља, углавном старих. Једини асфалтни пут је регионална саобраћајница Лесковац–Приштина, а локално становништво је доласком војске добило проходне путеве до својих села. ■

Милица Митровић
на стражи

Миша МИЛОЈЕВИЋ
Снимио Саша ЂОРЂЕВИЋ

Први самостални лет будућих пилота

На аеродрому Батајница, 23. децембра, први самостални лет са авионом Г-4 *суџергалеб* извели су кадети Сандра Радовановић и Александар Живак.

Честитке новим пилотима, нарочито првој девојци пилоту на млазном авиону у Војсци Србије, упутио је командант 204. авијацијске базе бригадни генерал Мирко Вранић.

Уз Сандру Радовановић, на Војној академији се школују још две девојке будући пилоти – Ања Крнета и Ана Томић. ■

Лидери у изградњи интегритета

У Центру за операције у подршци миру у Сарајеву, од 13. до 17. децембра, одржан је Курс за лидере у одбрани у изградњи интегритета, акредитованом од НАТО-а.

На курсу су учествовали и представници Управе за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране, а реализоване су теме из области транспарентности и антикорупцијске борбе у области одбране.

На скупу су учествовали и представници САД, Велике Британије, Немачке, Аустрије, Швајцарске, Белгије, Канаде, Финске, Норвешке, Пољске, Турске, Босне и Херцеговине, Бугарске, Грузије, Украјине и Јерменије. ■

В. С.

Добровољно давање крви у Другој бригади

Припадници Друге бригаде су, након пружања помоћи грађанима Краљева у отклањању последица земљотреса и помоћи грађанима Љубовија током недавних поплава, показали своју хуманост и учешћем у акцији добровољног давања крви.

Акција је организована у краљевачкој касарни „Рибница“, у сарадњи са Институтом за трансфузиологију Војномедицинске академије, а уз помоћ Одељења за здравствену заштиту 29. логистичког батаљона Друге бригаде.

Из Друге бригаде, батаљона Војне полиције и батаљона за обуку саобраћајне службе крв је дало 132 припадника, на челу са командантом Друге бригаде бригадним генералом Душаном Стојановићем. ■

Обука резервног састава Прве бригаде

На полигону ПОСЛЕ ДЕСЕТ ГОДИНА

37

У командама и јединицама Прве бригаде Копнене војске, као и у осталим саставима Војске Србије, почела је, после десетогодишње паузе, планска и организована обука резервног састава

Значајан део људског потенцијала некадашње Војске Југославије, као и пре тог периода, чинила су лица из резервног састава. И данас, после трансформације и професионализације, команде и јединице, поред професионалаца, до бројног стања пуне ратне формације попуњавају резервним саставом.

Током једнодневне обуке организоване у Новом Саду, Сремској Митровици, Бачкој Тополи и Панчеву, стручна знања стечена током одслужења војног рока обновили су старешине и војници резервног састава бројних специјалности – од референата, возача, нишанџија, оператора, до стрелаца у пешадијским, оклопним, механизованим, артиљеријским и другим јединицама бригаде.

Према речима војног службеника Петра Миловића из Центра Министарства одбране Сремска Митровица, задуженог за мобилизацију и ратну попуњу, деведесетпостотни одзив на обуку јесте очекиван и говори о озбиљности с којом грађани сремскомитровачког региона прилазе том задатку. Слична или готово идентична ситуација је и у осталим гарнизонима у којима су размештене јединице Прве бригаде.

На полигону за обуку возача тенка М84 затекли смо поручника Нинослава Ђуђића, који није скривао задовољство што су резервни војници довољно мотивисани за обуку. Иако су војни рок одслужили пре готово петнаестак година, војници Ненад Вулетић и Перица Лукић су без икаквих потешкоћа сели за команде тенка и провезли га предвиђеном стазом.

Према садашњем решењу, како истиче мајор Васо Лазић, надлежан за обуку резервног састава у Команди Прве бригаде, јединице ће резервисте на обуку позивати по властитој процени и потреби, најчешће викендом, у трајању од једног дана. Када је у питању учешће лица из резервног састава на вежбама, тада је могуће њихово ангажовање и у трајању од више дана. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

Војна установа „Тара“ за новогодишње празнике очекују хиљаду гостију

Отворен „Јеремичак“

Мотел „Јеремичак“ на Калуђерским барама на Тари, који је у саставу Војне установе „Тара“, сада је у новом руху. Потпуно је реновиран и претворен у „Националну кухињу Јеремичак“ са рестораном од око 50 места у којем се припремају готова јела, специјалитети српске народне кухиње.

Објекат је на пригодној свечаности 25. децембра отворио бригадни генерал др Срђан Новаковић, начелник Управе за општу логистику Министарству одбране, изразивши задовољство новим садржајима које гостима нуди Војна установа „Тара“.

Директор ВУ „Тара“ потпуковник мр Јован Мијатовић је истакао да је ова установа са објектима на Тари и у Врњачкој бањи најјача у области хотелијерства у Србији. У овој години сопственим средствима реновирано је око 50 соба, уређене су три ски-стазе, нове трим-стазе, изграђена најсавременија два тениска терена као и терени за фудбал и друге спортове. Укупна овогодишња улагања су око 35 милиона динара.

НОВОГОДИШЊИ АРАНЖМАНИ

– У „Оморици“ тродневни новогодишњи аранжман, са дочеком и репризом на бази полупансиона кошта од 16.000 до 17.000 динара, а у „Белом бору“ исти аранжман са пуним пансионом је 13.000 до 14.000 динара.

Ски-стазе код оба хотела су уређене и осветљене, само још да буде снега – каже шеф продаје у ВУ „Тара“ Иван Нешовић.

ВУ „Тара“ потпуно спремно дочекује зимску сезону и око 1.000 гостију за новогодишње празнике. Најелитнији објекат на Тари је хотел „Оморика“ са три звездице, који располаже са 400 лежаја, 156 модерно опремљено

них соба, осам апартмана и два пре-зидент апартмана, затвореним базеном, трим-кабинетом, кугланом, салом за стони тенис. У боровој шуми су уређене трим-стазе са справама за спорт и рекреацију од 1.600 метара и шетне стазе дужине 10 километара.

– Имамо све услове да „Оморика“ добије вишу категорију, четири звездице – истиче Мијатовић.

Хотел „Бели бор“ је 4,5 километара удаљен од „Оморике“ и располаже са 230 лежаја. Има све услове за квалитетно извођење рекреативне наставе, школе у природи и спортских кампова. Поред постојећих терена за рукомет, фудбал, одбојку, кошарку, трим и ски-стазе, „Бели бор“ је овог лета добио и два најквалитетнија тениска терена са тврдом подлогом који је отворио наш тениски ас Новак Ђоковић.

У хотел „Бреза“ у Врњачкој бањи са 300 лежаја, који је сада у саставу ВУ „Тара“, такође су уложена значајна средства и овај објекат полако враћа стари сјај. ■

Ратомир БЛАНУША

Донација „Кобри“ Родитељској кући

Припадници Батаљона специјалне намене Војске Србије „Кобре“ уручили су 24. децембра донацију у прехрамбеним намирницама малишанима из „Родитељске куће“ у оквиру Института за мајку и дете на Новом Београду.

У „Родитељској кући“ бораве деца која болују од малигних болести из целе Србије, а лечење и опоравак, са родитељима, проводе у апартманима ове установе.

„Реч је о трећој хуманитарној акцији коју организују припадници Батаљона специјалне намене „Кобре“, а циљ нам је да помогнемо људима којима је помоћ потребна и да, на тај начин, бар мало олакшамо тешку ситуацију у којој се налазе“, рекла је том приликом психолог у Команди Батаљона „Кобре“ поручник Мирјана Сакић, изражавајући наду, у име својих колега, да ће се такве акције наставити и у будуће.

У наставку посете, дечаки и девојчице су се дружили, сликали и разговарали са припадницима „Кобри“, „ратницима“, како их је, један од малишана, тепајући назвао, показујући им играчке и дечије занимације које им помажу да борба са опаком болешћу брже и лакше протекне.

„Родитељска кућа“ намењена смештају родитеља и деце која су оболела од малигних болести отворена је оквиру Института за мајку и дете „Др Вукан Чупић“ у фебруару ове године, истакла је Ирина Бан из Удружење родитеља деце оболеле од малигних болести „Звончица“, које је дало велики допринос у реализовању, али и у садашњем раду тог пројекта. Објекат је изграђен средствима донатора, нагласила је она, а чини га 10 апартмана, кухиња, трпезарија просторије за игру, учење и дневни боравак. ■

Б. МИЉИЋ

116TH ANNUAL MEETING 31 October - 4 November 2010 | Phoenix, Arizona

AMSUS

НА СВЕТСКОЈ СЦЕНИ

Генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић и пуковник проф. др Зоран Поповић представљали су Србију на овогодишњем састанку Америчке асоцијације војних хирурга (AMSUS), који је недавно одржан у Аризони. Приказали су наша искуства у области поступања у условима масовних катастрофа, као и могућности српске војне хирургије и војноздравствене службе. Нагласили су да је интерес Србије да се у оквиру билатералне војне сарадње са САД ревитализује програм едукације наших стручњака у еминентним америчким војноздравственим центрима. ■

ИСКУСТВА ИЗ КОЛОРЕКТАЛНЕ ХИРУРГИЈЕ

Војни службеник доц. др Братислав Трифуновић, начелник Одељења за колоректалну хирургију Клинике за абдоминалну и ендокрину хирургију ВМА, боравио је недавно на једномесечном стручном усавршавању у Великој Британији, у једној од најпознатијих болница која се бави колоректалном хирургијом. Презентовао је наша искуства у тој области. О искуствима ВМА и српске хируршке школе у тој области, др Братислав Трифуновић говорио је и на Европском конгресу колоректалне хирургије, који је почетком децембра одржан у Швајцарској. ■

ПОДРШКА ЗДРАВСТВУ ПОЖАРЕВЦА

Директор Здравственог центра Пожаревац примаријус др Миодраг Богосављевић и директор Опште болнице др Срећко Босић посетили су недавно ВМА. Том приликом, иницирали су сарадњу медицинских установа Браничевског округа са здравственим медицинским институцијама.

– Војномедицинска академија има задатак и обавезу да служи здрављу и буде присутна и у Пожаревцу, Нишу, Новом Саду, Бујановцу, свуда где је потребно лечити пацијенте – рекао је генерал-мајор Миодраг Јевтић, начелник ВМА. ■

ИМУНОТЕРАПИЈА СИСТЕМСКИХ БОЛЕСТИ

39

Новине у имуноterapiји системских болести у нефрологији, реуматологији и дерматологији биле су тема скупа који је недавно одржан на ВМА. Присуствовало је око 120 лекара из војних медицинских установа. Учесници су сагледали новине у имуносупресивном лечењу васкулитисних синдрома и системског еритемског лупуса у реуматологији, имуносупресивном лечењу примарних гломерулопатија и нефритиса, те у области класификације и препорука за лечење болести у дерматологији. ■

САСТАНАК СРПСКИХ АНЕСТЕЗИОЛОГА

Клиника за анестезиологију и интензивну терапију ВМА била је домаћин састанка Секције за анестезиологију, интензивно лечење и терапију бола Српског лекарског друштва, током које је око 700 учесника разменило искуства и сазнања из области анестезиологије и интензивне терапије. Истовремено је одржана и седница Удружења анестезиолога и интензивиста Србије, за чијег председника је изабран пуковник проф. др Предраг Ромић, док је у тринаесто-члано председништво изабрано чак шест анестезиолога ВМА. ■

ЈУБИЛЕЈ ХИРУРШКЕ СЕКЦИЈЕ

Хируршка секција Српског лекарског друштва обележила је 60 година постојања. Домаћин скупа била је ВМА, а јубилеј је свечано обележен 17. децембра у Клиници за абдоминалну и ендокрину хирургију. Присуствовало је више од 300 хирурга из наше земље. Председник Хируршке секције пуковник проф. др Небојша Станковић говорио је о развоју секције. Предавања су одржали специјални гост из Румуније др Каталин Копеску, професори Лазар Давидовић и Мирослав Милићевић, проф. др Дејан Раденковић из Клиничког центра Србије, те војни службеник проф. др Дарко Мирковић и пуковник проф. др Предраг Ромић из ВМА. ■

Пуковник Чедомир Војнов, изасланик одбране Румуније

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

Сарадња у безбје

Убрзање процеса учлањења у Европску унију потенцијалних кандидата са Западног Балкана, укључујући Србију, доприноси обезбеђењу стабилности региона што је и за Румунију од стратегијског интереса, истиче у новогодишњем интервјуу „Одбрани“ пуковник Чедомир Војнов, који је сада у поновном „мандату“ војног изасланика те суседне и пријатељске земље, овде у Београду.

Војска Румуније остварила је добре резултате у процесу модернизације и трансформације оружаних снага, што је део ширег процеса поновног утемељења, на новим основама, читавог друштвеног система Румуније после 1990. године. Циљ је, како истиче пуковник Војнов, стварање нове снаге, која ће бити способна да се супротстави ризицима и претњама по безбедност земље. Нови статус Румуније у оквиру међународне заједнице, као чланице НАТО-а и Европске уније (ЕУ), довео је до преузимања нових улога и одговорности државе, како у односу на румунско друштво, тако и као учесника у међународним и глобалним безбедносним системима.

Нови стратешки и војни профил је, тако, створио услове и за нови приступ националним безбедносним потребама, заснованом на принципу колективне одбране и обезбеђењу безбедности посредством сарадње.

На почетку разговора о овим корисним искуствима за боља сналажења у данашњим турбулентним променама, питали смо пуковника Војнова где је у том реформском процесу остварен највећи напредак?

– Неодвојивост процеса трансформације Војске Румуније са стратешким циљем допринела је реали-

зацији напретка у бројним областима, као што су демократска цивилна контрола над оружаним снагама, ревидирање структуре снага, реализација новог законодавног оквира за сектор одбране, повећање нивоа интероперабилности са армијама држава чланица НАТО-а, побољшање система војног школства, као и постепена имплементација новог система планирања одбране.

Реализација капацитета намењених НАТО-у била је и даље представља мотор модернизације Војске Румуније. Такође, оријентација одбрамбене политике ка новом сету захтева довела је до усклађивања структуре снага са новим мисијама и задацима војске, у смислу развоја способности за мониторинг и рано узбуњивање, превенцију и управљање кризама, учешће у борби против тероризма, сузбијање ширења оружја за масовно уништавање, као и за учешће у мисијама колективне одбране.

Какав је значај активности у оквиру Програма „Партнерство за мир“?

– Посредством специфичних механизма и средстава понуђених државама партнерима, *Партнерство за мир* (ПЗМ) је имало и има значајну улогу у имплементацији сигурног и стабилног окружења у евроатлантској регији, узимајући у обзир отвореност ка политичком дијалогу и практичној сарадњи са НАТО партнерима у региону.

За Румунију, десет година учешћа у ПЗМ (1994–2004) биле су период припреме и консолидације кандидатуре за чланство у евроатлантским структурама, фокусиран на активностима које су имале за циљ развој интероперабилности румунских оружаних снага са снагама НАТО-а, као и учвршћивање улоге наше земље као безбедносног фактора у региону. Румунија је дала посебан значај активном укључењу у активности у оквиру ПЗМ, дајући важан допринос у операцијама НАТО-а изведеним у сарадњи са партнерима, као што су биле операције на Балкану. Наша земља је учествовала у преко 3.300 активности у оквиру ПЗМ.

Које су предности чланства у НАТО-у?

– Војска Румуније учествује у широкој лепези НАТО/ПЗМ вежби (копнених, ваздухопловних, поморских, логистичких и цивилне заштите), уз употребу особља и технике свих видова оружаних снага и увежбавајући све три главне мисије ПЗМ, установљене Оквирним документом: за подршку миру, трагање и спасавање и пружање хуманитарне помоћи.

ДНОСТИ

Учешће Румуније у активностима за обуку и увежбавање, у мисијама и операцијама НАТО/ПЗМ, паралелно са процесом уобличавања оружаних снага, како на нивоу стратегијских докумената, тако и у области планирања од-

Пуковник Чедомир Војнов завршио је војну гимназију у Крајови и Филолошки факултет у Букурешту. Као официр Војске Румуније радио је углавном на наставничким дужностима и у међународној сарадњи.

Од 1998. до 2002. године био је помоћник изасланика одбране Румуније у СР Југославији, од 2003. до 2005. изасланик одбране Румуније у Државној заједници Србија и Црна Гора, а од 2009. поново је у Београду као изасланик одбране своје земље. Овде је са супругом Флориком и кћерком Јулијом Алином.

ОДГОВОРНОСТ ЗА БЕЗБЕДНОСТ

У данашњим измењеним условима обезбеђивање безбедности превазилази сферу одговорности појединачно било које земље и не може више да се реализује уз употребу искључиво класичних војних средстава. Ново међународно окружење и диверсификација ризика и претњи условили су прелаз од стриктно територијалне одбране ка колективној одбрани, као и проширење војних мисија, задатака и операција.

У том контексту, важну улогу имају систем колективне одбране, заједничка спољна и безбедносна политика, партнерства, сарадња и учешће у регионалним иницијативама, билатерални односи, као и активно учешће у мултинационалним операцијама у свету.

бране или управљања одбрамбеним ресурсима, резултирали су стварањем модерних, мање бројних, интероперабилних оружаних снага, способних да претворе Румунију из потрошача у произвођача безбедности у Југоисточној Европи.

Данас, чланство у НАТО-у представља за Румунију најважнији гарант властите безбедности, посредством реализације демократских вредности, специфичних евроатлантском друштву. Истовремено, подржавамо процес трансформације Алијансе, како у погледу филозофије, тако и у војном плану, с акцентом на интензивирање улоге НАТО-а као форума за консултације, развој војних капацитета за одговор на кризе и сарадњу са другим међународним организацијама.

Какве обавезе проистичу из Заједничке европске спољне и безбедносне политике?

– Учлањење у европску породицу донело је Румунији не само предности, него и преузимање обавеза за реализацију заједничких циљева. Тако, активно учешће Румуније у развоју система безбедности и одбране ЕУ представља приоритет румунске националне политике одбране. „Обавезе“ наше земље проистекле из својства државе чланице ЕУ спроведене су учешћем у развоју три највеће компоненте Заједничке европске спољне и безбедносне политике: стратегијско-политичке и институционалне компоненте, капацитета и операција.

Румунија је допринела формирању европске безбедносне и одбрамбене политике (ЕБОП), како учешћем у дебати и изради и осавремењавању Европске стратегије безбедности, у развоју концепата ЕУ о Реформи безбедносног сектора, Цивилно-војној координацији и Дугорочне визије, тако и учешћем у недавној дебати о имплементацији Лисабонског споразума.

Учешће Румуније у политичко-војном дијалогу материјализовано је учешћем на састанцима политичких и политичко-војних структура Савета ЕУ, као што су Савет за спољне послове, Одбор сталних представника, Политички и безбедносни одбор, Војни одбор, као и у сталним или ад-хок радним групама (нпр. за капацитете).

Са становишта потребе за интензивирање процеса сарадње између држава чланица и у сагласности са националним циљевима и приоритетима, област везана за капацитете представља приоритетни разлог за учешће Румуније у процесу развоја ЕБОП и изражава се конкретним иницијативама за развој одбрамбених капацитета. Румунија ставља на располагање пакет војних снага и капацитета, ради учешћа у операцијама и мисијама Уније, а који укључују јединице из свих видова.

Како оцењујете сарадњу са Војском Србије и регионалну стабилност?

– Румунија константно подржава кораке Србије за европску интеграцију и приближавање НАТО-у, као и потезе за обезбеђивање регионалне стабилности и безбедности. За Румунију Западни Балкан представља зону од стратегијског интереса. Наша земља је директно заинтересована за стабилност и безбедност ове регије. Уосталом, „повећање доприноса обезбеђењу регионалне безбедности и стабилности“ јесте важни циљ Владиног програма за период 2009–2012.

Убрзање процеса учлањења у ЕУ потенцијалних кандидата са Западног Балкана, укључивши Србију, доприноси обезбеђењу стабилности региона. Румунија, у својству државе чланице ЕУ, може да подели своје искуство у процесу прикључења Унији, укључивши област ЕБОП.

Истичем и да билатералну војну румунско-српску сарадњу карактеришу бројни састанци на високом нивоу.

На практичном плану, сарадња две армије је на изузетном нивоу, имајући у виду и бројне заједничке активности. У 2008. и 2009. години издвајам сарадњу у области планирања одбране која је конкретизована реализацијом двеју билатералних активности у Србији, током којих су вођени разговори на тему Система планирања, програмирања, буџетирања и оцењивања (СППБО).

У 2010. години, на захтев српских партнера за подршку у области реализације „партнерског циља“ у области планирања одбране, Министарство националне одбране је изразило спремност да пружи подршку која би се материјализовала слањем докумената, анализа и студија, с тим да се за 2011. годину нађу потребни финансијски ресурси за учешће у радионицама које ће бити организоване на ту тему.

За наредни период имамо као циљ интензивирање политичко-војног дијалога између два министарства одбране, развој билатералне сарадње у области трансформације оружаних снага, војног школства, војне медицине, менаџмента финансијским и људским ресурсима, конверзије вишка кадрова.

Које су данас главне претње националној и широј безбедности са становишта Ваше земље?

– По нама, конвенционална широка агресија против евроатлантског простора је врло мало вероватна, средњорочно гледано. Међународни тероризам, као и ширење оружја за масовно уништење наставиће да представљају, са нашег становишта, главне асиметричне претње по међународну безбедност. Нестабилност због регионалних криза и конфликта, то јест могућност активације појединих „замрзнутих“ конфликта, повећани приступ новом неконвенционалном наоружању, прекогранични организовани криминал, употреба нових технологија у циљу разарања, прекраћивање потока виталних ресурси, илегалне миграције и последице природних катастрофа биће највероватнији средњорочни изазови.

Највећу опасност по живот и слободу људи, демократију и друге основне вредности, на којима се заснива заједница демократских држава, јесте међународни тероризам, структуриран у прекограничне мреже, које могу располагати оружјем за масовно уништење.

Каква су искуства Румуније из учешћа у мировним мисијама?

– Учесће Румуније у операцијама и мисијама под покровитељством Уједињених нација (УН), ЕУ и НАТО-а представља веома важан елемент афирмације улоге и места Румуније у својству кредибилног играча и произвођача безбедности на регионалном и глобалном нивоу. Наше учешће се уклапа у обавезе преузете од стране Румуније у оквиру безбедносних и одбрамбених договора и споразума.

Снаге Војске Румуније учествовале су у широкој лепези мисија и операција, од класичних мисија за одржавање мира или за хуманитарну подршку под покровитељством УН, до много сложенијих и захтевнијих актуелних операција под руководством НАТО-а за стабилизацију и реконструкцију или у мисијама коалиционог типа за борбу против тероризма.

Што се тиче добијеног искуства, учешће у мисијама и операцијама представља најбољу обуку коју могу да добију румунски војници, као последица сложених и захтевних задатака на терену. Деловање у мултинационалном оквиру доприноси порасту интероперабилности наших снага са снагама савезника и партнера. Знања и навике добијене учешћем у разним мисијама представили су основу за повећање нивоа професионалности, који је потребан за планирање и извођење војних дејстава у мултинационалном оквиру, у различитим условима што се тиче геополитике, рељефа, климе, традиција и културе.

Какви су планови за даљу изградњу румунских оружаних снага?

– Актуелни планови предвиђају да Војска Румуније финализира до 2015. процес реструктурирања и да реализује потпуну интеграцију у НАТО и ЕУ, наставком операционализације снага намењених за колективну одбрану, финализацијом реструктурирања логистичког система на стратегијском и оперативном нивоу, наставком набавки нове опреме и главних програма за наоружавање и снабдевање, реорганизацијом војног школства, повећањем доприноса снага у Снагама за реаговање НАТО-а и ЕУ.

БОРБЕНЕ ГРУПЕ

Важну компоненту учешћа Румуније у процесу оперативног развоја Европске безбедносне и одбрамбене политике представљају капацитети за брзо реаговање, посебно Тактичке борбене групе ЕУ.

Румунија учествује у операционализацији две борбене групе: Грчка–Бугарска–Румунија–Кипар и Италија–Румунија–Турска. Ове борбене групе стављају се на располагање ЕУ.

УЧЕШЋЕ У МИСИЈАМА И ОПЕРАЦИЈАМА

Током учешћа у мисијама и операцијама за подршку миру, румунски војници деловали су под окриљем УН у Анголи, Кувајту, Сомалији, а учествују и данас као посматрачи у Конгу, Либерiji, Обали Слоноваче, Судану и Непалу.

У вези са учешћем Румуније у операцијама под вођством НАТО-а под покровитељством УН, допринос, у почетку у својству земље-партнера, конкретизован је у оквиру операција IFOR-а и касније SFOR-а у Босни и Херцеговини, до окончања ове мисије 2004. године.

У операцији ISAF у Авганистану, под руководством НАТО-а, Румунија учествује од самог почетка, 2002. године. Данас тамо има више од 1.600 војника, а предвиђено је повећање учешћа до 1.800 војника.

У операцији под руководством НАТО-а на Косову и Метохији, КФОР, Румунија учествује од 2001. године, а тренутно има око 150 војника.

У НАТО мисији у Ираку, у обуци Ирачких безбедносних снага, Румунија учествује са војним инструкторима, а до 2009. године имала је тамо око 400 војника.

У Средоземљу, у НАТО операцији „Active Endeavour“ (која је једина НАТО операција под одредбама Члана 5 Вашингтонског договора), учествовала је у новембру ове године са једном фрегатом.

Тренутно Румунија има 60 војника у оквиру мисије („EUFOR Althea“) у Босни и Херцеговини.

Присутна је и у операцији „EUNAVFOR Atalanta“, првој поморској операцији под окриљем Заједничке безбедносне и одбрамбене политике ЕУ, која има за циљ одвраћање од поморске пиратерије и шверца оружја, као и обезбеђење поморских рута у близини сомалијских обала и Аденског залива.

Од недавно учествује у ЕУ мониторинг мисији у Грузији („EUMM Georgia“) са одредом од 24 припадника.

У периоду од 2016. до 2025. године наши напори фокусираће се на консолидацију интеграције у НАТО и ЕУ, наставак модернизације наоружања и војне опреме и реализацију потпуне интероперабилности са армијама држава чланица НАТО и ЕУ. Истовремено, имамо у виду стварање услова за смештај оперативних и тактичких јединица у војним базама са свим потребним садржајима, као што су простор за друштвене активности, смештајни капацитети за људство и адекватан простор за смештај и складиштење наоружања и војне технике.

Циљ је да се обезбеди реализација најзначајнијих оперативних способности, предвиђених у Стратегији трансформације Војске Румуније, који омогућавају извршење задатака од стране војске и испуњење преузетих обавеза и задатака, што јесте стратешки циљ спољне и безбедносне политике државе. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Припрема Мирјана САНДИЋ

РУСИЈА ЋЕ КАЗАХСТАНУ ИСПОРУЧИТИ СИСТЕМ С-300

„Русија ће испоручити Казахстану систем противваздушне одбране С-300, изјавила је прес секретар руског министарства одбране Ирина Коваљчук, после разговора министара одбране двеју земаља Анатолија Серђукова и Адилбека Цаксобекова у Москви. Тренутно се ради на припреми одговарајућих уговора“, рекла је она.

Коваљчукова је рекла да је у сусрету министара размотрен и велики блок питања сарадње у војно-космичкој области и да се односио на сарадњу у коришћењу сателитског навигационог система „Глонас“ и учешће Казахстана у систему упозоравања на ракетни напад. ■

ЦРНОГОРСКИ ВОЈНИЦИ У АВГАНИСТАНУ

Црногорски министар одбране Боро Вучинић и начелник Генералштаба Војске Црне Горе Драган Самарџић посетили су други контингент црногорских војника ангажованих у мировној мисији у Авганистану. На северу Авганистана, под немачком командом у оквиру мађарске чете ангажовано је 36 црногорских војника.

Министар одбране Боро Вучинић се током посете Регионалној команди „Север“ састао са командантом, немачким генералом Хансом Вернером Фрицом који га је информисао о ситуацији и постепеном преносу овлашћења на авганистанске снаге безбедности. ■

АУСТРИЈСКА ВОЈСКА СМАЊУЈЕ БРОЈ ТЕНКОВА

Министар одбране Аустрије Норберт Дарабош најавио је велико смањење тешког наоружања у аустријској војсци. Биће продато или уништено више од 500 тенкова различитих врста, што представља смањење „тешке опреме“ за преко 50 одсто.

„Актуелно безбедносно стање, као и задаци војске дозвољавају да се драстично смањи број тенкова“, рекао је министар. На продају или отпад отићи ће скоро сви тенкови „Кирасје“ и „Сауер“, као и делимично тенкови „Леопард 2А4“ и самоходне хаубице. ■

УКИДА СЕ ВОЈНА ОБАВЕЗА У НЕМАЧКОЈ

Немачка влада донела је одлуку о укидању војне обавезе од 1. јула следеће године и поставила смернице о смањењу трупа Бундесвера са садашњих 240.000 на 185.000 војника.

Војна обавеза, која је у Немачкој постојала дуже од 50 година, биће обновљена у случају великих напетости и одбране земље, преносе немачки медији, наводећи да се Бундесвер налази пред највећом реформом од свог постојања. Према плановима немачке владе, у оквиру Бундесвера у будуће може бити до 15.000 добровољаца. ■

ХРВАТСКА У МИСИЈИ ISAF

Хрватски сабор расправља о владином предлогу одлуке о учешћу припадника хрватских оружаних у мировној операцији ISAF у Авганистану. По владином предлогу у 2011. и 2012. у тој земљи би било укупно 350 припадника оружаних снага, што је за 30 више него сада. ■

Пише
Александар РАДИЋ

Из буџета нико у региону не може да финансира озбиљне захвате у модернизацији. Србија може да рачуна са рецимо 20 процента буџета за техничку модернизацију у најширем смислу, односно са око 135 милиона евра. Хрватска је одредила наменски 83,5 милиона евра у буџетској ставци „опремање и модернизација“. А листе набавки су дугачке. Треба подмирити све родове и службе оружане силе, а не само размишљати о једном артиклу.

Колико пара толико музике

Када се ради о односу жеља и могућности тешко се миримо са тим да се може пошрошити само онолико колико се има. А нема се јуно. Тако би и Срби и Хрвати да набаве по једну ескадрилу вишенаменских савремених борбених авиона. Ми, наравно, двоструко више од хрватских 12 авиона из њиховог плана модернизације.

Али, ако би обе државе удружиле одбрамбене буџете за 2011. годину дошли бисмо до, да заокружимо, 1,35 милијарди евра, а за те паре тешко да се може наручити и (хрватска) мала ескадрила од 12 авиона нове генерације.

Извршавање и ловачких и задатака подршке и извиђање из ваздушног простора, уз наменску обуку пилота, затим техничког кадра, тражи мало више авиона – рецимо 18. За такву набавку, приде нешто наоружања и што вођеног, потребна су барем два годишња буџета и Србије и Хрватске.

Сада се цена од око 100 милиона евра за „голи“ авион смањила за пристојну. У време када се, додуше пре 24 године, бивша Југославија одлучила за набавку авиона МиГ-29, цена једног једноседла износила је 15,9 милиона и то клириншких долара, оних из робне размене.

Занемаримо износе јер они су подложни промени, али истичемо да се некада држава са скромним буџетом, каква је била Југославија, могла одлучити да прибави новац за ескадрилу ловца, да да почне да штеди за наредну ескадрилу, коју стипендијом познатих историјских околности Југославија није набавила.

Зашто сада небо Србије шипити преостали примерци МиГ-29 из оне преградне набавке и времешни МиГ-21бис, а Хрватским небом крстаре такође двадесетјединице.

Зашто је на владама тражење могућности да се широк план оф-сеџ аранжманом, односно преко извоза домаће робе. Ниједан про-

извођач авиона у ова кризна времена не може тек тако да одустане ни од најмањег посла, ако се укаже шанса, а што ошварују за преговоре о остваривом моделу плаћања.

Једино се извесним чини да се авијација мора одржати и не постоји алтернатива за авионе са власитим националним ознакама. Србија, било као неутрална држава, било као јуноправна чланица НАТО-а или ако пронађемо и трећи пут, мораће да има авионе са крстом на крилима.

На том фонду недавно се појавила информација да би можда Хрватска и Словенија пребројале шта имају у новчаницама и наручиле авионе за употребу обе државе.

Задаци који се постоје унутар система проив-ваздушне одбране НАТО-а не траже увек авионе надзвучних перформанси и зато се Црна Гора, у складу са предлозима које израђује тим стручњака, одлучила да у заштити ваз-

Неутрална држава мора да има снажне одбрамбене аду-те у рукама, а од чланица НАТО-а се тражи да бране свој ваздушни простор. Ни нај моћни савез више није што је био и зато НАТО предлаже свим чланицама да не траже савезничку заштиту ваздушног простора (која се не плаћа новцем иако неки тврде другачије) већ да сами набаве нешто што има крила и леши да макар понеки комад.

душног простора користити одзвучни школско-борбени авиона гaleb Г-4. У Босни и Херцеговини борбени авиони не лете од децембра 2006. године јер нису, према процени употреба оружаних снага, потребни одбрани државе.

Македонија је 2001. године набавила четвори двомоторна јуришника сухој 25, али они су крајко лешели и сада су приземљени на мајичном аеродрому Пејровац односно „Александар Македонски“ ако се држимо званичних назива.

За сада, ако се ограничимо само на бившу Југославију, ловце имају само Србија и Хрватска и готово сигурно ће тако остати у наредним годинама, барем док мигови могу да лете.

Од средине следеће декаде само ће Србија од чланица бивше Југославије имати ловце, да макар то била само четвори ловца МиГ-29. ■

Изложба слика Саве Шумановића у Дому Војске Србије

ПУТ ДО СЛИКЕ

Поставка представља јавности Саву Шумановића у интимној атмосфери места где је већина изложених слика настала, скинувши при томе вео тајне са стваралачког пута, од припреме до завршеног уметничког дела

Изложбу слика Саве Шумановића у Великој галерији Дома Војске у Београду, 22. децембра, отворио је министар одбране Драган Шутановац. Он је том приликом истакао да је велика част што је Дому Војске Србије указано поверење да након више од десет година од претходне изложбе великог уметника у Београду, буде домаћин једног таквог догађаја.

– Ову годину завршавамо са два изузетно велика догађаја. То је изложба слика Саве Шумановића и велики гала концерт Симфонијског оркестра „Станислав Бинички“. Говорити о Сави Шумановићу изузетно је тешко, јер дело које је обележило његов живот и недела које је обележило крај његовог живота, свакако га сврставају међу најзнаменитије Србе у историји нашег народа – рекао је министар Шутановац.

У прошлој години Министарство одбране и Управа за односе са јавношћу имали су заиста много посла. Пре нешто више од годину дана овај простор испуњен је делом Цилета Маринковића, првом изложбом којом је отворен реконструисани простор Дома Војске Србије. Након тога, ређали су се културни догађаји од којих је министар Шутановац издвојио концерт „Наша деца“, на коме су наступила деца припадника система одбране, и издавање два компакт диска Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“, први у сарадњи са Меримом Његомир која изводи српске народне песме и други са српским народним колима и војничким маршевима.

Министар је нагласио да је највећи посао који је Управа за односе са јавношћу урадила ове године промоција Војске

Србије у пројекту „Буди професионалац“, који је добио и признање као најбоља непрофитабилна медијска кампања.

– Имали смо и изложбу ирачког уметника у Дому Војске, а очекујемо изложбу алжирске културе. Војска Србије је у великој вези са уметношћу у Србији и желимо да покажемо да заиста издвајамо и много времена и енергије да промовишемо нашу културу, како у нашој земљи, тако и ван граница земље – истакао је министар Шутановац.

Директорка Галерије слика „Сава Шумановић“ Весна Буројевић говорила је о раду галерије из Шиде и о изложби којом се Галерија представља у Дому Војске Србије.

ИЗЛОЖБА ВЕЛИКАНА

Сава Шумановић један је од најзначајнијих сликара српске уметности 20. века. Рођен је 22. јануара 1896. у Винковцима, где му је отац радио као шумарски инжењер, а са четири године преселио се у Шиду.

Током школовања у земунској гимназији, Сава је почео да се интересује за уметност. У Загребу је са најбољим оценама 1918. године завршио Вишу школу за уметност и обрт, када почиње јавно да излаже своје радове.

У раним делима, Сава инсистира на атмосфери и спретно користи сенке и танке слојеве боје. Осим сликарства, бавио се илустрацијом, графиком и сценографијом.

– Изложба „Пут до слике“ посебна је по томе што открива стваралачки пут нашег великог уметника. Сва дела настала су у последњих петнаест година живота Саве Шумановића. Остаје нам да се надамо да нам уметник не би замерио што га потпуно разоткривамо пред јавношћу, имајући у виду да је он сам ретко излагао цртеже и скице. Захваљујем драгим домаћинима који су уложили велики рад и труд да се представимо на најбољи могући начин у овом изузетном простору, а нарочито министру Драгану Шутановцу који је иницијатор овог догађаја – рекла је Весна Буројевић.

Директор Медија центра „Одбрана“ потпуковник Славољуб Марковић истакао је да отварање изложбе слика Саве Шумановића потврђује опредељење да се у изложбеном простору Дома Војске и убудуће организују репрезентативне изложбе у сарадњи са познатим музејима, галеријама и легатима наших великана ликовне уметности.

– Овом изложбом скрећемо пажњу и на богат фонд уметничких дела у власништву Медија центра „Одбрана“, који чини више од хиљаду и пет стотина слика, скулптура, цртежа и графика. Тек делић тог великог блага представили смо јавности у овогодишњој „Ноћи музеја“ – истакао је потпуковник Марковић.

Сав приход од продаје каталога изложбе намењен је рестаурацији једне од две уметникове слике које се налази у уметничкој збирци Медија центра „Одбрана“.

– Верујем да ће једно уље на платну са мотивима цвећа заблистати у пуном сјају – нагласио је потпуковник Славољуб Марковић.

Изложба обухвата 74 слике и скице које образују 35 прова. Од тога су 33 слике урађене техником уље на платну, а 41 предлог за слику у разним техникама. Највише је пастела, акварела, оловке, угља, мастила, гваша, уља на картону и темпера. Изложене слике и предлози настали су периоду од 1927. до 1942. године, и тематски не одступају од уобичајених интересовања уметника – 27 од 35 дела су пејзажи.

Изложбу у Дому Војске Србије организовали су Министарство одбране и Галерија слика „Саве Шумановић“ из Шида. Пријатељ изложбе је Осигурање Delta Generali. Отворена је до 29. јануара 2011. године. ■

Снимио Јово МАМУЛА

ЖИВОТ НА ВЕЛИКОМ ПЛАТНУ

Никада нисам размишљао о пензији. За глумца она не значи ништа, јер обично ради док не умре. То не може нико да нам забрани. Од чега да се одмарам? Мени бар, глума није тежак физички посао. И даље кубурим с временом. Немам га довољно. Мада, не ради се данас као некада. Сећам се, када је народ срљао у биоскопе, гледали су ме у сваком другом филму. Ма нисам се „скидао” ни с малог екрана. И у цртаном се чуо мој глас. Ћто, излазио сам из фрижидера, а публици нисам досадио. За рођендан сам пожелео само да не будем болестан, како бих још могао себе да дајем, јер осећам да могу.

Година на измаку за живу легенду југословенског филма Велимира – Бату Живојиновића била је у знаку јубилеја. Прославио је 77. рођендан и 55 година рада, а тим поводом Министарство одбране завршава његову монографију. Луксузно издање у кожном повезу садржи фотографије из филмова, анегдоте, сећања сведока из тог времена и документарни филм с најупечатљивијим сценама из Батиних филмова.

Рођен је 5. јуна 1933. у селу Кораћици, под планином Космај. Дебитовао је у свету глуме 1955. у филму „Песма са Кумбаре“, а прославио се у партизанским филмовима шездесетих и седамдесетих година. Мада је сваки филмом пунио биоскопске сале, један га је учинио херојем за сва времена. „Валтер брани Сарајево“ донео му је планетарну популарност. У Кини је и после 38 година један од омиљених глумаца. Његове роле нису биле само велике, већ и разноврсне. С лакоћом је глумио и хероје и зликовце, без проблема прелазио из улоге главног у улогу споредног лика.

Током шездесетих, филмовима попут „Козаре“, за који је награђен у Пули, „Три“, „Операције Београд“ и „Битке на Неретви“ усталичио се као једна од највећих звезда кинематографије бивше Југославије, али зенит популарности достигао је у наредној деценији остварењима која су за тему имала Други светски рат, међу којима је и „Валтер“. У последњој деценији братства и јединства југословенских народа Живојиновић је пародирао своју слику акционог хероја улогама у низу лаких комедија, а после распада Југославије каријеру је преселио на мали екран, где и данас плени непресушном харизмом.

У јутарњим часовима, у ресторану на Врачару, уз продужени еспресо и цигарету – мада је баш тог петка ступио на снагу закон о забрани пушења – Бата кроз осмех поручује да Валтеру ни Чак Норис не може да забрани да ужива у никотину. Весела, боем у души и поета, вели да никада није бројао улоге, а снимио је сијасет филмова. Није скупљао ни награде, критике и слике, а напомиње да не зна ни који му је лик најдражи. Међутим, недавно је, из каприца према онима који наводе да је снимио „само“ 200 филмова, сео и са тешком муком израчунао колико је живота проживео на великом платну – чак 333! У југословенској кинематографији скоро да нема значајног остварења у којем није био главни чинилац, па се с правом може рећи да је његово име синоним за домаћи филм. Никада није одбио, кажу, три ствари: улогу, да га неко части у кафани и жене. Можда то и није тачно, али Бата уз смешак признаје да му не смета.

– Монографија ће бити објављена на четири језика – српском, кинеском, руском и енглеском – каже на почетку разговора за „Одбрану“ бард српског глумишта.

– Посетили су нас недавно Кинези, који су се баш загрејали за монографију, али они би да је штампају само на кинеском. Дао сам им дозволу, тако да ускоро путујем у Кину како би смо се договорили о промоцији. Занимало их је хоћу ли узимати проценат од продаје, али рекао сам да не желим ни динар. Ипак су они моји велики пријатељи. Документарни филм биће колаж сцена из мојих филмова и интервјуа сто значајних људи из мог живота, из целог света. Од филма ће се направити серија од 10 епизода, која ће бити емитована на РТС.

У пензији сте 28 година, мада сте и даље активни пред камерама. Да ли сте ипак замишљали пензионерске дане?

– Никада нисам размишљао о пензији. Тренутно играм у три серије, а у најави су и два филма. Ништа се код мене није променило када је реч о упослености. И даље кубурим с временом. Немам га довољно.

У који би сте филм сместили свој животи?

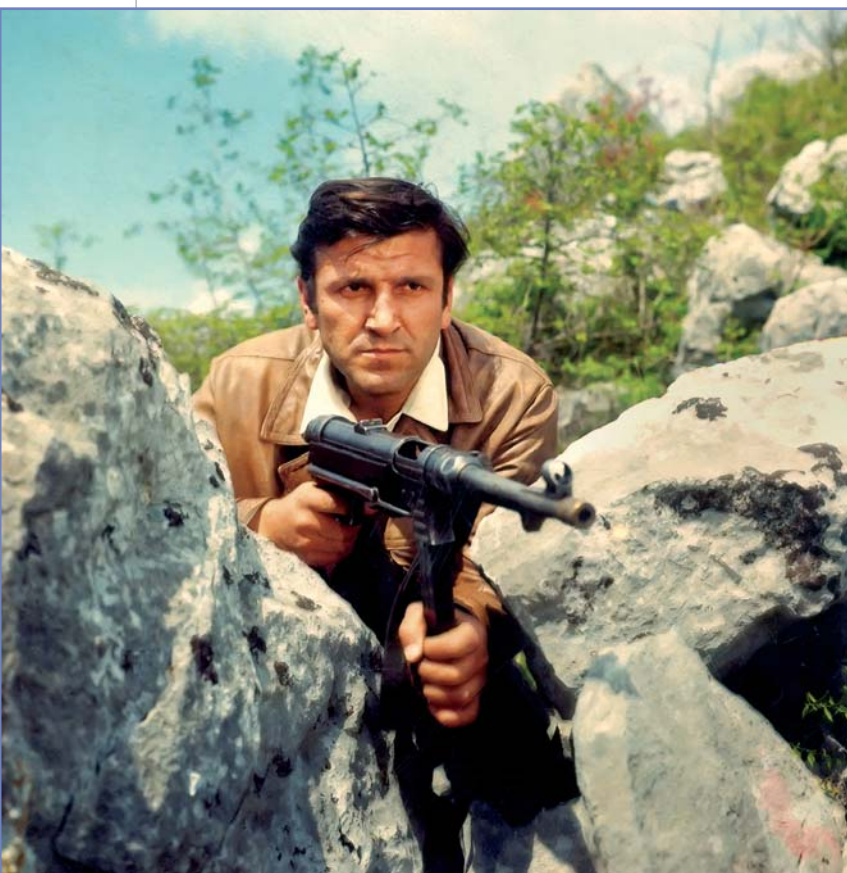
– То су други одабрали уместо мене. Све моје ликове из значајних филмова за југословенску кинематографију публика је поистоветила са мном. Никада се нисам идентификовао с улогом, јер сматрам да све филмове треба третирати на исти начин. Када бих се тражио у 333 лика, колико их је иза мене, био бих зрео за душевну болницу. Многе моје колеге ментално су оболеле спремајући улоге уз помоћ идентификације. Туђа машта им је помутила разум, учинила да се осећају као богови, а „оживели“ су, заправо, текст с папира. Прилагођавао сам се ономе што пише у сценарију и давао сам максимум. Дешавало се да моји филмови постигну велику славу у свету, па да ме називају по именима њихових јунака. Ја нисам Валтер, иако многи то не желе да прихвате, већ Бата Живојиновић.

Вучеће ли са собом своје јунаке и где данас „живи“ Валтер? Од кога би нас данас бранио?

– Од нас самих. Сведоци смо да нема државе на свету у којој нема побуна. То су мали ратови којима, као у уређеној земљи попут наше, не можеш да се супротставиш, јер мораш да поштујеш слободу онога који је изашао на улицу да демонстрира. Замислите какав је то парадокс да вас спречавају да на време стигнете на посао управо они који протестују зато што им држава не дозвољава да оду у пензију. Сви се слажемо да су у праву што штрајкују, мада смо свесни да не постоје материјалне могућности да им се изађе у сусрет. Не желимо сваког дана мале ратове. Морамо да извучемо поуку из овог лудог времена. Спас је у томе да се под хитно окренемо себи. Једино тако можемо да пронађемо мир и прави пут.

Кајете ли се због неких улога? Како би сте ђосавелићовали младог колегу да не чини Ваше грешке, ако их уоштите прејознајете?

– Глумац не сме себи да дозволи да прави грешке, градећи каријеру на лошим улогама. Мада, то не зависи само од њега, већ од комплетне екипе и вредности филма. Постоје критеријуми, али нико не може да предвиди оно што ће режисер да направи, јер он има идеју која није записана у сценарију. Да се разумемо, имам лоших наслова у филмографији. Међутим, од почетка каријере захуктао сам се тако да се то и не примећује. На многе улоге нисам поносан, али ко сам ја да их кудим када још живе у народу. Када их данас погледам, реагујем као сваки просечан гледалац. И не бих ништа мењао. Чему враћање у прошлост? Никада нисам одбио улогу, без обзира на то да ли је била мала или велика, јер је мој посао да радим то што ми понуде. Срећан сам што ми ниједан филм није забрањен, али свакако постоје они који нису испуњавали етичке норме, политичке

идеје и намере. Наша земља никада није имала цензуру на филму, па се и данас све може приказати.

Колико сте задовољни данашњом кинематографијом?

– Према економским условима, оно што се данас ради је сјајно. Када је реч о глуми, па то је немерљиво у односу на глумачке бисере из мог времена. Било је сјајних и лепих глумаца у позоришту, али не памте се јер нема записа. Филм остаје, можеш да га погледаш кад год хоћеш и уочиш који је глумац направио велики потез, а ко промашај.

Шта вам данас представља узбуђење у професији?

– Било који филм или серија, па чак и спот, доноси радозналост хоће ли то народ прихвати или неће. Бојазан ме узбуђује, подиже адреналин, јер нико не може да вам гарантује успех. Публику прихватам као јединог судију. Она је најмеродавнији критичар. Шта вреде позитивне критике професионалаца, када вам због мале гледаности укину серију после неколико епизода?

Ослушкујете ли коментаре млађе публике на ваше старе улоге?

– Како да не! Телевизије се често враћају у стара времена и краду оно што је најбоље. Млађе генерације са задовољством прихватају старе ствари и тако долазе до нових знања, откривају некадашњу културу филма, из које би требало да уче. Заговорник сам репризе, јер се једино тако може направити паралела између нових и старих филмова, али и пружити прилика младим редитељима да увиде где греше.

Ако је глума „четврта димензија сна“, где има више снова – на филму или у животи?

– У животу. Филм јесте бег од реалности, идеалан начин да вам се улепша живот, али снови из стварности морају нам бити пријемчивији. Има разних амбиција у свету филма. Нека остварења служе да вам улепшају живот, друга да вам представе реалност, која често није за похвалу, а има и оних који

вас воде у свет маште, што мене никада није дотицало. Не прихватам ствари које нису опипљиве. Кажу да су глумци велика деца, да нам је својствено маштање, али мени није. И сувише сам реалан. Не желим да се бавим стварима које су непредвидиве.

Волим филмове који се снимају по нашим старим и добрим романима, јер од њих добијају бескрајан рок трајања. Подржавам то што се редитељи често враћају у прошлост. Лепо је видети стару причу испричану на нов начин, јер показује квалитетно време, које је одавно умрло. То дочарава и некадашње стваралаштво на филму, а самим тим и претерану слободу савремене кинематографије. Претворили смо је у неукусан залагај, оличење морбидности и прљавштине, у којем су саткане политичке поруке, што је поражавајуће за седму уметност. Згражавам се над таквим делима, али, ипак, драго ми је да их има, због младих, јер једино тако свет може да види да је у Србији дозвољена слобода стваралаштва. Мене је одувек интересовала демократија у филму, па чак и да критикујеш и нападаш оне који га финансирају.

Колико је бивши председник СФРЈ Јосип Броз Тито ујтицао на стварање партизанских филмова? Је ли истина да често није био задовољан тиме колико сте Немаца убили на филму, па је тражио да снимите још сцена?

– Тито је волео ратне филмове. То су били прави спектакли, јер је држава имала довољно новца да улаже у кинематографију. Никада није критиковао филм. У тадашње време био је престижан филмски фестивал у Пули, па је волео да погледа филм пре премијере. Његови ствараоци желели су, наравно, да чују мишљење друга Тита, али никада до јавности нису допирале информације о његовим утисцима. Кинооператери су били праве лије. Знали су да дојаве новинарима када и где је председник одгледао филм, па су тако по новинама излазиле његове наводне реакције. Били су спона с обичним смртницима, а да ли су њихови наводи били истинити – нико не зна. Обично је сам гледао филмове. Понекад су му друштво правили најближи сарадници, али тада је дискреција била загарантована. Није се мешао у остварења која су била заснована на фикцији, али имао је удела у аутентичним филмовима попут „Козаре“ и „Сутјеске“, јер су били уско повезани с његовим ликом. Морао је да се пита и био је задовољан.

Шта вам је говорио у блиским сусретима?

– Волео је моје филмове, понајвише ратне, али није према мном падао у несвест. Било би неумесно рећи да ме је волео, али и те како ме је поштовао и често звао у госте. Умео је, усред необавезног разговора, док бисмо се шетали, да каже: „Та и та улога ти је добра. А, она? Ма, не ваља ти ништа!“. Дешавало се да ми је баш та улога, која му се не допада, драга, али како да се расправљам са најцењенијим човеком на свету. Имали смо различите критеријуме.

То је историја филма и наше земље. У великим спектаклима имате много рањених, мртвих... Ма, прави рат на великом екрану. Било је важно да се снима аутентично, тако да данас „Битка на Неретви“ или „Козара“ могу да послуже као час историје. То су престижна остварења које је и Америчка академија сврстала у десет најзначајнијих и најспектакуларнијих филмова на свету. Тужно је што данас нико не бележи

Валтер брани Нови Пазар

Глумач који је недавно израчунао да је снимити чак 333 филма ускоро би требало да добије и сценарио 30 епизода дуго најављиване серије „Валтер брани Сарајево“ за кинеско тржиште, која ће, највероватније, почетком пролећа почети да се снима у Србији с нашим глумцима.

– Поверена ми је улога наратора, који ће у свакој епизоди уводити гледаоце у причу, али и саветника серије. Још нисам одабрао глумце, али јесам град. У новој серији Валтер ће бранити Нови Пазар, који „глуми“ Сарајево – открива Бата.

Радим за народ

На питање да ли му сметају критике на рачун учешћа у нискобуџетним пројектима, попут серије телевизије Пинк „Сељаци“, будући да је некада био главни актер у великим филмским спектаклима, Бата каже:

– Шта би могло да се замери „Сељацима“? Имали су високу гледаност, а стали смо са снимањем само зато што је Пинк кренуо у реализацију ријалити програма. Није моје да говорим о њиховом квалитету, али чим су били гледани – значи да су вољени. Радим за народ. Сељаци су за тему имали генезу нашег народа. Не постоји човек који не вуче корене са села, тако да се та серија тиче читаве нације.

Кинески пасош

Приликом недавне посете кинеске војне делегације, Бати је припала част да их међу првима поздрави, али они готово да га нису ни препознали.

– Прошли су буквално поред мене, а када су им рекли ко сам заправо, почели су да ме грле и љубе. Једноставно, Кинези не желе да прихвате чињеницу да је Валтер остарио. Они ме обожавају. Кажу ми пријатељи да је Арнолд Шварценегер тамо мала беба за мене. Недавно су ми нудили држављанство, да ми сазидају велелепну кућу, требало би да постанем почасни грађанин њиховог новог града. Рекао сам им: „Волим ја вас, али мој живот је испод Космаја“.

VALTER BRANI SARAJEVO

историју. Нека деца се и данас идентификују с тим ликовима, а једнога дана снимаће се, надам се, филмови у вези с развојем наше тренутне политичке ситуације, па ће то бити печат времена у којем су они стасавали у људе.

Какво мишљење имате о комерцијалним партизанским филмовима, неслужбеног назива „гибаница вестерн“ и „сериј филм“, у којима је побијено више Немаца него у Првом и Другом светском рату, због чега су их извржавали руглу?

– Увек сам се везивао за причу, а не за то ко је, где и колико убио Немаца. Питао ме је недавно један политичар колико пута сам погинуо на филму. Када сам му одговорио да сам гледао смрти у очи 50 пута, рекао ми је: „Чувај се 51.“, а ја сам му одговорио: „Ти се чувај прво“.

Остварења тог жанра су код нас проглашена стрип-филмовима. Тако су их, у ствари, назвали наши паметни критичари. А у Кини гледају 38 година један исти филм – „Валтер брани Сарајево“! Гледају и „Партизанску ескадрилу“ и многе друге из тог циклуса, јер је све то веома слично њиховој револуцији коју је Мао Цедунг водио. И они су то исто могли да кажу, али смо се ми први сетили.

Партизански филмови су, дакле, били својеврсна пропаганда учвршћивања тековина народноослободилачког рата и социјалистичке револуције. А чему су служили њихови следбеници, они који говоре о распаду братства и јединства? Да ли је то била негација рата или стварање још већег раздора међу некадашњом браћом?

– Ратни филм из деведесетих има поруку да се такво зло, које нас је упрљало, више никада не понови како се не би смо више удаљавали једни од других. Тунел у филму „Лепа села лепо горе“ био је симбол мрака, у који смо залутали пре 20 година и у којем смо дуго тражили штекер. Крајње је време да изађемо из њега, ако већ нисмо. Увек постоји излаз из проблема, али ако га појединац не види – своју клаустрофобију рефлектује на државу. И тако стижемо до колективног мрака.

Не декларишем се као југоносталгичар, али нисам имао ништа против тога да останемо у заједници. Жао ми је што не могу да путујем на нека драга места без осећаја несигурности. Зато власт, и с једне и с друге стране, мора да мисли на сутра. ■

Милан АЦИЋ

Поуке једног века

У Великој дворани Медија центра „Одбрана“ промовисана је књига „Дипломатија и војска“ аутора др Милета Бјелајца, која је читалачкој јавности представљена на овогодишњем Сајму књига. Издавачи су Медија центар „Одбрана“ и београдска Академија за дипломатију и безбедност.

Присутне на промоцији, 15. децембра, најпре су поздравили директор Медија центра „Одбрана“ потпуковник Славољуб Марковић и главна уредница Издавачке делатности Драгана Марковић представљајући установу формирану почетком ове године и њено издаваштво.

Говорећи о књизи, генерал у пензији и професор Академије за дипломатију и безбедност др Бранко Крга, истакао је да су „дипломатија и војска институције од посебног државног значаја, које су имале велики утицај на судбину Србије у веку који је за нама, а од којих је народ с правом очекивао да их заштите, посебно у тешким временима каквих је тада било на претек“, наглашавајући да су на том задатку обе имале и успеха и падова.

Правник, историчар и дипломата др Чедомир Штрбац, говорећи о књизи истакао је да она значајна јер указује на питања у којима је била изражена интеракција дипломатије и војске, а у чијем ослкавању се аутор суверено креће кроз архивску грађу и мемоарске записе градећи свој принцип.

Питање читања наше историје веома је озбиљно, истакао је професор Факултета политичких наука др Предраг Симић у излагању о делу др Бјелајца, оцењујући да прошлост може да буде путоказ у времену у којем живимо, а често и за будућност.

Аутор др Миле Бјелајца је, поздрављајући госте и сараднике, изразио задовољство што је промоција књиге окупила људе различитих генерација и ставова, али које повезује однос према у земљи у којој живе. Он је истакао да је „Дипломатија и војска“ настала у намери да се допринесе

политичкој култури на овом простору, јер, како је оценио, цивилном делу друштва недостаје систематизовано разумевање и искуство о тим областима.

„У преходном веку прошли смо кроз различите идеолошке мене“, подвукао је др Бјелајца, „али неке константе се читавају током свих тих година“.

Биљана МИЉИЋ
Снимио Иван ИВАНОВ

Тесна међузависност

Др Милета Бјелајца, научног саветника Института за новију историју Србије, најновије је дело у низу радова о војсци, области која је у фокусу његовог научног интересовања.

У оквиру девет поглавља, др Бјелајца описује, анализира и тумачи међузависност дипломатије и војног фактора на нашим просторима од 1901. до 1999. године. Одличним познавањем новије историографске грађе, аутор прави осврт на значајна питања српске и југословенске историје, нудећи политички релевантне закључке и размишљања о проблемима пред којима стоји савремена политика наше земље.

ИСТОРИЈАТ ИЗАЗОВНОГ ПОЗИВА

У Медија центру „Одбрана“ представљена је монографија „Српско војно школство“, посвећена 160. годишњици од оснивања прве војне школе у Кнежевини Србији – Гвардијске школе

На промоцији, 23. децембра, о књизи су говорили начелник Војне академије бригадни генерал Младен Вуруна, историчар др Миле Бјелајац и Мирјана Зорић, професор историје на Војној академији и један од аутора монографије.

Промоцији су присуствовали државни секретари Министарства одбране, начелници управа Генералштаба Војске Србије, наставници и сарадници Војне академије и бројне личности из верског, културног и јавног живота престонице.

– У монографији је, на око 300 страна, представљен историјат школовања бројних генерација официра и подофицира српске војске, од његових зачетака у Гвардијској 1830. године и Артиљеријској школи 1850. године, преко ратних и међуратних периода између 1919. и 1941. године и послератног образовања војних лица у социјалистичкој Југославији, све до деведесетих година прошлог века и савременог доба, рекла је професор Мирјана Зорић, која је, заједно са мајором Слободаном Ђукићем, приредила књигу објављену у издању Медија центра „Одбрана“.

Представљајући Војну академију као веома цењену акредитовану војну високошколску установу, аутори у неколико тематски заокружених поглавља обрађују низ занимљивих тема. О једној од веома интересантних личности, које су, може се рећи, задужиле генерације официра школованих у Војној академији Краљевине Србије, го-

ворио је др Миле Бјелајац, подсећајући на генералштабног официра Новака Бранковића и његов утицај на реформу српског војног школског система с краја 19. и почетка 20. века.

– Утицај генералштабног официра Новака Бранковића међу вишим официрима може се поредити с оним који је остваривао Драгутин Димитријевић Апис међу нижим. Он је био толико уважаван међу својим колегама да се већ помињала и „Новакова школа“, као јединствени облик образовања официра међу којима су на посебној цени били самосталност у одлучивању, самоиницијатива и висок ниво стручности.

О монографији, чијим се објављивањем, заправо, завршава готово једногодишње обележавање вредног јубилеја војног школства говорио је и начелник Војне академије бригадни генерал Младен Вуруна, који је пажњу присутних усмерио на бројне веома вредне фотографије, објављене у књизи.

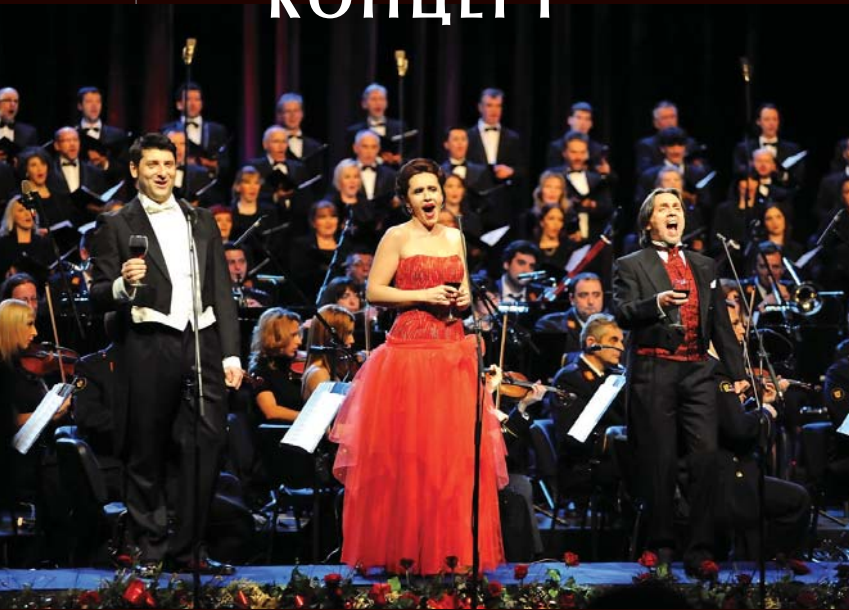
– Њиховим објављивањем желели смо да упознамо јавност са изразито богатим животом оних који се опредељују за војни позив, рекао је генерал Вуруна. О томе сведочи више од 250 фотографија објављених у монографији, на којима се могу видети генерације професора и наставника са својим студентима, кадетима, наследницима...
Душан ГЛИШИЋ
Снимио Даримир БАНДА

Ефикасан систем

Реформа Војске и њено прилагођавање савременим околностима омогућили су стварање аутономног, модерног, рационалног и надасве ефикасног система војног образовања који ће, у деценијама пред нама, омогућити да се промовише један нови, интероперабилан, врхунски стручан и професионални војни кадар, способан да одговори како потребама и захтевима струке, тако и изазовима времена и поднебља у коме живимо.

Симфонијски оркестар „Станислав Бинички“ на Новогодишњем концерту у Сава центру

ОПЕРСКИ ГАЛА КОНЦЕРТ

Симфонијски оркестар Министарства одбране „Станислав Бинички“ наступио је 25. децембра, са хором Радио Телевизије Србије, на Новогодишњем оперском гала концерту са познатим солистима који су ове године наступали у миланској Скали и операма у Риму и Паризу.

Ђорђо Кашари, познати италијански тенор, Сузана Шуваковић-Савић, сопран и Давид Бижић, баритон, извели су најлепше арије из опера Пучинија, Вердија, Доницетија, Бизеа и Моцарта. Дириговао је Дејан Савић.

На концерту у препуној сали Сава центра били су министар одбране Драган Шутановац и начелник Генералштаба генерал-потпуковник Милоје Милетић са члановима колегијума.

Уметнички ансамбл Министарства одбране „Станислав Бинички“, на концерту који је одушевио публику, представио се у најбољем светлу и тиме завршио једну успешну годину, са бројним наступима у Београду и градовима у Србији. Снимио је и два компакт диска. На првом су старе српске народне песме које пева Мерима Његомир, а на другом војнички маршеви и народна кола. ■

Р. М.

Снимио З. МИЛОВАНОВИЋ

РЕЧИ И СИНТАГМЕ

Пише
Зорица ЈАНКОВИЋ

Реформа

Ево нас на крају године, на крају прве деценије првог века новог миленијума. Време је за свођење рачуна, билансе, анализе. У овој рубрици смо током године говорили о тренутним топ речима и синтагмама. Примерено тренутку, новогодишњи број нашег магазина обележићемо речју која је била актуелна током целе године: реформа. Додуше, била сам у дилеми да ли да предност дам исто тако константно помињаној Европској унији, али сам се одлучила за реформу јер она директно говори о нама.

О узрочно-последичној повезаности ових речи, у нашем случају, све је јасно: у Европу не можемо без спроведених реформи. То смо, надам се, на време схватили па смо кренули са реформом образовања, реформом система здравствене заштите, реформом правосудног система, реформом државне управе и реформом војске.

Али овде нешто недостаје: нико не говори о привредној реформи. Све напред наведене реформе тешко је остварити без материјалне подршке. Додуше, извесна материјална средства (опрема, новац) добили смо из фондова Европске уније, али главни терет спровођења започетих реформи остаје на нама. Дакле, треба реформисати и привреду.

Синтагма привредна реформа била је у топу шездесетих година прошлог века. Различита су мишљења да ли је она успела, али је чињеница да је постојала и да је дала одређене резултате. На крају те реформе стасале су многе фабрике, које би нам, сада у кризи, добродошле. Нажалост, у транзицији су се изгубиле.

Вратимо се започетим реформама. Јавност је о њима највише чула из директних телевизијских преноса скупштинских расправа и делом из медија. Ако је судити по томе, спроводе се уз велике проблеме (нестручност, сукоб интереса), па смо далеко од њиховог завршетка и још даље од њиховог спровођења.

Једино пријатно изненађење била је реформа војске. Око најважнијег сегмента те реформе, професионализацији, постигнута је општа сагласност свих посланика (странака) и јавности. Значи, изведена је свеобухватно, стручно и на време, онако како и доликује војсци, онако како смо од војске, признаћете, и очекивали. Зато, према свим изведеним анкетама, од свих институција, наши људи највише поверења имају у војску. Ауторка је историчар и кустос Историјског музеја Србије. ■

Ауторка је историчар и кустос Историјског музеја Србије

Др Душко Лопандић и Јасминка Кроња, *Регионалне иницијативе и мултилатерална сарадња на Балкану, Европски покрет у Србији, 2010.*

Књига *Регионалне иницијативе и мултилатерална сарадња на Балкану*, недавно промовисана у Медија центру, представља један од најзначајнијих издавачких подухвата 2010. године у области савремених међународних односа и спољне политике.

Иако у импресуму и предговору књиге можемо да видимо да је реч о другом, допуњеном издању књиге која је била издата на српском и енглеском језику 2001. године, она се умногоме разликује у односу на претходно издање.

Данас, готово десет година касније, све државе Западног Балкана налазе се на путу ка чланству у Европској унији, а поједине земље Југоисточне Европе су већ и чланице ове организације (Румунија, Бугарска и Словенија). Ово је недвосмислено утицало и на промену карактера, циљева, мисије и стратегије деловања регионалних иницијатива и промоцију начела „новог регионализма“, по угледу на бројне европске субрегионе (Нордијску регију, Бенелукс, Медитеран, Балтик, и сл.).

Аутори зато регионалне иницијативе поимају не само као неопходан услов за припрему за чланство у ЕУ, већ као повољан оквир који треба да допринеси артикулацији и каналисању интереса држава региона Западног Балкана и Југоисточне Европе.

ПРОЦЕС ПОМИРЕЊА

Треба имати на уму да у јавностима држава региона и даље постоји несумњива подела између оних који сматрају да су сукоби (били они манифестни или латентни) вечита карактеристика југоистока Европе, и, са друге стране, оних који сматрају да је могућа сарадња држава и ентитета у регији са циљем решавања бројних отворених питања на билатералном и мултилатералном плану, што би, на крају, требало да допринесе и њиховом уласку у ЕУ.

Бројне су центрифугалне силе које уистину могу вратити ствари уназад. Евентуални талас новог етнонационализма, пре свега у Босни и Херцеговини, на северу Косова и у Македонији, могао би да допринесе таквом следу догађаја. Зато је превасходан циљ регионалне сарадње да допринеси бољем разумевању између актера у региону, али и процесу помирења.

Регион Балкана је током протекла два века био изложен бројним изазовима. Стална борба између, већ наведених, центрифугалних и центрипеталних сила најјасније се може детектовати у првом делу монографије у којем аутори указују на бројне покушаје сарадње и интеграције балканских земаља од друге половине 19. века.

У оквиру другог дела књиге, аутори су указали на наставак, оснивачка акта, структуру, овлашћења и процедуре рада водећих мултилатералних видова сарадње у области Балкана и Југоисточне Европе.

Трећи део монографије садржи преглед сарадње држава Балкана према појединим секторима – економија, развој инфраструктуре, демократизација, безбедност, одбрана и изградња поверења.

Однос Европске уније према Балкану анализиран је у четвртном делу књиге, у којем су аутори указали на еволуцију приступа бриселске администрације према овој регији од тзв. регионалног приступа (1996), преко процеса стабилизације и придруживања (2000) до унапређеног процеса стабилизације и придруживања 2003. године након Самита ЕУ – Западни Балкан у Солуну.

Непретенциозни и стручни ставови аутора у закључку монографије указују да су домети бројних мултилатералних иницијатива за сарадњу у региону Балкана и Југоисточне Европе позитивни, иако су оне настале под утицајем водећих чинилаца међународне заједнице (пре свега ЕУ и САД). Циљеви наведених иницијатива умногоме су лимитирани, како с правом констатују аутори, а евидентна је њихова комплементарност и усклађеност са процесом европских и евроатлантских интеграција.

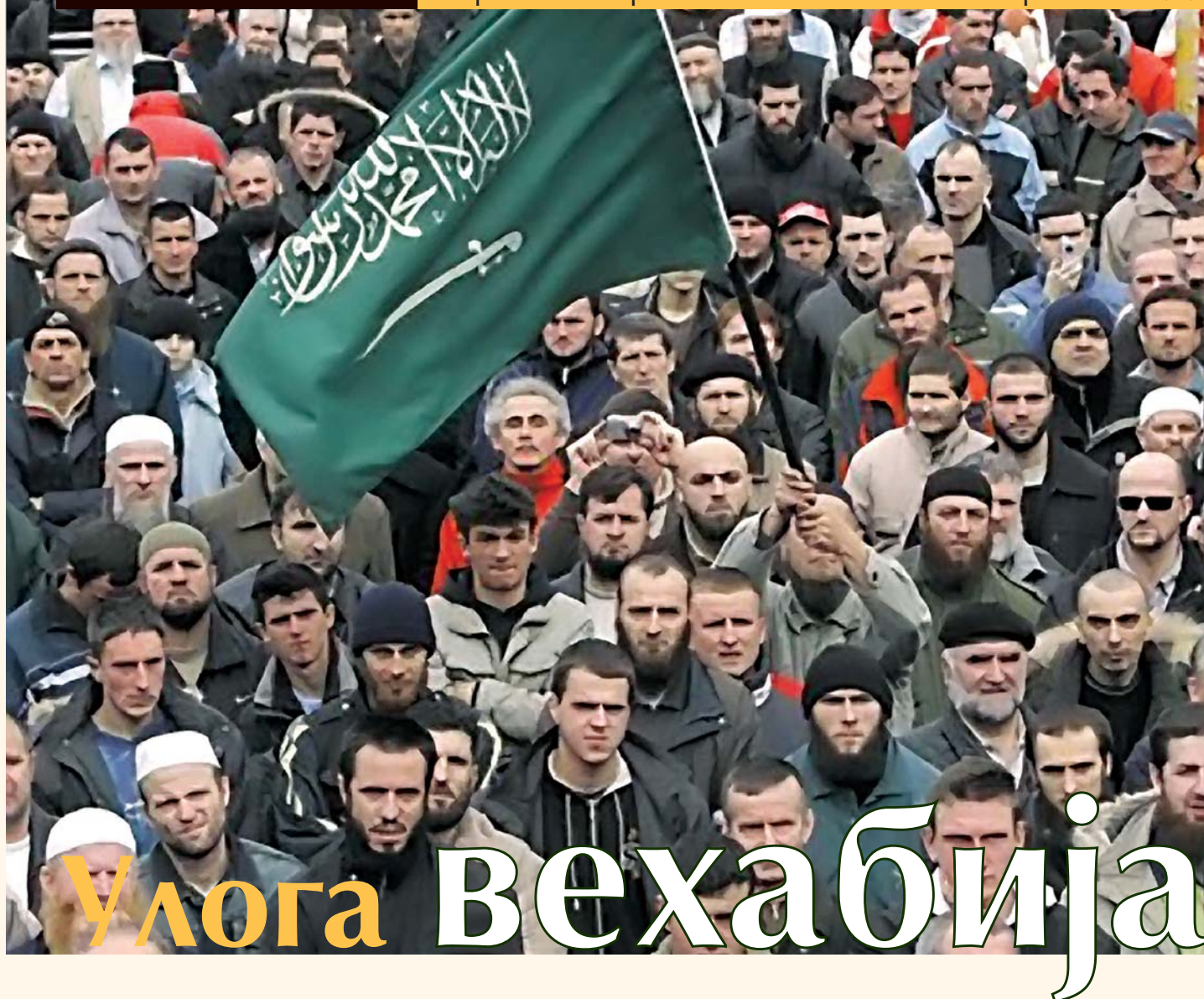
Монографија *Регионалне иницијативе и мултилатерална сарадња на Балкану*, аутора др Душка Лопандића и Јасминке Кроња садржи и веома добар избор превода докумената и оснивачких аката регионалних иницијатива, али и Европске уније, којима се дефинише њен приступ Западном Балкану и Југоисточној Европи од 1996. године до данас.

Објављивање монографије помогла је Фондација Фридрих Еберт. ■

Др Драган ЂУКАНОВИЋ

Пише Василије ЂУРИЋ

Верски екстремизам косовских сепаратиста (3)

Улога Вехабија

Вехабије забрањују многе верске обичаје и обреде који се изводе у џамијама широм Балкана, уз образложење да су они директно супротстављени исламу.

Тако је у молитвама забрањено помињање посланика или пророка, светаца или анђела, јер су она, у суштини, политеистичка. Посебно се, у том смислу, противе пракси посећивања гробова пророка, имама и светаца и сличним обичајима. Не прихватају, дакле, било какву иновацију у питањима вере и верске праксе.

Познати политиколог из Сарајева Хасан Сушић, још почетком осамдесетих година 20. века, указао је на негативно деловање вехабија. Он је упозоравао да вехабије „подстрекавају муслимане изван арапског света да се не мире са религиозним статусом у оквиру држава у којима су верска мањина“, индиректно заговарајући чак и оружане сукобе.

Реч је о конзервативном и пуританском фундаменталистичком исламистичком покрету јер заговара враћање на основна и изворна исламска учења, уз нескривену нетрпељивост у односу на шиите, суфизам и дервише, те на либерална исламска учења. Вехабије ускогрудо сматрају да су шиити отпадници и не признају их за муслимане.

Вехабизам у први план истиче идеје о „повратку на првобитна исламска учења“ јер је то „једини пут за спречавање погубних страних утицаја“, „наметнутог“ секуларизма и остваривања захтева стварање исламске државе.

Мухамед ибн Абдел Вахаб (1703–1792), учењак и верски шеих, по којем је вехабијски покрет добио име, учио је да сва-

ки прави верник мора да чини напоре да очисти ислам од онога што је, по њему, представљало теолошке иновације, девијације, празноверје и ревизију вере, јерес и политеизам.

Искључивост у служби религије

Вехабије забрањују многе верске обичаје и обреде који се изводе у џамијама широм Балкана, уз образложење да су они директно супротстављени исламу. Тако је у молитвама забрањено помињање посланика или пророка, светаца или анђела, јер су она, у суштини, политеистичка. Посебно се, у том смислу, противе пракси посећивања гробова пророка, имама и (суфијских) светаца (зијарат) и сличним обичајима. Не прихватају, дакле, било какву иновацију у питањима вере и верске праксе (на пример, нове облике молитви и слично).

Вехабије не брију браде, носе традиционалну одећу и прописују скромност у одевању и за мушкарце и за жене, у складу са Кураном. Зато, у јужној Азији припаднике вехабија и сличне исламистичке организације, називају Ахл ул Хадис („људи традиције“).

АГРЕСИВНА ПРОПАГАНДА

Несметаним деловањем и јаким пропагандним активностима које се финансирају средствима из арапских земаља, путем разних исламских невладиних организација на Косову и Метохији, вехабије су на простору јужне српске покрајине, од 1999. године до данас, отвориле на десетине куранских школа у којима се инсистира на њиховом учењу. Такви примери су евидентни у Шипољу, предграђу јужног дела Косовске Митровице, у насељу Кодра Тримаве, предграђу Приштине, раније звано Врањевац, затим у Призрену, Пећи, Радавцу код Пећи, у Јуничком Вокшију, Урошевцу, Качанику и многим другим местима.

Пропагирањем нових верских учења и схватања створен је јаз у исламским верским заједницама широм Балкана и настали су опасни унутрашњи сукоби који знатно утичу на безбедност и стабилност региона.

Хапшењем исламских екстремиста из редова те радикалне исламске организације на подручју Рашке области (2007. године) први пут се јавно скреће пажња на вехабизам на нашим просторима. С тим у вези, припадници Министарства унутрашњих послова изјавили су да пронађено оружје и различита минско-експлозивна средства потичу са територије Косова и Метохије, што потврђује њихову повезаност са албанским терористима на том простору и из региона.

Вехабије се на простору Космета појављују почетком 1999. године. Иако многи наши и страни аналитичари тврде да албанска заједница тешко

прихвата деловање и идеје вехабија, ипак, верски идентитет Албанаца дошао је у озбиљно искушење.

На то указује постојање значајног броја вехабија на свим деловима западног Балкана где су настањени и живе Албанци. Вехабије су своје редове нарочито ојачали на простору Космета. Активност вехабијског покрета на Космету усмерена је на омасовљавање и верску индоктринацију сиромашног албанског, бошњачког становништва, Горанаца, Египћана и Ашкалија.

Борци за „чисти ислам“

Противећи се сваком спољном културном утицају, вехабије, или како себе често називају „борци чистог ислама“, на Косову и Метохији, у Македонији и Албанији, покушавају да омасове и наметну своје верско учење на сахранама, обредима сунећења и другим верским окупљањима, негирајући и побијајући теорије о доказаним природним или друштвеним појавама и као замену нуде своја тумачења Курана.

На тај начин, међу албанским становништвом муслиманске вероисповести на КиМ и шире, прави се раздор и подела на оне вернике који посећују џамије у којима се верски обреди изводе према регионалној традицији Балкана, и оне којима су милије џамије које су прихватиле традиционална вехабијска учења и обреде.

Вехабијски покрет представља опасност за све земље у региону: са суђења вехабијама у Београду

Вехабије наступају према разним слојевима косметског друштва, али најчешће према најсиромашнијем слоју људи, незапосленима, сељацима, отпуштеним са посла и сличним жртвама транзиције и сиромаштва. Највише значаја придају младим људима и интелектуалцима јер желе да уђу у све поре друштвено-политичког живота. Лица која прихвате њихово учење, добијају месечну накнаду од око 150 евра и друге врсте помоћи.

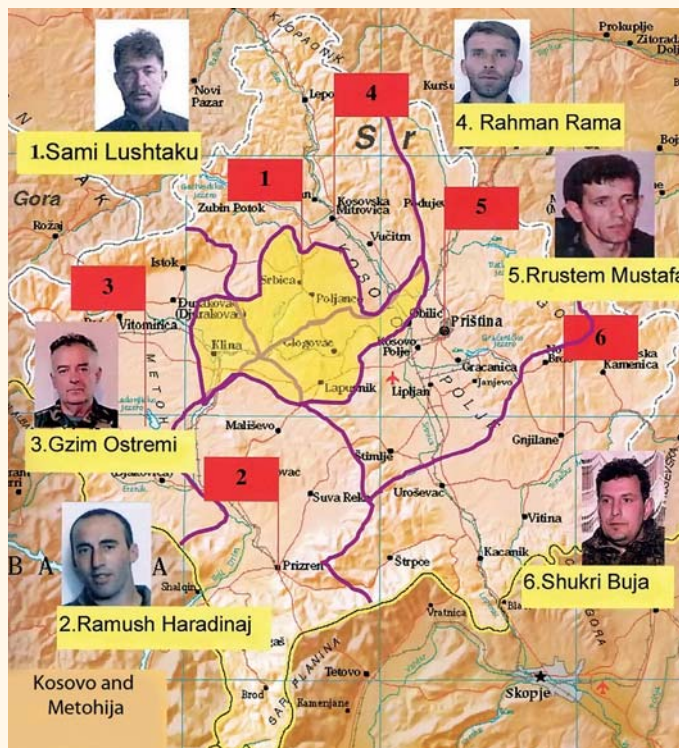
У последње време, често се у приштинским медијима може наићи на критику „лицемерног, комерцијалног и западњачког понашања вехабија” јер се у џамијама које су прихватиле вехабијска учења на Косову и Метохији отварају Интернет кафеи, чији је циљ да привуку децу различитог узраста, којој се, после бављења Интернетом, намећу разна догматска учења из памфлета, верске литературе на Интернету, филмова о муџахединима и слично, против западне цивилизације и самог „косовског традиционалног ислама”.

Осим тога, медији упозоравају да су експанзији вехабизма на Косову допринеле стране исламске невладине организације, које делују под окриљем Заједничког саудијског комитета за помоћ Косову и Чеченији. Те организације „профитирају од сиромаштва у предграђима косовских градова, али у великој мери и у околним селима, поштујући став владе Саудијске Арабије да на терену остану активне све док за то постоји потреба”.

Појава и присуство вехабија на простору Србије (Косово и Метохија, југ централне Србије и Рашка област) и Балкана (Босна и Херцеговина, Македонија, Албанија) у току распада бивше СФРЈ на овим просторима нису случајни и захтевају детаљну обраду и стручну анализу аналитичара. Тим пре, јер је регион Балкана традиционално веома осетљив на сваку врсту екстремизма, од националног, преко политичког и економског, до верског.

Злоупотреба верских учења

Док активност вехабија, као верског покрета, није опасна, пошто свака нација и народ имају право на своје верско опредељење, њихово инсистирање на стварању муслиманске државе представља реалну опасност по све немуслиманске народе. Учење вехабија на простору Балкана допринело је јачању несугласица, сукоба и благог раздора, чак и унутар самих исламских верских заједница на том простору, што представља потенцијалне ризике, претње и опасност по безбедност грађана муслиманске вероиспове-

сти. То је посебно дошло до изражаја на простору Рашко-полимске области.

Злоупотреба вехабија од исламских екстремистичких и терористичких организација и регрутовање терориста из њихових редова за борбу против међународних снага на КиМ и хришћана који, наводно, угрожавају људска и верска права Албанаца и Бошњака на Балкану, представљају несумњиву опасност за опстанак мира на Косову и Метохији. Распиривање верске мржње и нетрпељивости само је први корак ка стварању етнички чисте државе на том простору. Други је тероризам од кога, на крају, страдају, углавном, невини.

Бројни су примери деловања исламских терориста на простору Балкана, па и у Сједињеним Америчким Државама, који недвосмислено указују на чврсту везу и сарадњу албанског сепаратизма и екстремизма са исламским радикалним фундаментализмом. Ти примери садрже све елементе терористичких криза и безбедносних ризика који ненадано могу да ескалирају и угрозе безбедност региона Балкана, Европе и света. Такође, нема сумње да су јужна покрајина Србије и регион западног Балкана постали простори где најпознатије исламске терористичке групе бораве и планирају терористичке акције које ће спроводити по целом свету. Данас у Србији и САД, а сутра можда и у некој другој земљи Европе. То свакако не би било могуће да не постоји чврста веза и сарадња са албанским екстремистима, а пре свега, са појединим бившим припадницима ОВК.

Поставља се питање, зашто се не води ниједан процес против исламских екстремиста и терориста на КиМ и зашто привремене косовске власти тврде да на тим просторима не постоји опасност од исламског тероризма. Са друге стране, против албанских исламских терориста у Београду до сада је вођено неколико таквих поступака, у САД се тренутно води један, а велики број домаћих и страних аналитичара даје стручне процене и закључке о јачању исламског тероризма на простору КиМ који прети светској безбедности. Свако прикривање, занемаривање и умањивање опасности од исламских терориста може бити погубно не само за међународне снаге на КиМ већ и за сам албански народ.

Уколико се у сарадњи са земљама у окружењу не предузму правовремене и превентивне мере којима би се спречило даље распламсавање албанског исламског екстремизма и тероризма прикривеног у лику вехабија, Европа и свет, ускоро ће имати велике безбедносне проблеме са изразито негативним последицама. ■

(Крај)

150 година
од рођења
Љубомира
Стојановића

Политичар, филолог, родољуб

59

Друга половина 19. века и прве деценије 20. века изндриле су у Србији велики број умних и знаменитих људи посебног профила. То су били свестрани интелектуалци, родољуби, који су стизали да истовремено унапређују више научних дисциплина, а бавили су се списатељством, педагогијом, политиком и били добри организатори. Међу таквим знаменитим Србима налазио се и академик Љубомир Стојановић, научник и државник, један од великих добротвора Београдског универзитета.

Љубомир Стојановић је рођен у Ужицу 6. августа 1860. године. Учио је гимназију у Ужицу, Шапцу и Београду, а код професора Стојана Новаковића завршио је студије на Филолошко-историјском одсеку Велике школе. Иако сам није студирао на страним универзитетима, што га није спречило да савлада девет страних језика, Новаковић је, као професор и министар просвете, омогућио даровитом Љубомиру усавршавање у тада моћним страним научним средиштвама. Млади и амбициозни Стојановић је, тако, два семестра провео код Миклошића у Бечу, исто толико код Јагића у Петербургу, један семестар учио је код Лескина у Лајпцигу, а годину дана усавршавао се код Шмита у Берлину.

Респективна лингвистичка и филолошка стручност стечена током иностраног усавршавања, благотворно је деловала на Стојановићеве издавачке подухвате. Наиме, боравећи у научним центрима Беча, Петербурга, Москве, Берлина, Кијева, Прага, Одесе и других градова, сем редовних школских обавеза радио је исписе из српских рукописа, а онда те преписе различитих српских повеља, поменика, хрисовуља, типика, биографија, аката и записа објавио у *Сџоменику број 3* Српске академије наука (1890. године), доказујући се већ у тридесетој години као врстан истраживач научник. То дело, заједно са другим која су убрзо настала, омогућили су му избор за професора словенске филологије на Великој школи и члана САНУ. Претходно је био гимназијски професор у родном Ужицу и Београду.

Десетак година пре Првог светског рата припадао је кругу интелектуалаца у организацији *Словенски југ*, залажући се најпре за уједињење свих Срба, ван тадашње краљевине и у њој, затим свих Јужних Словена, а размишљао је и о „спољнополитичком јединству свих словенских земаља”. Почетком Првог светског рата налазио се на политичким задацима у Русији. Након повратка, прешао је са српском војском сурову Албанију (1915), а онда, по разним задацима, боравио у Француској и Швајцарској. По повратку у новостворену југословенску државу сакупао је за мировну Конференцију у Паризу (1919) податке о ратној штети и о разарању

српских културних споменика. Пошто је своју земљу желео да види као „федерацију на републиканској основи”, услед неслагања са државним уређењем, 1923. године отишао је са свих државних дужности, уз одрицање од пензије.

Љубомир Стојановић је обављао и значајне друштвене функције. Био је један од оснивача и председник Српске књижевне задруге, десет година (1913–1923) и секретар САНУ, када су председници били Стојан Новаковић и Јован Цвијић.

Најзначајнији издавачки подухват Љубомира Стојановића је његово фотолитографско издање *Мирослављевог јеванђеља*, најлепшег и најбоље очуваног споменика старе српске писмености (настао око 1192). Стојановић га је издао 1897. према оригиналу који се чувао у Хиландару. Данас се оригинал чува у Народном музеју Србије. Академија је штампала његову опсежну студију *Сџари српски родослови и леџописи*.

Велики српски политичар, филолог и родољуб, Љубомир Стојановић умро је 16. јуна 1930. у Прагу, где се налазио на лечењу. Тамо је и сахрањен. Своју целокупну имовину поклонио је Београдском универзитету (кућу, научну библиотеку, хонораре од књига, акције, затечену готовину), основавши фонд у спомен својих родитеља. ■

Крсман МИЛОШЕВИЋ

Споменик Вуку

Посебно је значајан Стојановићев допринос у проучавању и издавању Вукових дела. Имајући у виду његову знамениту културну монографију о Вуку (1924), *Живот и рад Вука Стефановића Караџића* (дело од 800 страна), критичка издања Вукових дела у девет књига, треће издање Вуковог *Српског рјечника*, превод Вукове књиге *О Црној Гори* са немачког и приређивање Вукове преписке у седам обимних књига, може се с правом рећи да је тим подухватом он и Вуку и себи „подигао задужбину”.

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1. – 15. јануара

Православни

- 2. јануар** – Свети Игњатије богоносац, Свети Данило Други Српски
5. јануар – Преподобни Наум Охридски – Туциндан
6. јануар – Бадњидан
7. јануар – Рождество Христово – Божић
8. јануар – Сабор Пресвете Богородице
9. јануар – Свети првомученик и архиђакон Стефан
13. јануар – Свети Доситеј Загребачки Исповедник
14. јануар – Обрезање Господње, Свети Василије Велики (Нова година)

Римокатолички

- 1. јануар** – Нова година – Света Марија – Дан мира
6. јануар – Богојављење – Света Три Краља
9. јануар – Крштење Исусово

Свети Василије Велики

Свети Василије Велики, архиепископ Кесаријски, рођен је у време цара Константина. Још док је био некрштен, школовао се у Атини и био је врло образован јер је петнаест година учио филозофију, реторику, астрологију и друге науке тога времена. Школски другови су му били Григорије Богослов и Јулијан – касније цар одступник. У зрелим годинама крстарио је на реци Јордану заједно са својим бившим учитељем Евулом.

Поставши чврсти поборник православља, луча моралне чистоте и верске ревности, овај умни богослов се с правом назива Велики. Живео је само педесет година, али је био чврсти стуб цркве и њен ревносни стројитељ. Десет година је служио као епископ Кесарије кападокијске и називан челом цркве Христове. Сачувана су многобројна дела овог оца цркве, богословска, канонска, апологетска као и служба названа по његовом имену. Ова служба служи се десет пута у години и то 14. јануара, уочи Божића, уочи Богојављења, у све недеље часног поста, осим Цветне, на Велики четвртак и на Велику суботу.

Свети Василије мирно се упокојио и преселио у царство Христово 14. јануара (1. јануара по старом календару) 379. године. ■

1-15 ЈАНУАРА

1. јануар 1915.

Донето решење министра војног о ослобађању од војне службе ученика муслиманске верске школе-медресе.

3. јануар 1883.

Донет Закон о устројству војске. У члану 19. Закона наводи се да „Никакав српски грађанин не може постати указни чиновник нити државни учитељ, свештеник и калуђер, ако није одслужио у сталном кадру, било потпуни или скраћени рок, а способан је за службу.”

10. јануар 1994.

У Бриселу почео самит НАТО на коме је иницирано покретање програма Партнерство за мир (PFP). У позиву за приступ Партнерству наглашава се да је НАТО отворен за чланство европским државама које су у стању да поштују начела Савеза и доприносе безбедности северноатлантске области.

12. јануар 1847.

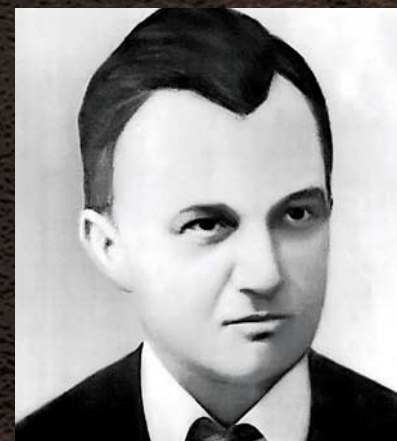
У Крагујевцу рођен војвода Радомир Путник. У рату 1876. године био је ађутант, шеф штаба и командант Рудничке бригаде и Ветерничког одреда. За начелника штаба Дунавске дивизије постављен је 1883. године. Исту дужност обављао је и у рату са Бугарском 1885. године, затим је обављао дужност команданта пука. Од 1893. године до

1896. године командовао је Шумадијском дивизијом. Пензионисан је 1896. године. Доласком на престо Петра I Карађорђевића 1903. године, Путник је реактивиран и унапређен у чин генерала и постављен је на дужност начелника Главног ђенералштаба. Ту дужност обављао је до смрти, са повременим прекидима када је обављао дужност министра војног. У Балканским и Првом светском рату, закључно са 1916. годином, био је начелник Штаба Врховне команде. У чин војводе унапређен је 1912. године после Кумановској битке. Умро је у Ници 4. маја 1917. године.

12. јануар 1904.

Покренут дневни лист „Политика“. Главни уредник био је Владислав Рибникар у сарадњи са братом Дарком.

13. јануар 1993.

У Паризу отворена за потписивање Конвенција о хемијском оружју (CWC), којом се забрањује производња, прибављање, трансфер, складиштење и употреба хемијског оружја.

14. јануар 1943.

У Казабланки почела десетодневна савезничка конференција на којој су били присутни Винстон Черчил, Френклин Рузвелт и Шарл де Гол. Силама Осовине Берлин, Рим, Токио постављен је захтев за безусловном капитулацијом. Разматране су и даље војне операције на Балкану. ■

Припремио мр Миљан Милкић

Преглед станова и адаптираних простора за доделу

23/12/2010

Р.бр.	МЕСТО/Гарнизон	НАМЕНА / СТАТУС	СТРУКТУРА							СВЕГА	
			0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5		4,0
1	БЕОГРАД / Београд	ЗАКУП-има кандидата на РЛ	1		6	6	3	27	3		46
2	ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ / Горњи Милановац					3		3			6
3	КЊАЖЕВАЦ/Зајечар					1					1
4	КРУШЕВАЦ/ Крушевац		2								2
5	ЛЕСКОВАЦ / Лесковац			2		15		3			20
6	НИШ / Ниш		1								1
7	НОВИ САД / Нови Сад				4	6		11			21
8	ПРИБОЈ/ Краљево					1					1
9	УЖИЦЕ/ Краљево			1							1
10	СУБОТИЦА / Суботица				2	2	1				5
11	СУРДУЛИЦА/ Врање					1					1
СВЕГА ЗАКУП - ИМА КАНДИДАТА НА РЛ			4	3	12	35	4	44	3	105	
12	БАЧКА ТОПОЛА/Бачка Топола	ЗАКУП-нема кандидата на РЛ	1							1	
13	с. Боговађа/ Ваљево					1				1	
14	с.Бока/Панчево							1		1	
15	с. Српска Црња/Панчево					1				1	
16	СУБОТИЦА/Бачка Топола			1						1	
17	СЕНТА/Бачка Топола				1					1	
18	СТАНИШИЋ/Сомбор							1		1	
СВЕГА ЗАКУП - НЕМА КАНДИДАТА НА РЛ			1	1	1	2	2			7	
СВЕГА СТАНОВА У ЗАКУП			5	4	13	37	4	46	3	112	
1	БЕОГРАД/Београд	АДАПТ. ПРОСТОР			1					1	
2	ПАНЧЕВО/Панчево			1						1	
3	ПОЖАРЕВАЦ/Пожаревац			1						1	
4	СМЕДЕРЕВСКА ПАЛАНКА/Крагујевац			1						1	
СВЕГА АДАПТИРАНИ ПРОСТОР			3	1						4	
1	СВА МЕСТА / СВИ ГАРНИЗОНИ	ЗАКУП	5	4	13	37	4	46	3	112	
3		АП		3	1					4	
УКУПНО										116	

61

Министарство одбране Републике Србије Сектор за људске ресурсе Управа за традицију, стандард и ветеране

Стамбена комисија је на седници одржаној 22. децембра 2010 доделила 21 стан у закуп на неодређено време у Београду, Крушевцу, Нишу, Краљеву, Крагујевцу и Горњем Милановцу, а на основу Одлуке о расподели станова у закуп на неодређено време број 264-5/10 од 9. новембра 2010. са пресеком стања на дан 8. октобра 2010. године.

Наведеном Одлуком, опредељена су укупно 72 стана, од којих је Стамбена комисија до сада доделила 45 станова, а још није додељено 27 станова.

Доделу преосталих станова, извршиће Стамбена комисија по окончању поступка провере стамбеног статуса за лица која се налазе на ранг листама и интересенти су за исте.

Изводи из донетих решења са ранг листама лица која су добила станове, налазе се на огласној табли Управе за традицију, стандард и ветеране, ул. Крунска бр. 13 Београд, а достављене су и свим организацијским јединицама и установама МО и ВС и Удружењима пензионера.

Рок за подношење жалби заинтересованих лица на извршене доделе станова почиње од 29. децембра 2010. и траје 15 дана. После наведеног рока Стамбена комисија приспеле жалбе сматраће неблаговременим и исте неће уважавати. ■

Правни савети о стамбеним питањима

Да ли имам право на куповину стана из НИП-а, иако сам након конкурса купио стан путем комерцијалног кредитирања?

С обзиром да сте путем кредита код банке купили стан у Лесковцу, Решењем Стамбене комисија Одељења за стамбене послове Управе за традицију, стандард и ветеране, укинута је решење о додели 2,0-собног стана у закуп који Вам је био додељен из средстава за реализацију Националног инвестиционог плана у насељу „Дубочица“ у Лесковцу.

Стамбени интересент не може по два основа да решава своје стамбено питање (по кредиту банке и добијањем стана), тако да куповином стана путем стамбеног кредита преко банке без субвенције државе, стекли су се услови за укидање решења о додели стана из средстава НИП-а. ■

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА КАДРОВЕ**

расписује

К О Н К У Р С

за попуну радних места војних службеника
и намештеника, пријемом лица из грађанства,
у радни однос на неодређено време:

У Војној пошти 4522 Батајница

1. Технолог, ВСС, 1 извршилац
2. Руковалац термоенергетских под-
станациа, КВ, 1 извршилац
3. Референт, ВСС, 2 извршиоца

У Војној пошти 5078 Београд

4. Заваривач, ВКВ, 1 извршилац
5. Вулканизер, ВКВ, 1 извршилац
6. Механичар за телефонско-телеграф-
ске уређаје, КВ, 1 извршилац
7. Механичар за РПУ и УХФ, ВКВ, 1 из-
вршилац
8. Механичар за муницију и МЕС, ВКВ,
1 извршилац,
9. Механичар за муницију и МЕС, КВ, 1
извршилац
10. Механичар за електронику у ракет-
ним системима, ВКВ, 2 извршиоца
11. Механичар за рачунаре, ВКВ, 2 из-
вршиоца
12. Механичар за погонску опрему и
инсталације, КВ, 1 извршилац
13. Молер-фарбар, КВ, 1 извршилац
14. Столар, КВ, 1 извршилац
15. Берберин, КВ, 1 извршилац

У Војној пошти 5131 Земун

16. Референт заштите на раду, ВСС, 1
извршилац
17. Возач санитетског аутомобила, КВ,
1 извршилац

У Војној пошти 5131 Ниш

18. Радник за спремање просторија,
ПКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 2342 Београд

- у месту службовања **Београд**
19. Радник за спремање просторија,
ПКВ, 1 извршилац
 20. Виши истраживач, С2С, 1 изврши-
лац
 21. Виши истраживач, С2С, 1 изврши-
лац

– у месту службовања **Никинци**

22. Механичар за артиљеријско наору-
жање, ВКВ, 1 извршилац
23. Виши истраживач, С2С, 1 изврши-
лац
24. Виши технички сарадник-мерач бр-
зине, ССС, 1 извршилац
25. Заваривач-машинбравар, КВ, 1 из-
вршилац
26. Вођа смене чуварске службе, ССС,
2 извршиоца

У Војној пошти 2237 Београд

27. Виши криптолог, доктор наука, 2
извршиоца
28. Криптолог, ВСС, 8 извршилаца
29. Виши криптосарадник, ВШС, 1 из-
вршилац

У Војној пошти 5076 Београд

30. Радник за спремање просторија,
ПКВ, 20 извршилаца

У Војној пошти 2287 Београд

31. Руковалац пољопривредних маши-
на-чувар, КВ, 1 извршилац
32. Конобар, ВКВ, 3 извршиоца

У Војној пошти 2289 Београд

33. Набављач-возач, ССС, 1 изврши-
лац
34. Руковалац машина за прање и пе-
глање, КВ, 5 извршилаца
35. Возач, ВКВ, 3 извршиоца
36. Возач, КВ, 1 извршилац

У Војној пошти 1097 Ниш

37. Радник за спремање просторија,
ПКВ, 1 извршилац

**У Војној пошти 1408 Бачка Топо-
ла**

38. Инсталатер водовода и канализа-
ције, КВ, 1 извршилац
39. Зидар, КВ, 1 извршилац

**У Војној пошти 1415 Сремска
Митровица**

40. Електромеханичар за електричне
уређаје у САУ, ВКВ, 1 извршилац
41. Зидар, КВ, 1 извршилац
42. Инсталатер водовода и канализа-
ције, КВ, 1 извршилац
43. Руковалац парних котлова са АТК,
КВ, 1 извршилац

У Војној пошти 4100 Нови Сад

44. Инсталатер водовода и канализа-
ције, КВ, 1 извршилац
45. Електроинсталатер, КВ, 1 изврши-
лац
46. Руковалац парних котлова са АТК,
КВ, 1 извршилац
47. Монтер централног грејања-завар-
ивач, ВКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 3705 Рашка

48. Фармацеутски техничар, ССС, 1
извршилац
49. Погонски електричар, ВКВ, 1 извр-
шилац

У Војној пошти 3709 Ваљево

50. Самостални референт за књиго-
водство-благајник, ССС, 1 изврши-
лац

У Војној пошти 4652 Краљево

51. Погонски електричар, ВКВ, 1 извр-
шилац
52. Монтер централног грејања-завар-
ивач, ВКВ, 1 извршилац, место
службовања Крагујевац
53. Возач, КВ, 1 извршилац

У Војној пошти 4986 Бујановац

54. Механичар за возила точкаше-во-
зач, ВКВ, 1 извршилац
55. Електромеханичар за изворе струје
и електричне агрегате, ВКВ, 1 из-
вршилац
56. Руковалац парних котлова са АТК,
КВ, 1 извршилац
57. Монтер централног грејања-завар-
ивач, ВКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 5006 Врање

58. Механичар за хидраулику и пнеу-
матику, КВ, 1 извршилац
59. Механичар за возила гусеничаре,
КВ, 1 извршилац
60. Механичар за пумпе високог при-
тиска, ВКВ, 1 извршилац
61. Механичар за возила точкаше, КВ,
1 извршилац
62. Механичар за електронска, АБХО и
инжињеријска средства, ВКВ, 1 из-
вршилац
63. Механичар за оптоелектронска
средства, ВКВ, 1 извршилац

64. Електроинсталатер, ВКВ, 1 извршилац
 65. Руковалац котлова са ручним ложењем-ложач, КВ, 1 извршилац
 66. Руковалац парних котлова са АТК, КВ, 1 извршилац
 67. Монтер централног грејања-заваривач, ВКВ, 1 извршилац
 68. Зидар-фасадер, КВ, 1 извршилац
 69. Металостругар, КВ, 1 извршилац

У Војној пошти 5007 Бујановац

70. Механичар за инжињеријске машине и прикључне уређаје, ВКВ, 1 извршилац
 71. Возач вучног воза, ВКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 8486 Панчево

72. Механичар за возила точкаше-возач, ВКВ, 1 извршилац
 73. Електромеханичар за изворе струје и електричне агрегате, ВКВ, 1 извршилац
 74. Руковалац парних котлова са АТК, ВКВ, 3 извршиоца

У Војној пошти 2827 Нови Сад

75. Механичар за ронилачку опрему, ВКВ, 1 извршилац
 76. Бродски електромеханичар-возач, ВКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 4219 Шабац

77. Самостални референт за књиговодство-благајник, ССС, 1 извршилац
 78. Механичар за инжињеријске машине и прикључне уређаје, ВКВ, 1 извршилац
 79. Управник сервиса термоенергетике-руковалац парних котлова са АТК, ВКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 1947 Нови Сад

80. Механичар за возила гусеничаре, ВКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 1094 Београд

81. Референт за физичко васпитање, ВСС, 1 извршилац
 82. Референт за финансије-контролор, ВСС, 1 извршилац

У Војној пошти 2895 Лађевци

83. Механичар за инжињеријске машине-возач, ВКВ, 1 извршилац
 84. Авио-механичар за компресоре, ВКВ, 1 извршилац
 85. Авио-заваривач, ВКВ, 1 извршилац
 86. Руковалац парних котлова са АТК, ВКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 5010 Зуце

87. Електромеханичар за возила точкаше, ВКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 5011 Јаково

88. Возач, ВКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 1575 Ниш

89. Механичар за радарско-рачунарска средства-возач, ВКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 3947 Нови Сад

90. Електромеханичар за возила точкаше-возач, ВКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 3262 Крагујевац

91. Механичар за возила гусеничаре-возач, ВКВ, 1 извршилац
 92. Електромеханичар за возила точкаше-возач, ВКВ, 1 извршилац
 93. Фармацеутски техничар, ССС, 1 извршилац

У Војној пошти 4310 Панчево

94. Електромеханичар за возила гусеничаре, ВКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 5002 Београд

95. Возач, ВКВ, 1 извршилац

У Војној пошти 1423 Сомбор

96. Механичар за возила точкаше, КВ, 1 извршилац
 97. Руковалац водоцрпних постројења, КВ, 1 извршилац

У Војној пошти 1442 Панчево

98. Возач аутобуса, КВ, 1 извршилац

У Војној пошти 5004 Јаково

99. Руковалац парних котлова са механизованим ложењем, ВКВ, 2 извршиоца

У Војној пошти 9845 Ваљево

100. Механичар за возила точкаше-возач, КВ, 1 извршилац

У Војној пошти 4445 Лесковац

101. Руковалац парних котлова са АТК-монтер централног грејања, ВКВ, 1 извршилац.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да су здравствено способни за службу у Војсци Србије,
- да имају прописано образовање,
- да кандидати нису осуђивани и да се против њих не води кривични поступак,
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа и
- да су одслужили војни рок са оружјем (за кандидате мушког пола).

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

Редни број 1: завршен електро-технички факултет (смер електроника), познавање енглеског језика на нивоу другог степена, познавање објективно-оријентационог програмирања;

Редни број 2: КВ радник термоенергетске струке, положен стручни испит за руковање са парним котловима са АТК;

Редни број 3: завршена ВСС информатичког, телекомуникационог или електронског смера, познавање енглеског језика на нивоу другог степена, познавање објективно-оријентационог програмирања и рачунарских мреже;

Редни број 4: ВКВ радник са уверењем о оспособљености за заваривача;

Редни број 5: ВКВ радник машинске или металске струке;

Редни број 6: ВКВ радник електро струке (слаба струја);

Редни број 7: ВКВ радник електро струке (слаба струја);

Редни број 8: ВКВ радник машинске или металске струке;

Редни број 9: КВ радник машинске или металске струке;

Редни број 10: ВКВ радник електро струке (слаба струја);

Редни број 11: ВКВ радник електро струке (слаба струја);

Редни број 12: КВ радник електро струке (јака струја);

Редни број 13: КВ радник грађевинске струке;

Редни број 14: КВ радник дрво-прерађивачке струке;

Редни број 15: КВ фризер (пожељно мушки);

Редни број 16: завршен факултет заштите на раду;

Редни број 17: КВ радник саобраћајне струке, возачка дозвола Б и Ц категорије;

Редни број 18: завршена основна школа;

Редни број 19: завршена основна школа;

Редни број 20: дипломирани инжењер машинства (смер војно машинство); познавање рада на рачунару (MS OFFICE i Internet Explorer), познавање енглеског језика на нивоу 2. степена, склоност за тимски и научно-истраживачки рад;

Редни број 21: дипломирани инжењер електротехнике (предност смер

телекомуникације или микроталасна техника), познавање рада на рачунару (MS OFFICE i Internet Explorer), предност познавање једног од програмских језика за аутоматизацију мерења, енглеског језика на нивоу 2. степена, склоност за тимски и научно-истраживачки рад;

Редни број 22: ВКВ радник машинске струке;

Редни број 23: дипломирани инжењер електротехнике (предност смер рачунарска техника), познавање рада на рачунару (MS OFFICE i Internet Explorer), познавање енглеског језика на нивоу 2. степена, склоност за тимски и научно-истраживачки рад;

Редни број 24: завршена средња електротехничка школа (предност слаба струја);

Редни број 25: КВ радник металске струке са уверењем о оспособљености за заваривача, радно искуство 1 година;

Редни број 26: завршена средња школа у четворогодишњем трајању;

Редни број 27: завршене студије 3. степена (доктор наука) – математичке науке, рачунарске науке или електротехника, објављени научни и стручни радови, млађи од 45 година познавање енглеског језика на нивоу 2. степена, предност при избору имаће кандидати који су израдили докторску дисертацију из области криптологије или заштите информација и информационих система;

Редни број 28: завршене студије 2. степена (5 кандидата математичке или рачунарске науке, 2 кандидата електротехничко и рачунарско инжењерство - област телекомуникација и информационих технологија, 1 кандидат рачунарске науке - област рачунари и информатика), просек оцена са студија изнад 8,00, млађи од 35 година, познавање енглеског језика, предност при избору имаће кандидати који су израдили завршни рад из области криптологије или заштите информација и информационих система;

Редни број 29: завршене основне академске студије – електротехника (област електротехнике или телекомуникација и информационих технологија), млађи од 35 година;

Редни број 30: завршена основна школа;

Редни број 31: КВ радник пољопривредне или шумарске струке, мушки пол, возачка дозвола Б и Ц категорије

Редни број 32: ВКВ радник угостиољске струке (конобар)

Редни број 33: завршена средња школа у четворогодишњем трајању, возачка дозвола Б и Ц категорије;

Редни број 34: КВ радник свих струка;

Редни број 35: ВКВ радник саобраћајне струке, возачка дозвола Б и Ц категорије;

Редни број 36: КВ радник саобраћајне струке, возачка дозвола Б и Ц категорије;

Редни број 37: завршена основна школа;

Редни број 38: КВ радник машинске или металске струке;

Редни број 39: КВ радник грађевинске струке;

Редни број 40: ВКВ радник електро струке;

Редни број 41: КВ радник грађевинске струке;

Редни број 42: КВ радник машинске или металске струке;

Редни број 43: КВ радник термоенергетске или друге струке, положен стручни испит за руковање са парним котловима са АТК;

Редни број 44: КВ радник машинске или металске струке;

Редни број 45: КВ радник електро струке;

Редни број 46: КВ радник термоенергетске или друге струке, положен стручни испит за руковање са парним котловима са АТК;

Редни број 47: ВКВ радник машинске, металске или друге струке са уверењем о оспособљености за заваривача;

Редни број 48: завршена средња медицинска школа - смер фармацевтски техничар

Редни број 49: ВКВ радник електро струке;

Редни број 50: завршена средња економска школа, познавање рада на рачунару;

Редни број 51: ВКВ радник електро струке;

Редни број 52: ВКВ радник машинске, металске или друге струке са уверењем о оспособљености за заваривача;

Редни број 53: КВ радник саобраћајне струке, возачка дозвола Б и Ц категорије;

Редни број 54: ВКВ радник машинске струке, возачка дозвола Б, Ц и Е категорије;

Редни број 55: ВКВ радник електро струке (јака струја);

Редни број 56: КВ радник термоенергетске или друге струке, положен стручни испит за руковање са парним котловима са АТК;

Редни број 57: ВКВ радник машинске, металске или друге струке са уверењем о оспособљености за заваривача;

Редни број 58: КВ радник машинске струке – смер хидраулика;

Редни број 59: КВ радник машинске струке;

Редни број 60: ВКВ радник машинске струке – смер хидраулика;

Редни број 61: КВ радник машинске струке;

Редни број 62: ВКВ електромеханичар;

Редни број 63: ВКВ електромеханичар – специјалиста за оптоелектронска средства;

Редни број 64: ВКВ радник електро струке (јака струја);

Редни број 65: КВ радник термоенергетске или друге струке, положен стручни испит за руковање са парним котловима са АТК;

Редни број 66: КВ радник термоенергетске или друге струке, положен стручни испит за руковање са парним котловима са АТК;

Редни број 67: ВКВ радник машинске, металске или друге струке са уверењем о оспособљености за заваривача;

Редни број 68: КВ радник грађевинске струке;

Редни број 69: КВ радник машинске или металске струке;

Редни број 70: ВКВ радник машинске струке;

Редни број 71: ВКВ радник саобраћајне струке, возачка дозвола Б, Ц и Е категорије;

Редни број 72: ВКВ радник машинске струке, возачка дозвола Б, Ц и Е категорије;

Редни број 73: ВКВ радник електро струке (јака струја);

Редни број 74: ВКВ радник термоенергетске или друге струке, положен

стручни испит за руковање са парним котловима са АТК;

Редни број 75: ВКВ радник машинске струке;

Редни број 76: ВКВ радник електро струке, возачка дозвола Б, Ц и Е категорије;

Редни број 77: завршена средња економска школа, познавање рада на рачунару;

Редни број 78: ВКВ радник машинске струке;

Редни број 79: ВКВ радник термоенергетске или друге струке, положен стручни испит за руковање са парним котловима са АТК;

Редни број 80: ВКВ радник машинске струке;

Редни број 81: завршен факултет физичке културе;

Редни број 82: завршен економски факултет;

Редни број 83: ВКВ радник машинске струке, возачка дозвола Б, Ц и Е категорије;

Редни број 84: ВКВ радник металске струке;

Редни број 85: ВКВ варилац, поседовање уверења о оспособљености за електролучно, гасно и варење у зони заштићених гасова;

Редни број 86: ВКВ радник термоенергетске или друге струке, положен стручни испит за руковање са парним котловима са АТК;

Редни број 87: ВКВ радник електро струке;

Редни број 88: ВКВ радник саобраћајне струке, возачка дозвола Д категорије;

Редни број 89: ВКВ радник машинске струке, возачка дозвола Б и Ц категорије;

Редни број 90: ВКВ радник електро струке, возачка дозвола Б и Ц категорије;

Редни број 91: ВКВ радник машинске струке, возачка дозвола Б и Ц категорије;

Редни број 92: ВКВ радник електро струке, возачка дозвола Б и Ц категорије;

Редни број 93: завршена средња медицинска школа - смер фармацевтски техничар

Редни број 94: ВКВ радник електро струке;

Редни број 95: ВКВ радник саобраћајне струке, возачка дозвола Б, Ц и Е категорије;

Редни број 96: ВКВ радник машинске струке;

Редни број 97: ВКВ радник машинске струке;

Редни број 98: ВКВ радник саобраћајне струке, возачка дозвола Д категорије;

Редни број 99: ВКВ радник термоенергетске или друге струке, положен стручни испит за руковање са парним котловима са АТК;

Редни број 100: ВКВ радник машинске струке, возачка дозвола Б и Ц категорије;

Редни број 101: ВКВ радник термоенергетске или друге струке, положен стручни испит за руковање са парним котловима са АТК.

Кандидати пријаве подносе војној пошти према радном месту за које конкуришу, поштом препоручено или предају лично у деловодству. Уз пријаву прилажу:

- CV или аутобиографију,
- извод из матичне књиге рођених,
- уверење о држављанству,
- оверену фотокопију дипломе о стеченој школској спреми,
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван,
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак,
- фотокопију радне књижице и
- потврду војног одсека да је одслужио војни рок са оружјем (за кандидате мушког пола).

Кандидати који су раније били запослени у државним органима достављају и потврду органа у којем су били запослени, у којој ће бити наведен разлог престанка радног односа.

Документи који се прилажу уз пријаву, са изузетком извода из матичне књиге рођених уколико је на новом обрасцу, не могу бити старији од 6 (шест) месеци.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос, доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

Кандидат подноси једну пријаву, у којој обавезно наглашава за које радно место, односно која радна места, конкурише. Уколико кандидат конку-

рише за више радних места у различитим војним поштама, војна пошта којој је пријава достављена копираће и оверити потребна документа, и службеним путем их доставити војним поштама према радним местима наведеним у пријави.

Војне поште ће, по прикупљању свих пријава за радна места у свом саставу, исте доставити конкурсним комисијама, које ће бити формиране на нивоу организацијске јединице Генералштаба Војске Србије, односно оперативног састава коме војна пошта припада.

У току изборног поступка, конкурсне комисије ће са кандидатима који испуњавају опште и посебне услове конкурса обавити проверу оспособљености, знања и вештина. О месту, дану и времену провере кандидати ће бити благовремено обавештени.

За кандидате који задовоље критеријуме за проверу оспособљености, знања и вештина, уз њихов писани пристанак, биће извршена безбедносна провера.

Предност приликом избора под једнаким условима имаће:

- супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије (погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе),
- супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања,
- кандидат који уз одговарајући степен стручне спреме има и положен државни (односно стручни) испит и
- кандидат са дужим радним стажом у струци.

Сва лица која буду примљена на службу подлежу пробном раду у трајању од шест месеци. Пробни рад прати непосредно претпостављени руководиолац, који после окончања пробног рада руководиоцу даје писмено мишљење о томе да ли је лице задовољило на пробном раду. Лицу које не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду због отказа.

Рок за подношење пријава за пријем на службу је 31. јануар 2011. године.

Неблаговремене, неразумљиве и непотпуне пријаве неће бити разматране. ■

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА НЕПОЗНАТЕ ВОДЕ

Стефанова - Курајица
Солин, 2006.

1.де Сф6 2.Лг5

Светска првакиња 2006. године Бугарка Антоанета Стефанова има титулу мушког велемајстора и њен је рејтинг у време док је играла ову партију био је 2489. Босанско-херцеговачки велемајстор Бојан Курајица је по том рачуну знатно јачи (2555).

Бели сервира мало ређи, но добар трећи потез, па је занимљиво шта ће се даље догађати. Отварање Тромповског.

2...Се4 3. Лф4 д5 4.е3 ц5 5.Лд3 цд4 6.Ле4 де4 7.ед4 е5 8.Ле5 Сц6 9.Сц3 Да5 10.Лф4 Ла3 11.Лц1 Лб4 12.д5 Се7 13.Лд2 0-0 14.Се2 Лф5 15.0-0 Тфд8 16.Сф4 Ср6

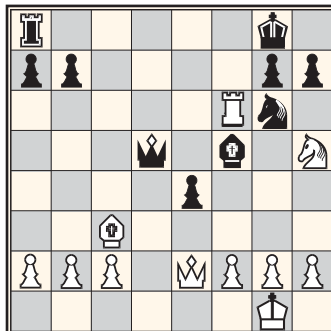
ЗАНИМЉИВОСТИ

„Он игра месечне, годишње и животне мечеве... Кад губи – све док не победи, кад добија – све док не изгуби... А кад изгуби – то је нови разлог за игру... Он нема правих разлога нити може да прекине.“

Душан РАДОВИЋ

Одиграно је низ оригиналних и атипичних потеза, који су рано довели до оштре и неизвесне позиције. Црни је очигледно ушао у „непознате воде“ и утрошио доста времена да некако исплива...

17.Сх5 Дц5 18.Де2 ф6 19.Тад1 Лц3 20.Лц3 Тд5 21.Тд5 Дд5

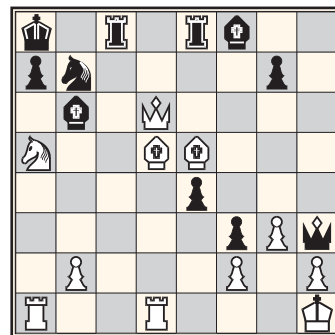
Бели: Кг1, Де2, Тф1, Лц3, Сх5, а2, б2, ц2, ф2, г2, х2
Црни: Кг8, Дд5, Та8, Лф5, Ср6, а7, б7, е4, ф6, г7, х7

Сада ће партија бити врло брзо одлучена.
22.Лф6 Дф7 23.Лг7 Сх4 24.Лц3 Сф3 25.гф3 Дх5 26.Дц4 Кф8 27.Дц5 Кф7 28.Дц7 Ке8 29.Де5 Кф7 30.Дг7 Ке8 31.Дг8

1:0

КОМБИНАЦИЈА

Ферарини – Морези, Италија 1972.

Бели: Кх1, Дд6, Та1, Тд1, Лд5, Ле5, Сб5, б2, ф2, г3, х2

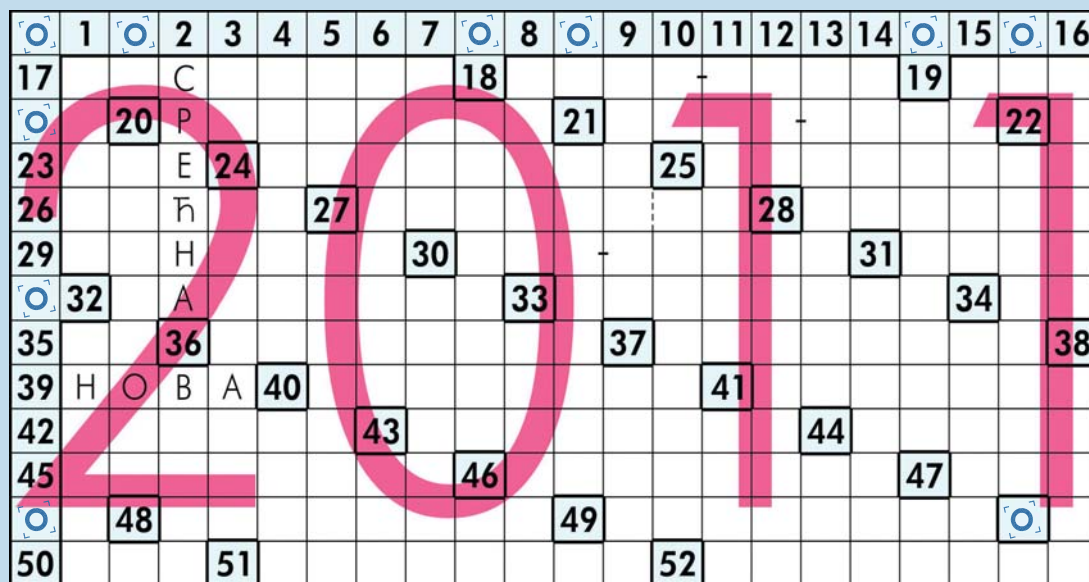
Црни: Ка8, Дх3, Тц8, Те8, Лб6, Сб7, а7, е4, ф3, г7

Бели на потезу.

1. Дб8!! Тб8 2. Та7! Ла7 3. Сц7 1:0

Припремио Раде Милосављевић, мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРРАВНО: гвожђаре, конклава, БЛО, и, тренутни, Абисинка, м, јок, речни рак, рукавина, опака, насипати, Аријан, муганги, кланичар, Раба, шилкасто, таманити, Ал, ет, лекарски, аријанац, Пежо, статичар, меланит, анакти, Титаника, алата, рибарски, институт, лиј, с, Алатинац, кишовито, ИИЦ, читатељи, Аренијус.

Припремио Жарко ЋОКИЋ

ВОДОРРАВНО:

17. Особина оног што је кисело, 18. Преносни радио-телефон, 19. Позади, 20. Функционални друштвени поремећаји који се јављају као последица (реакција) јаких душевних потреса или афеката 21. Материја из азијских морских алги, 23. Немачки физичар, Ернст, 24. Народна свечаност са маскарадом, 25. Женско име, 26. Мушко име, Мића одмила, 27. Бити у љубави с неким, 28. Црвенило коже (мед.), 29. Дични, поносити, 30. Веза језера Ири и реке Хадсон, 31. Име глумице Бањац, 32. Скуп људи, збор, 33. Помагаоци, асистенти, 34. Лична заменица, 35. Уједињено Краљевство (скр.), 36. Инсекти јаких вилица, 37. Безгласан (грч.), 40. Ироник, иронист, 41. Средство за убрзавање сушења, 42. Лек који садржи опијум, 43. Власник феудалног поседа, 44. Помоћна средства за ходање, 45. Направа за осветљавање, жаруља, 46. Инације, 47. Биљка из породице лепирњача, 48. Лек против жуљева (фарм.), 49. Припаднице пионирске организације, 50. Име глумца Нолтија, 51. Чинити киселим, 52. Истиснути течност цедећи.

УСПРАВНО:

1. Алатка за копање земље, 3. Два иста самогласника, 4. Бренд спортске и модне одеће, 5. Шупља мера за тежину, 6. Лешинар, 7. Тинин имењак, 8. Америчка глумица, Сигурни, 9. Врста памучне тканине, 10. Иницијали фудбалског тренера Голца, 11. Даровитост, обдареност, 12. Дубровачко старо женско име, 13. Помоћници пароха, 14. Име композитора Стравинског, 15. Река у Шпанији, 16. Козачки заповедник, 18. Велики знаменити људи, 19. Продукт асимилације, 20. Место за приказивање филмова, кино (мн.), 21. Нетипичан, 22. Женско име, 24. Становник Космаја, 25. Стављати самар на магарца, 27. Украсити, искитити, 28. Име италијанске глумице Бели, 30. Фабрике азотног ђубрива, 31. Врста панталона за чизме, 32. Профитан, добитан, 33. Италијанска лука на Јадрану, 34. Дипломатски представници, 36. Шраф, 37. Арабљани, 38. Способни, кадри, 40. Име холивудског глумца Болвина, 41. Река у Монголији (палиндром од НОНО), 43. Снижен тон „ц“, 44. Врста тканине, 46. Символ илинијума, 47. Иницијали глумице Денев.

MIROSLAV
DRAGANJAC

УВОД У
ЕСТЕТИКУ У
СТОМАТОЛОШКОЈ
ПРОТЕТИЦИ

Мирослав Драгањац

УВОД У
ЕСТЕТИКУ У
СТОМАТОЛОШКОЈ
ПРОТЕТИЦИ

Лепо је видети складно обучену и дотерану особу. Неретко, први сусрет, осмех, формира мишљење о једној особи. Стога је добро прочитати и овакву књигу јер су су ту изложене неке препоруке за решење естетских проблема у стоматолошкој протетици.

Естетика лица је веома важна за ортодонтe, а треба сагледати и пацијентове захтеве.

У књизи су дата општа правила естетике, појам лепог као субјективни доживљај и као естетска категорија, естетско наслеђе, дијагноза и план терапије, покрети усана, изговор гласова, анализа зуба, боја...

НАРУЏБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, тел./факс 011/3241-009
Жиро-рачун: 840 - 49849 - 58

Овим наручујем _____ примерака књиге

**„ УВОД У ЕСТЕТИКУ У СТОМАТОЛОШКОЈ
ПРОТЕТИЦИ“**

Мирослава Драгањаца
од 540.00 динара

Наруџбеницу и доказ о уплати послати на наведену адресу
МЦ „Одбрана“.

Купац _____

(име, очево име и презиме)

Улица и број _____

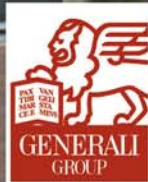
Телефон _____

Место и број поште _____

Датум _____

Za sve vrste osiguranja.

DELTA GENERALI
Osiguranje

Delta Generali Osiguranje je članica Generali grupe, jednog od vodećih aktera u svetskoj osiguravajućoj i finansijskoj industriji. Nakon 179 godina postojanja, Generali grupa danas posluje u 68 zemalja sveta, na 5 kontinentata.

U Srbiji danas posluje kao Delta Generali Osiguranje i pružamo sve vrste osiguranja: od složenih osiguranja industrije, do jednostavnih porodičnih polisa. Veliko iskustvo i tradicija Generali grupe, ujedinjeni sa snagom i lokalnim iskustvom domaćeg partnera, garancija su kvaliteta usluga koje pruža Delta Generali Osiguranje.

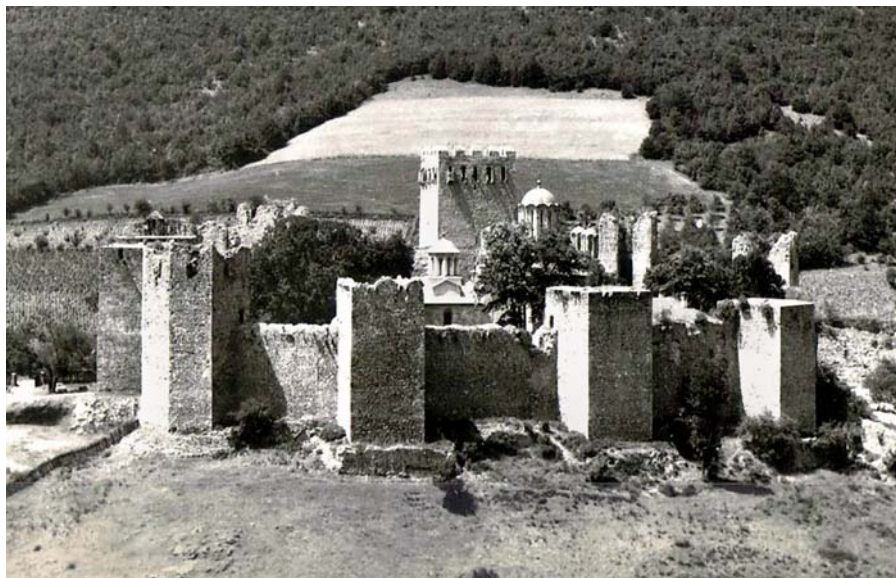
Kontakt centar 0800 222 555, www.deltagenerali.rs

Заштићено трајање

Градови царева, деспота и вина, настали у средњовековној Србији, повезују нас с временом у коме се живело другачије него данас, временом замкова и витештва, када се о другим народима и различитим културама сазнавало из прича ретких светских путника, одевених углавном у свештеничке мантије или ратничке одоре. Окружени тим старим зидинама, стварно или тек виртуелно, помоћу Интернета, те приче можемо и данас да чујемо, захваљујући тежњи планетарне међународне организације и њеним напорима да од уништења сачува споменике светске баштине.

СПОМЕЊ ОД ИЗУЗ

Међу кандидатѐ за листу светске баштине под окриљем Унеска ушло је још пет споменика српске културе. То су град Бач са околином, манастир Манасија, Рајачке пивнице, Смедеревска тврђава и Царичин град.

НИЦИ ЕТНОГ ЗНАЧАЈА

Специјализована Организација Уједињених нација за просвету, науку и културу, Унеско, основана је 4. новембра 1946. у Лондону, с циљем да допринесе бољем унапређивању сарадње међу народима, развојем просвете, науке и културе, али и учвршћивању општег поштовања правде, закона, права човека и основних слобода за све народе, без обзира на расу, пол, језик или религију. Током свог вишедеценијског рада, та организација подстицала је узајамно упознавање и разумевање међу народима, помагала просвећивање и ширење културе, радила на ширењу знања и старала

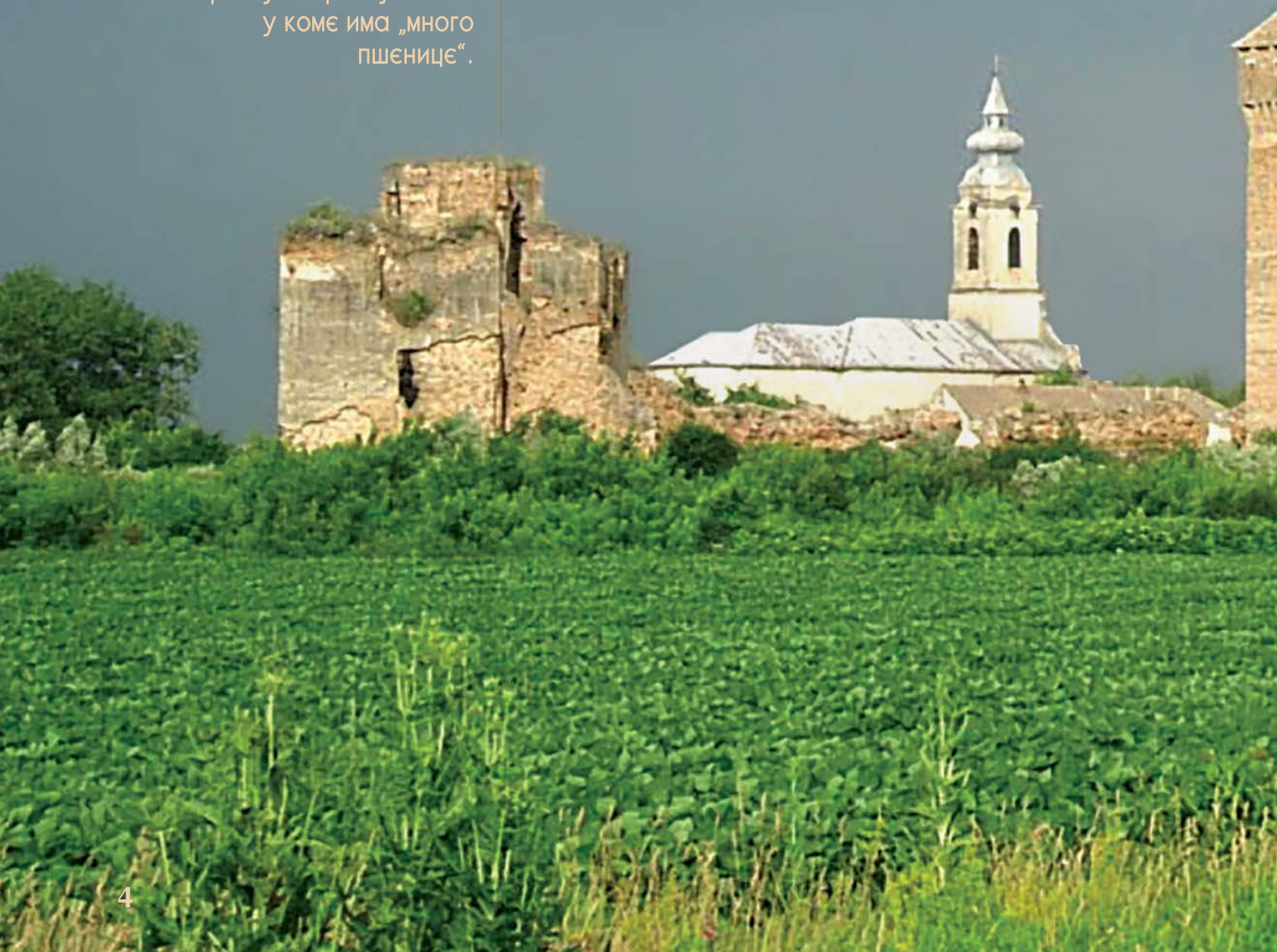
се о чувању општег културног наслеђа. Она то чини и данас.

Од 2003. године Србија је постала део програма Савета Европе за рехабилитацију архитектонског и археолошког наслеђа југоисточне Европе. Према одлуци Секретаријата Савета, донетој у Бразилији, међу кандидате за листу светске баштине под окриљем Унеска ушло је још пет споменика српске културе од изузетног значаја. То су град Бач са околином, манастир Манасија, Рајачке пивнице, Смедеревска тврђава и Царичин град (Јустинијана прима). ■

Град Бач

Први сигуран писани помен Бача потиче из 1094. када је приликом оснивања загребачке бискупије поменути и бачки надбискуп Фабијан, а арапски географ Идриси у својој Географији (1154) помиње га као „важан град у Угарској земљи“ у коме има „много пшенице“.

Град Бач, по коме је добила име цела регија (Бачка), налази се на левој обали Дунава, највећег пловног коридора у Европи, удаљен 62 километра од Новог Сада, а 140 од Београда. Његова историја почиње још у бронзано доба. У Будимпешти се и данас чува мач из тог периода, пронађен у околини, а први трагови у писаним изворима враћају причу на византијског цара Јустинијана Првог (527–565), родом, вероватно, из једног села близу Ниша, који га помиње у свом писму из 535. године.

Тај моћни византијски цар, који је неограничено владао земљом и црквом, успео је да уништи државе Вандала у Африци (534) и Острогота у Италији (555). На Балкану је водио одбрамбене ратове против Персијанаца и Словена који су притискивали границе Византије на Сави и Дунаву. Зидео је многе дворце и цркве (Аја Софија у Цариграду, Сан Витале у Равени).

Све до 873. Бач је био аварско утврђење, а за време владавине угарске краљевске породице Арпадовића, постао је краљевски град и седиште бискупије.

Тврђава

Нови траг, иако индиректан, потиче после 869. када је Методије, један од двојице проповедника хришћанства међу Западним Словенима и твораца словенског писма, постао епископ Доње Паноније (односно Срема) са седиштем у Сремској Митровици, чија се „парохија“ протезала све до Велике Моравске. Као предан мисионар, покрштавао је Словене у Бачкој и Бачу, насталом као аварско-словенско насеље (873). Скоро сви световни и црквени истраживачи истичу да се то догађало пре доласка Мађара у Бачку (896. године).

Први сигуран писани помен Бача потиче из 1094. када је приликом оснивања загребачке бискупије поменут и бачки надбискуп Фабијан, а арапски географ Идриси у својој Географији (1154) помиње га као „важан град у Угарској земљи“ у коме има „много пшенице“. Деценију касније, током ратова између Византије и Угарске (1164), цар Манојло Комнен продро је у Бач, где је „лепо примљен од тамошњег бискупа Срема“, који је имао доста грчких (православних) свештеника.

Једна од седам већих дунавских тврђава, које су укључене у савремени међународни пројект „Пут културе – тврђаве на Дунаву“, тврђава у Бачу, без сумње, најбоље је очувани средњовековни

комплекс свог времена у Панонији. Подигао ју је уз истоимено насеље, са западне стране, угарски краљ Карло Први Роберт (1301–1342) током четири последње године своје владавине. Спада у тзв. „водене градове“, јер је са свих страна била опасана реком, а прилазило јој се покретним мостовима.

У архитектонском смислу, тврђава има петоугаону основу на чијим се угловима налазе истурене куле, а у унутрашњости се налази још једна, највиша, централна (донжон, бранич) кула. Она је служила као важан део одбрамбеног система тврђаве и као осматрачница. За време династије Арпадовића, Бач је био црквено седиште и краљевски град у који су долазили племићи и владари на договоре, зборове, скупштине. Тада се први пут у писаним изворима помиње моћна тврђава која ће касније претрпети неколико рушења и обнављања, чији су остаци данас велики изазов за научнике и туристе.

Бач као Беч

Почетком 14. века променила се династија у Угарској, па је на власт дошао Карло Први Роберт из породице Анжујаца, који је у периоду између 1338. и 1342. подигао град тврђаву на мањем острву насталом од реке Мостонге. Тврђава је имала четвороугаону кулу са шест спратова. Данас је то најстарија средњовековна тврђава у Војводини, чији је непосредни градител био Петар Варади. Град је имао осам кула, ходнике, боравишта за стражу, бунар, одаје управника, шталу и друге просторије.

Као и на многим другим сличним местима, испод града се развијало цивилно насеље, подграђе, где се улазило кроз капију „Шиљак“. Град је био опасан у широком луку рововима испуњеним водом. Према записима, имао је више становника него Сомбор, Суботица, Апатин и Бечеј заједно, па се говорило: „Бач је био велик као Беч“. Оба назива вуку корен из исте речи која означава утврђење. Тако уређена тврђава, страдала је после пожара и разарања почетком 18. века за време борби с Ракоцијевим побуњеницима.

Недалеко од бачке тврђаве налази се фрањевачки самостан изграђен још у 12. веку. Најпре се помиње као утврђење, а нешто касније као манастир темплара (католички монашки ред) у Бачу, који је тек у првој половини 13. века попримио свој данашњи делимично сачувани изглед.

Укидањем темплара, манастир је прешао у руке фрањеваца (1301). Самостан је грађен у каснороманичком и раноготичком стилу. У својим чувеним походима Турци су га делимично порушили и претворили у џамију. У самостану се чува италиокритска икона сликара Диме рађена 1687. и једна од најстаријих библиотека у земљи, са књигама из 15. века. У 17. веку при самостану су биле организоване студије на којима су се изучавала дела Аристотела и Платона.

У ратовима који су вођени до 18. века, самостан је неколико пута рушен и паљен, дограђиван и обнављан, па отуда и очигледно шаренило самостанских зграда. Видљиви су трагови романике и каснијих готских преправки и барокног дограђивања. Најстарији су и стилски најзанимљивији – пространа романска апсида (светилиште), остаци готских фресака (15. век) и масивни самостански звоник на основама из 12. века.

Како је већ поменуто, током 14. века забележени су бројни турски упади, па су многи походи на Турке кретали из Бача. У време чувене Мохачке битке (1526) и Бач је дао своју коњицу. Но, продор Турака тада није заустављен. После Мохачке битке Турци су опустошили Бач, након чега је он постао кадилук Сегединског санџака и седиште Бачке нахије која је бројала 70 села. О томе сведоче остаци турског купатила (амама) из 1529. године. Иначе, турско купатило у Бачу једно је од најбоље очуваних споменика источњачке културе на овим просторима. Још су видљиви остаци керамичких це-

ви за довод топле и хладне воде. По уласку Турака у Бач, Фрањевачки самостан претворен је у џамију, о чему сведоче остаци михраба (олтара), посуде за воду и неки други детаљи.

Прва апотека и болница у Војводини

У центру Бача, у кући породице Гебауер, отворена је прва апотека у Војводини (19. век). За време крсташких ратова у оквиру данашњег самостана била је установљена болница, за коју се сматра да је била прва у овом делу Европе. У манастиру Бођани, извесни трговац Богдан, који је излечио очи на оближњем извору, из захвалности је саградио богомољу на месту исцељења (1478). Манастир су касније разорили Турци, а калуђери поново саградили. До темеља је спаљен за време Ракоцијеве буне. Садашњу цркву је у 17. веку подигао богати Михајло Темишварлија из Сегедина, а у њој се чувају бројни предмети донети из манастира Манасије.

Велики конак и црква у Бођанима саграђени су у барокном стилу, а живопис је сликао познати зоограф тог доба Кристофор Жефаровић. У конаку је уређен музеј са многим старинским гравирима, уљаним сликама, црквеним посудама, штампарском пресом. У близини манастира, код села Вајска, откривена је неолитска некропола са налазима керамике и некропола из времена сеобе народа са зиданим гробницама. Манастир Бођани и манастир Ковиљ су једина два православна манастира на простору Бачке. ■

Манастир Мана

Духовни и културни центар Срба у време отоманске власти, обилује раскошним фрескама и живописима Моравске и Рашке школе

Пре пуних шест векова, деспот Стефан Лазаревић (1377–1427), настављајући традиције немањихких владара, подигао је неколико манастира, од којих је Манасија на Ресави, код Деспотовца, постала центар културних догађања ондашње Србије. У манастир је свесрдно примао калуђере, учене људе и уметнике, који су са разних страна стизали и тражили уточиште у његовој земљи.

Манасија (Ресава) је, без сумње, један од најзначајнијих споменика српске средњовековне културе и припада тзв. „Моравској школи“. Градња манастира, са црквом посвећеној Светој тројици,

отпочела је 1407. и трајала до 1418. године. У архитектонском смислу, манастирски комплекс састоји се из неколико целина. Са масивних зидова огромне тврђаве диже се једанаест кула, међу којима се висином, са северне стране, истиче Деспотова кула. Главни улаз је на западном делу и осигуран је двома кулама.

Раскошне фреске

Црква је смештена у средини манастирског дворишта. Огромних димензија, сродна је неким репрезента-

асија

тивним црквама „Моравске школе“. Она има основу правоугаоника са уписаним крстом у комбинацији са триконхосом. У наосу су четири слободна стуба који носе главну дванаестострану куполу (кубе), са једном великом и две мање апсиде с источне стране и са два конхама (избочинама) са бочних страна. У угловима цркве су четири мање осмоугаоне куполе. Са западне стране је припрата, тешко оштећена у експлозији у 18. веку. Срећом, очуван је под у мозаику, рађен од крупног разнобојног камена. Данашња припрата је већим делом дозидана.

Као петокуполна грађевина, Манасија је најсличнија Раваници, задужбини кнеза Лазара. Зидана је наизменичним ређањем камених тесаника везаних дебелим спојницама малтера без опеке, са аркадним (лучним) украсима. По томе Манасија подсећа на споменике „Рашке школе“. Фасаде су јој „оживљене“ пиластрима, а певнице и апсиде (сводови) украшени прислоњеним облим стубићима. Храм има два низа прозора са полукружним луковима. Пре оштећења, ту су биле бифоре са готичким преломљеним луковима, богато украшене пластичном декора-

цијом. У припрати је добро очуван камени украсени под, јединствен примерак те врсте у Србији. Моћне зидине са једанаест кула, манастирска здања и архитектура цркве, са наглашеном вертикалом, дају цркви посебну елеганцију, па Манасија уз Високе Дечане дели епитет највећих грађевина те врсте у средњовековној Србији.

Посебну вредност Манасије чини њен живопис (сликарство), који по лепоти спада међу најлепша, највећа и најзначајнија остварења средњовековне Србије. Константин Филозоф помиње да је деспот Стефан позивао најбоље мај-

сторе када је украшавао храм. Фреске, остареле и оштећене, и даље узбуђују раскошном лепотом. Истина, већи део живописа је пропао, али оно што је остало сведочи да су га радили најталентованији мајстори епохе, највероватније доведени из Солуна. Током векова живопис у припрати је потпуно уништен, а у наосу у великој мери. Од првобитних 2.000 квадратних метара фреска, до данас је сачувано око 500.

Међу бројним фрескама посебно се истиче монументална ктиторска композиција на којој је приказан деспот Стефан, Успење Пресвете Богородице, Свети ратници, Парабола о заблуделом сину и друге. Свете фигуре ликова Јеванђеља, одевене су у складу са тадашњим временом. Ликови су индивидуализовани и као да представљају портрете савременика, живих су покрета, а сцене често пуне драматике. Зидно сликарство деспотових манастира надахњује тзв. „палеолошка ренесанса“ (назив по династији Палеолога). У целини, живопис Манасије, са својим фигурама „грациозних ставова и снених израза, поетично и нежно, изведено у хармонији плавог азура и злата, својим богатством материје делује као увећана минијатура, иако неке фигуре премашују висину од три метра...“, оцењује Војислав Ј. Ђурић. Неки историчари уметности сматрају да се само Теофан Грк и Андреј Рубљов, у исто време, могу мерити лепотом свог сликарства са живописом Манасије.

Ресавска школа

Значај Манасије огледа се и у чињеници да је била велики духовни и културни центар средњовековне Србије. Наиме, тек изграђени манастири Ресаве, па и Манасија, прихватили су групе монаха пребеглих са југа земље. Сем ње, Доња Ресава имала је и неколико мањих манастира, по игуману Филарету седам, који су имали сличну преписивачку делатност. Сматра се да је ктитор већине био деспот Стефан. За књиге из Ресаве и њене преписивачко-преводилачке школе говорило се да су „добре, поуздане, добро изведене, без грешака у речима, слогу и акценту, што чини да ресав-

ски преписи уживају велики углед“.

„Ресавска школа“, коју је у Манасији основао Константин Филозоф, Бугарин, обухватала је углавном преписивачко-преводилачку делатност. Константин се образовао у Трнову, а вероватно је повремено боравио у Цариграду и на Светој Гори. После пропасти Бугарске (1493) он је пребеглао у Србију, где је био нека врста професионалног учитеља и дипломате на двору деспота Стефана. Много је радио на реформи српског језика и правописа и превођењу списа са грчког језика. После смрти деспота Стефана, написао је своје главно дело Живот деспота Стефана Лазаревића (1433), које се сматра најбољом биографијом српских владара, а по подацима је најисцрпнији извор за проучавање живота Срба из тог времена.

Ктитор манастира Манасије, деспот Стефан, рођен је као шесто дете (1377), а први син кнеза Лазара и кнегиње Милице. Име Стефан било је титуларно име свих владара немањићке династије. У одлуци да се дечаку да то име крила се Лазарева амбиција да његов прворођени син постане владар свих српских земаља, трагично издељених после изненадне смрти цара Душана (1355). За време од 38 година владавине, Стефан је доживео многе промене. После трагичних дана у младости, када је косовском победнику морао да служи као вазал, пошло му је за руком да се ослободи од османске врховне власти и да придобије или уклони своје противнике и „прикупи“ области Лазаревића, Бранковића и Балшића. На тај начин проширио је Србију од Дунава до Бара.

О смрти ктитора Манасије, деспота Стефана, постоји више бележака. Највернијом се сматра она која каже да је умро изненада „од капи“ 19. јула 1427. у селу Главици (данас Стојник) код Младеновца. Константин Филозоф даје овој смрти и догађајима после ње, димензи-

је елементарне несреће: „Када је са коња био скинут, био је у граду (Београду) наједанпут такав гром изненада, страشان какав никада нисмо чули, од кога часа и тама би у целом том крају, тако да се мислило да је ноћ, која се у залазак сунца мало просветлила. А ово је било у подне.“.

У свести обичног човека, деспотова смрт доживљена је као смрт његове државе. Сахрањен је у својој задужбини – манастиру Манасији.

Најзнаменитији књижевни састав деспота Стефана је његова посланица Слово љубве, упућена брату Вуку и његовој властели, током трајања грађанског рата у Србији 1409. године. Та посланица је порука да љубав превазилази све друге људске врлине, па ће упркос рату који брат води против њега, он, српски деспот, свом брату и браћи властелинској, опростити. Он им поручује да неће водити рат против њих и да верује у братску љубав и блиско помирење.

Узбудљив текст Натписа на косовском стубу, у коме „проговара сам камен“, тј. мртви јунаци изгинули на Косову (1389), сматра се да је његово дело.

По многим оценама, Манасија је у време деспота Стефана превазилазила и сам Хиљандар. Њен се утицај ширио и ван граница средњовековне Србије. Због огромног значаја који је имала „Ресавска школа“ за развој нашег језика и писмености, Библиотека у Деспотовцу и Народна библиотека Србије раде на стварању и обогаћивању сталне изложбе из рукописа „Ресавске школе“ у просторима самог манастира. Као споменик културе од изузетног значаја, Манасија је с правом кандидат Србије за листу светске културне и природне баштине.

На културну мисију овог манастира данас подсећа и манифестација „Дани српског преображења“, која се одржава средином августа у Манасији и Деспотовцу. То је прилика да најпознатији уметници из домена књижевности, сликарства, позоришта и музике покажу посетиоцима своја остварења. Тих дана се у манастирској цркви обављају и венчања, уз присуство бројних гостију.■

Рајачке пивнице

Тајанствени камени град
вина обилује духом
винарства и мирисом
винове лозе,
најплеменитијег људског,
или божанског, нектара

Као у рају

Први записи о пивницама потичу из половине 19. века, када се помињу као „село без оцака“. Још се преноси казивање да је у том веку из Америке стигао паразит по имену филоксера, сићушна ваш која уништава винову лозу. Она напада и уништава корен винове лозе, па тако долази до сушења чокота и замирања целог винограда.

Када је 1870. у западној Европи та болест изазвала велику несташницу вина, дошло је до процвата виноградарства у Неготинској крајини где, због песковито-кршевите структуре тла, филоксера није могла да се прошири.

Формиране су као тесна групација 270 пивница. У центру се налази пространи трг из 1936. на коме већ дуго одолева прастаро дудово дрво, које сваке године, за Светог Трифуна, служи за црквене обреде и сечење славског колача. Према народном предању, то дрво је посадио добошар чувеног војводе и јунака Хајдук Вељка Петровића. Многи сматрају да Рајачке пивнице одавно заслужују да буду „град музеј“.

Иначе, током 18. века, пивнице су биле укопани подруми са каменим темељима, углавном саграђени од пружа и иловаче. Нешто касније правиле су се брвнаре, а тек у другој половини 19. века отпочело је зидање поменутих зграда од камена пешчара, погодног за лакшу обраду. Најстарија од тих пивница потиче из 1890. године, а највећи број изграђен је у прве три деценије 20. века. Данашњи облик, јединствен и препознатљив, са луковима и аркадама, розетама и орнаментима, добиле су заслугом чувеног прилепског мајстора Косте.

Село без оцака

Рајачке пивнице називају се и „селом без оцака“, јер се у њима боравило и борави само у време бербе грожђа и производње вина, али би му приличило и име „села са широм отвореним вратима“. Искусни винари диче се јединственим начином живота и врхунским квалитетом вина. Црно вино се пије од кад проври, до почетка пролећа. Онда се прелази на „ружицу“, која се пије до првих жега, када се прелази на бело, које се пије све док не стигне ново црно вино. Тако се затвара тај чудесни и занимљиви круг. Вино се обично претаче по лепом и сунчаном дану.

Према причању староседелаца, некада је ту било више од 300 пивница, али су многе зграде нестале у пожарима или пропале после Другог светског рата, када су их власници оставили у потрази за лагоднијим животом. И тако, велики број пивница је срушен, руиниран или се назире само темељи. Ипак, 57 винских подрума ради, а 19 је претворено у туристичке објекте и изложбене просторе.

Према казивању тамошњих туристичких радника, Рајац је са 1.670 становника, данас спао на свега 200 мештана. Док су виноградарци били бројнији, берба грожђа била је најрадоснији празник у селу. Дрвена каца се китила цвећем, стављала на запрежна кола и тако се одлазило у виноград. Комшије, рођаци и пријатељи брали су грожђе, а де-

Рајачке пивнице, или пивнице, како их мештани називају (израз потиче од глагола пијмо, пити), налазе се у непосредној околини Рајца, села на брежуљку поред Тимока. Сматрају се јединственом атракцијом, јер је у том каменом граду одувек „становало вино“. То место многи називају „Српски Свети Стефан“.

Први подаци о Рајцу потичу из 1540. године, али онда се није називао тако. Тада су постојала три насеља: Орашје, Рацково и Селиште. Према древним записима, током средњег века та села имала су свега по неколико кућа. Назив Рајац помиње се касније у неким турским књигама из 18. века. Мештани у шали кажу да је Рајац добио то име зато „што кад се попије мало више вина, чини се као да сте у рају“. Успут не заборављају да помену да вино позитивно утиче на интелигенцију, па је у винарским подручјима „увек више паметних људи“.

Тада је неготинско вино почело да се извози у Француску, Аустроугарску, Русију, Енглеску, Швајцарску и друге европске земље. Вино се одвозило бродовима који су пловили Дунавом. Крајина је крајем 19. века имала највећу површину под виноградима у целој Србији. Колико је тај крај био просперитетан, сведочи и податак да је Аустроугарска до 1911. у Неготину имала и свој конзулат, преко кога је трговала крајинским винима.

Због велике распрострањености виноградарства у тим крајевима, настали су посебни комплекси, намењени за производњу и чување вина, познати као пивнице. Те „наменске куће“ су зидане у стилу старе српске архитектуре, са крововима на четири воде, зидовима дебелим и до 80 сантиметара, подрумима укопаним у земљу до једног метра, са тремом или без њега, једном до две просторије у приземљу и једном на спрату, за боравак виноградаря у време бербе и током „неговања“ вина.

војке га босим ногама газиле. Рајац је имао посебан живот током бербе.

Метохијска лоза

Не зна се поуздано када је винова лоза донета у Тимочку крајину. Сматра се да је традиција гајења грожђа била популарна још у античко доба, када се ту налазио касноримски каструм римског цара Галерија (умро 311), посинка и зета Диоклецијановог (284–305), познат као локалитет Феликс Ромулијана (Гамзиград), кога је комисија Унеска јуна 2007. у новозеландском граду Крајстречу уврстила у листу светске културне баштине.

Судећи по досадашњим стручним истраживањима, грађење Ромулијане обухвата раздобље од римског цара Марка Аурелија Проба (276–282), рођеног у античком Сирмијум (Сремска Митровица), до поменутог византијског цара Јустинијана, који се залагао за обнављање моћне римске империје. Иначе, Римљани су били познати хедонисти и највероватније су уживали и у винима са наших простора.

Ипак, реалнија је претпоставка да су културу гајења винове лозе, какву данас познајемо, донели досељеници са Косова и Метохије. У селима Тимочке крајине, где су се настанили досељеници, гајила се винова лоза и градиле пивнице. Но, оне су с временом срушене, па су једино сачуване у Рајцу, Штубику и Рогљеву.

Нарочито је било популарно тимочко црно вино. Од белих сорти позната је „бела багринка“ као аутохтона и „црна тамјаника“. Упамћено је да се „црна тамјаника“ пила и на двору династија Карађорђевића и Обреновића. Вино се производило од грожђа које се вековима, на јединствен начин, гајило у Рајцу. Берба је почињала на Крстовдан (27. септембра), без обзира на то да ли је било зрело или није. Дабоме, то звучи врло чудно, јер се неке данашње сорте беру већ у августу и почетком септембра, пошто смо, с временом, уништили неке домаће, аутохтоне, врсте грожђа и прешли на француске.

Међу крајинским винима највећи реноме данас уживају црна вина добијена од „прокупца“, „црног бургундца“ и

„гамеа“, а од белих вина познати су „багринка“, „семијон“, „совињон“, „италијански ризлинг“ и „смедеревка“. Јединствен је остао само „рајачки геме“.

Многи обичаји рајачког краја у вези су са вином. Тако сваке године, на Богојављење, узима се вода из цркве и са њом прскају бурад и бачве да би се осветило ново вино. Обичај је да се за Светог Трифуна (14. фебруара) обавља симболично орезивање првог чокота. За пивнице и вино везано је и обележавањем славе Свете тројице и Спасовдана. Природно је да се слави радост, рођење, али овде се вином прославља и одлазак на вечни починак. Погребна поворка на путу до гробља мора да прође кроз пивнице. Пријатељи и рођаци иду са вином у врчевима, којим преливају тачкове возила које превози покојника, чиме одају последњу почаст преминулом. О Рајцу и пивницама сачуване су и многе загонетне и мистериозне приче непревазиђених влашких врачара.

Популарни путеви вина

Вински туризам је у свету веома популаран, па нема разлога да „путеви вина“ мимоилазе пивнице у Рајцу и Неготинској крајини. Оне су прави музеји на отвореном, који могу да послуже и као врло омиљене и атрактивне дегустационе и изложбене галерије. У току три претходне деценије у поменуте комплексе држава није много улагала. Тек пре две године отпочела је реконструкција једне пивнице у Рајцу, а мало је урађено и у Рогљеву. Потребно је обновити и Штубичке пивнице које су најближе Неготину. У току је реализација пројекта „Неготинске пивнице“ који је израдио Републички завод за заштиту споменика културе.

За туристе који походе ове крајеве, камени градови вина у Рајцу, Рогљеву и Штубику, под именом „Неготинске пивнице“, право су откриће. Ти комплекси винарских насеља, грађени ван свих токова урбанизације, јединствени су у свету. Те пивнице су, на неки начин, пионири у модернизацији винарске производње у Европи.

До данас је на Рајачким пивницама сачувано 160 објеката са око 190 пивница, у Рогљеву их је 140, а на Штубику тек тридесетак. Пивнице су прелиминарно уврштене у културна добра, која ће бити номинована за упис на Унескову листу светске културне баштине. ■

СМЕДЕРЕВСКА ТВРЂАВА

Наставши на десној обали Дунава, великој пловној реци, на додиру попречног дунавског и уздужног моравског пута, Смедерево се као насеље појавило рано. Први пут се помиње у 9. веку. Зна се да му је претходило римско насеље Ауреус Монс, које је повезивало Сингидунум (Београд) са Виминацијумом (Костолац) и да су туда, за време Римског царства, али и у каснијем добу, пролазили војни и трговачки каравани.

Гледано с историјског аспекта, значај Смедерева уско је повезан с померањем средишта средњовековне српске државе од југа према северу, па је оно, после Крушевца, постало престоница Деспотовине између 1430. и 1459. године. Османски султан Мурат Други (1421–1451) искористио је смрт деспота

Стефана Лазаревића (1427) и напао Србију, освојивши Ниш и Крушевац, док му се Голубац сам предао.

Турски султан, по уговору са новим деспотом Ђурађом Бранковићем (1427–1456) дозволио је да се на ушћу Језаве у Дунав подигне тврђава која ће „онемогућити улаз Мађара у долину Мораве“, мада је Ђурађ потајно веровао да ће она више послужити у борби против турског продирања на север.

ГЛАД ЗА КАМЕНОМ

Град на Дунаву, као јединствена равничарска тврђава у Европи, зидан је на веома погодном месту. Њен облик био је одређен тереном. У главама градитеља непрекидно је „лебдела слика узора“, Цариграда, најсавршенијег „тврдог града хришћанске васељене“.

Према свом узору, Смедерево је, као Цариград, имало облик троугла, са две стране окружено водом. Прилаз с копна био је само на једној страни. Сличност се огледала и у распореду кула, зупцима за стрелце на врховима, сводовима на капијама, колориту опека на каменим зидинама. Пошто се с копнене стране налазио широк ров у коме су

се спајале воде Дунава и Језаве, Смедерево је било прави „водени град“. Наравно, све је било у функцији његове безбедности, отежавања прилаза и олакшавања одбране.

Комплекс Смедерева чинили су Мали и Велики град. Први је, такође у облику троугла, на самом ушћу Језаве у Дунав. Грађен је као посебна тврђава која се могла бранити и у случају пада Великог града. Но, ипак, гледано у целини, Мали град био је део Великог, па су чинили јединствен градитељски комплекс.

Смедеревски град тврђава, монументалних размера, највише је зидан каменом (кречњак, шкриљци, гранит, речни облук). Пошто у ближем окружењу није било камена, завладала је права „глад“ за тим грађевинским материјалом. Довлачен је са разних страна из каменолома, који су за појмове 15. века били веома далеко.

Догађало се и нешто необично, ретко забележено у историји градитељства. Рушени су и римски споменици Виминацијума и других ближих градова из времена антике. Тај камен, „често са потписима, деловима саркофага и надгробних стела (споменика)“, па чак и читаве скулптуре, уграђивани су у огромна зидна платна нове престонице. У смедеревским зидинама нашли су се и надгробни споме-

Као део пројекта „Пут културе – тврђаве на Дунаву“ водени град, подигнут на левој обали велике реке, поново је постао кандидат за листу светске баштине

ници. Зидари су морали рушити споменике својих најмилијих, што је, по народном веровању, био тежак грех.

Зидана је тврђава огромних размера. Дужина према моћном Дунаву имала је 550 метара, према Језави 400, а према копну 502 метра. Била је то површина од око 10 хектара. Монументални зидови били су високи око 10 метара, док је дебљина оних према копну достигала 4,5 метра. Около, налазило се 25 великих кула (шест у Малом и 19 у Великом граду). Највеће куле биле су високе преко 20, широке око 11, а дубоке преко 10 метара. Дебљина њихових зидова износила је четири и по метра.

Мали град је био војничко утврђење и резиденција владара у којој се налазио његов двор. Најмање је био утврђен према Дунаву, а највише према копну, од кога га је раздвајао велики ров ширине 12 метара. Са те стране су појачане куле и зидови. Мали град има и донжон кулу у коју се, у случају крајње опасности, могао склонити господар града.

Велики град, веома простран, имао је простор за куће, цркве, магацине, логоре војске, из Дунава извучене бродове. Осим са дунавске стране, прозора нигде није било. За контакт са спољним светом, остављени су само мали узани отвори. Таква каква је била, тврђава је одавала величанствен утисак. За средњовековно време, био је то „прави савршени град“.

Безобзирна градња

Градња Смедеревске тврђаве захтевала је велику и безобзирну употребу људске радне снаге. Народна традиција сачувала је тешку успомену на страдање и патњу народа који ју је зидао. О Јерини (Ирини Кантакузин), жени деспота Ђурађа, за кога се византијска принцеза удала 1414. године, историографски се мало зна. У народној традицији и памћењу приказана је у веома рђавом светлу („Проклета Јерина“). Њој се приписује зидање градова-тврђава уз „велике народне патње“. Чак су и труднице морале да носе тешко камење. Помиње се да је из ње зрачила некаква „демонска сила“, па би сваки пут кад устане из траве, „трава под њом изгорела“. Умрла је на Руднику 1457. године, неколико месеци после смрти деспота Ђурађа, а две године пре пада Деспотовине. Прича о злу којим је зрачила и данас је жива међу најстаријим мештанима Смедерева и околине.

Изграђен на тако бајковитом месту, Смедеревски град-тврђава није мо-

гао дуго о(п)стати миран и спокојан. Постао је трн у оку освајачима с обе стране Дунава. Смењујући се као господари, Турци, Мађари и други, деценијама, па и столећима, остављали су своје неизлечиве ожиљке. „Тесна историографија“ тога доба доста је забележила, али је још више остала дужна.

Узалудни удари топова и бомби

Пола века после трагичне Косовске битке, 1439. године цар Мурат Други упао је у Србију са око 130.000 људи и опсео Смедерево. Командант бранилаца био је сам деспот Ђурађ. Када је под притиском турске силе напустио тврђаву и пошао да потражи помоћ од Мађара, команду су преузели Тома Кантакузин и његов син Гргур. Како турском цару „разне справе нису помогле да освоји тврђаву“, заповедио је да се „довуку велики топови“ и да се непрекидно „бију градски зидови“. Ни тромесечно бомбардовање тадашњим топовима није помогло. Но, оно што нису могли топови, учинио је Гргур. „Послушао је цареве речи које обећаваше мир“. Град је предао Турцима, а онда „изађе у табор и остаде при цару, заједно са својим братом Стефаном“, писао је Лаоник.

Србија је за време тог рата била страховито опустошена, градови су порушени, уз одвођење робља. Из деспотове породице одведена су у ропство два његова сина, Гргур и Стефан, а онда у заробљеништву ослепљена „због дописивања са оцем“. Ипак, деспот Ђурађ је пет година касније (1844) склопио мир с Муратом Другим, после кога је Смедерево враћено Србима.

После смрти деспота Ђурађа, због неслоге у његовој породици, али и испреплетаних интереса Мађара и Турака за тај простор, Смедерево је „издајом пало у турске руке“, чиме је истовремено означен и пад српске деспотовине (1459). Отада је Смедерево главно место Смедеревског санџака. У времену које је долазило, Турци су доградили једну деветоугаону кулу и три топовске куле на угловима (1480) ради побољшања отпорности тврђаве.

За време аустријско-турских ратова, при крају 17. и почетком 18. века, Смедеревски град држала је аустријска војска. Јаничари озлоглашеног Пазван Оглуа заузели су га седам година пред Први српски устанак (1797).

А онда, почетком Устанка, заузео га је Карађорђе, па је ту до 1807. био Правитељствујући совјет. После Другог српског устанка варош је била у поседу

Срба, али су Турци и даље остали у тврђави све до 1867. године.

Током два сурова и тешка светска рата, настављено је страдање тврђаве. Највећа рушења изазвала су бомбардовања 1941. и 1944. године и експлозија барутног магацина јула 1941.

Смедеревска тврђава, у поређењу са свим другим на Балкану, најдуже је одолевала најездама турских и других освајача. Њеним падом привремено је заустављен развој старе српске монументалне уметности. Губљењем последњег упоришта слободе, уметност се, нарочито у северним српским областима, скоро угасила. Избегли мајстори наставили су свој рад у Угарској, Русији и другим европским земљама. Као значајан објекат српског националног и културног блага, место где су забележени догађаји од непроцењиве вредности за српску и европску историју, иако данас у рушевинама, Смедеревска тврђава побуђује знатижељу и мами многе туристе и познаваоце историје и уметности. Упркос свом великом значају, она данас тужно изгледа. У Малом граду остао је само један зид са четири велика прозора према Дунаву. На једној кули тога дела града налази се велики натпис „Б Христа Бога благовесни деспот Гург (Ђурађ) господар Србљем и Поморју зетском повеленијем јего сагради се град сии лето 1430“. Тврђава и њени објекти оставају неизбрисив утисак. Уместо некадашњег топота коња, уобичајене вреве, али и дубоких звукова ратних бубњева с дунавске и моравске стране, упућенији посетиоци смедеревских зидина уз Дунав данас „чују“ јецаје уморних градитеља и храбрих бранилаца воденог града. Зидине су својеврсна атракција и инспирација културних стваралаца и истраживача свих домена, туриста, многобројних путника намерника. Инспирацију је ту нашао и познати књижевник Добрило Ненадић за свој роман Деспот и жртва, за који је добио престижну награду „Меша Селимовић“. Током „Смедеревске јесени“ тврђава постаје позорница одржавања многобројних позоришних представа, књижевних вечери и других културних садржаја. Данас је Смедеревска тврђава у рушевинама, веома угрожена. Због своје специфичности („водени град“ у равници, грађен по концепцији борбе хладним оружјем), убраја се у оне културне споменике у које се може вратити живот. Смедеревски град-тврђава то заслужује, па је прилика да уђе у друштво заштићених природних и културних вредности вредности под заштитом Унеска. Можда ће даље истраживање и обнова тог монументалног објекта открити и да ли има истине о легендама и причама о Јеринином благу, закопаном у лагумима испод Смедерева. ■

Царичин град

Бисер античког урбанизма изграђен је, попут Таџ махала, у спомен на љубав византијског цара Јустинијана према супрузи, царици Теодори

Један од највећих и најзначајнијих византијских градова у унутрашњости Балкана, Царичин град (Јустинијана прима), лежи на благим падинама које се спуштају од планине Радан ка Лесковачкој котлини. Налази се на 7 км од Лебана, а 30 км од Лесковца. Саградио га је, према већини извора, византијски цар Јустинијан Први, градитељ поменуте Аја Софије, из жеље да остави трајан траг у свом родном крају.

Занимљиво је да град није подигнут на месту које се налази на оси моравско-вардарског правца, ни на западном путном правцу који је везивао Наисус (Ниш) и Скупи (Скопље) преко Хамеума (Прокупље) и Јустинијане секунде (Грачаница), као ни на било којој важној трансверзали. Налази се у провинцији Средоземна Дакија, близу тадашње границе са Дарданијом, недалеко од Наисуса. Нарочити повод за подизање новог града на том месту је жеља владара да „овековечи место свог рођења“. Због веровања да је град подигао својој супрузи, царици Теодори, народ га је назвао Царичин град.

Тријумфални трг

Археолошки локалитет, који потиче из 6. века, простире се на платоу од 42.000 квадратних метара. Утврђени део града дуг је више од 500, а широк око 200 метара. Први опис рушевина из давних времена дао је Мита Ракић (1880) у листу Отаџбина. Истраживања

су започета и убрзо, због балканских ратова, обустављена 1912. године. Настављена су 1936. под покровитељством Српске краљевске академије и Универзитета у Београду. Први истраживач града био је Владимир Петковић, који је открио величину града, остатке мозаика и мноштво архитектонске пластике, износећи прву хипотезу да се ради о Јустинијани прими.

По свему судећи, град је био важан административни, војни и црквени центар, седиште архиепископије, који је имао јурисдикцију над северним Илириком. Био је окружен бедемима, а сем спољних утврђења, откривени су и унутрашњи бедеми, који град деле на три дела: Горњи, Средњи и Доњи.

На највишем месту Горњег града саграђен је Акропољ, седиште црквене управе, окружен снажним бедемима, а у средишњем делу налазио се централни кружни трг, где се одвијао јавни живот града. Фортификација Горњег града је недовољно истражена. До сада су археолошки обрађене две капије (источна и јужна), делови бедема уз капије и неколико кула. Најинтересантнија је угаона кула на југозападу, која је имала намену резервоара.

На све стране око трга тријумфалног карактера, као и дуж улица, виде се остаци грађевина управног, културног, трговачког и јавног садржаја. Простор трга и градских улица поплочан је правоугаоним кречњачким плочама, покривен тремовима са стубовима на којима се ослањају лукови arkada. У средишту се налазила царева статуа постављена на стуб. У оближњим грађевинама пронађени су делови споменика који приказују цара у одежди и оклопу римског војсковође. Стручњаци сматрају да су то фрагменти статуе која се налазила на централном тргу.

На Акропољу, простору величине од једног хектара, налази се епископска палата која је, зачуђујуће, имала подно грејање топлим ваздухом (хипокауст). Ту је и велика катедрална црква са три апсиде, атријумом и крстионицом. Без сумње, то су најмонументалнији споменици византијске архитектуре на балканским просторима.

У стамбеном делу града, покрај трга (форума), откопана је тробродна базилика са криптом (укопани гробови), а пронађени су и остаци подног мозаика и фресака. Посебно је занимљив гроб са саркофагом на коме је уклесан латински крст на поклопцу. Југоисточно од форума постојала је трећа црква, крстообра-

зна базилика са атријумом, а у предграђу је откопана двојна базилика. Јужније од ње откривена је пета базилика, тробродна са нартексом (четвртасто предворје) и атријумом. Изван градских зидина нађена је и шеста црква, триконхос са отвореним нартексом и атријумом.

На издуженом заравњеном платоу, опасан бедемима ојачаним кулама и одбрамбеним ровом, налази се Доњи град. Путници намерници ту сада могу да прошетају потпуно истраженом источном улицом широком око седам метара, да ходају по каменим блоковима по којима су пре хиљаду и по година газили ондашњи житељи и виде део јужне улице која је са источном делила овај део града на две подједнаке целине. У јужној улици виде се остаци поменуте двојне базилике, а нешто даље види се такозвана „базилика са трансептом“, један од највреднијих објеката на Царичином граду.

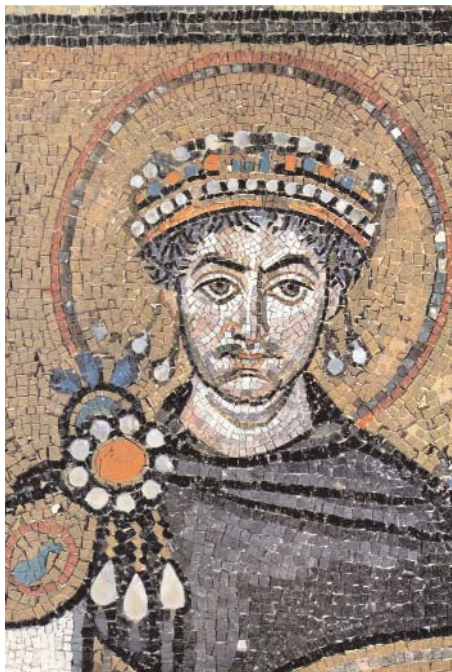
Ван градских бедема, на равном платоу са јужне стране, постојало је насеље. Уз две реке налазио се занатски центар са пећима за топљење руде и печење цигле. На том делу откривено је и гробље, а један од најважнијих објеката ван градских зидина био је аквадукт, систем за снабдевање града водом. Вода се оловним цевима спроводила ка северном делу Горњег града. И ван градских зидина подизане су цркве, чији су остаци видљиви до данашњих дана.

Идеалан град

Све поменуте цркве грађене су у 6. веку. Град је имао водовод. Посебну пажњу привлачи велика градска цистерна у којој и данас има воде, са невероватним димензијама од 40 пута 40 метара. Неколико тешко оштећених крстастих стубова од опеке и делови лукова указују да је цистерна била покривена. Мало подаље налазе се остаци јавног градског купатила, терми, свлачионица, соба за хладну и топлу воду, ложишта.

Откопани остаци кућа показују сву разноврсност стамбене архитектуре. Разуме се, било је скромних и једноставних објеката за становање са једном просторијом и нешто пространијих, али и оних за ондашњу друштвену елиту, са великим наткривеним двориштем, предворјем, фонтанама и централном одајом. Многе од кућа имале су спрат. Доњи део је грађен од камена и опеке, а горњи од лаког материјала, плетера и блата. Иако су остале у траговима, зграде и данас опчињавају величином.

Поменути споменици црквене и световне архитектуре, по свом урбанистичком решењу, скупоченим мозаичким подовима и разноликом декоративном пластиком, потпуно одговарају опису који је о Јустинијани прими оставио византијски историчар Прокопије, који је забележио: „Негде у области европских Дарданаца, који живе с друге стране трачких граница, у непосредној близини кастела званог Бедериана, беше село по имену Таурисион. Ту је рођен цар Јустинијан, оснивач светског Царства. Опасавши на брзу руку ово село

Цар Јустинијан

зидом у облику четвороугла и подигавши на сваком углу по једну кулу, начини кастел са четири куле, па га тако и назва. А поред самог места сагради диван град и назва га Јустинијана прима, на латинском то значи Прва, одужујући се тиме својој родитељки... Није лако набројати све храмове божије, немогуће је описати све зграде за надлештва, величину трмова, лепоту тргова, чесме, улице, купатила, продавнице. Беше то просто напросто град велик и многољудан и у сваком погледу напредан и достојан да буде метропола читаве области... Изабран је са архиепископско седиште Илирика, пошто су остали градови изостајали за њим као првим градом по величини... Он се поноси што је родио цара и обратно, овај се дичи што је саградио град...”.

Иначе, Прокопије у својим радовима велича Јустинијанову владавину, посебно истичући његову делатност на подизању грађевина. За нашу историју је значајан и по томе што је дао важне по-

датке о насељавању Словена на Балкан.

За Царичин град се релативно касно сазнало, па због тога дуго није добио третман који заслужује као јединствен локалитет у свету, где су сакупљена сва архитектонска знања касноантичке цивилизације. Срећом, од половине 20. века много тога се променило, па је интересовање за Царичин град све веће и ван граница Србије. Сем наших стручњака, истраживању су допринели француски и немачки археолози, а значајан део средстава одобриле су Влада Француске и Европска унија.

Предмети откривени у Царичином граду чувају се у музејима у Лесковцу и Београду, а посебно су занимљиви делови статуе императора, поклопац кутије од слоноваче, појасне копче, накит, украсне игле, калуп за ливење накита, крст са кандила, шестар и пољопривредне алатке.

Гледано у целини, Царичин град је изузетан споменик касноантичког урбанизма, архитектуре и цивилизације, па се сматра „идеалним градом“ 6. века. Настао је у време када је подизање урбаних центара на Балкану представљало изузетну појаву. Ту се могу наћи многи одговори везани за период од 580. до 620. године, када се одвијало насељавање Словена на ове просторе. Процењује се да је у њему тада живело око 5.000 становника, који су својим кратким али блиставим сјајем оставили важно сведочанство о организацији друштва, грађитељским подухватима, умећима и духовном животу житеља.

Проучавање Царичиног града представља изузетан научни изазов, имајући у виду да је реч о једном од ретких локалитета који пружају могућност истраживања целокупног обима једног античког града. С обзиром на то што је град настао око 530. и трајао кратко, до 615. године, као тип насеља по узору на источне градове, док стамбени делови своје наслеђе дугују римској традицији, могуће је реалније истраживати и изучавати урбанистичка и архитектонска стремљења ране византијске цивилизације. Посебно је значајно изучавање остатака материјалне културе касноантичког света и процеса акултурације (прихватање културе нове средине) између Ромеја, Германа, номада и Словена, који су населили Балкан, после слома византијске власти.

Царичин град се поново нашао у фокусу јавности због одлуке да буде прелиминарно убројан у културна добра Србије, номинована за упис на Листу светске баштине Унеска. ■